

Torsdagen den
31 mars 1977

Torsdagen den 31 mars

Kl. 12.00

---

*Om importen från
Sydkorea*

Förhandlingarna leddes till en början av herr förste vice talmannen.

§ 1 Justerades protokollen för den 23 innevarande månad.

§ 2 Om importen från Sydkorea

Herr handelsministern BURENSTAM LINDER erhöll ordet för att besvara herr *Lorentzons* i Kramfors (vpk) den 28 februari anmälda fråga, 1976/77:286, till herr industriministern, och anförde:

Herr talman! Herr *Lorentzon* i Kramfors har frågat industriministern hur han bedömer betydelsen av importen från Sydkorea. Frågan har överlämnats till mig för att jag skall besvara den.

I svensk handelspolitik ingår som ett väsentligt led att verka för en så fri internationell handel som möjligt, baserad på internationellt accepterade regler. För sysselsättning och välbefinnande i ett litet land som Sverige med dess stora beroende av utrikeshandeln är respekten för dessa regler en nödvändighet. Sverige har i bl. a. GATT gjort bindande åtaganden att i princip inte införa nya handelsrestriktioner eller diskriminera länder. Republiken Korea har liksom Sverige anslutit sig till GATT-avtalet, vilket innebär att vi inte utan vidare kan införa restriktioner gentemot detta land.

En konsekvens av våra handelspolitiska principer är att vi inte eftersträvar en balanserad handel med varje enskilt land. På samma sätt som vi har överskott i vår handel med vissa länder får vi acceptera att andra länder, som f. n. Sydkorea, har ett handelsöverskott gentemot oss. Detta synsätt förutsätter dock att våra handelspartners inte onödigtvis hindrar sin import. I takt med att Sydkoreas betalningsbalanssituation förbättras borde det finnas möjligheter att minska landets importkontroll. Den relativt sett begränsade svenska exporten till Sydkorea är sannolikt också ett tecken på att vi inte tillräckligt har uppmärksammat Sydkorea som marknad för svensk export. Genom exportfrämjande åtgärder borde den svenska exporten till detta land kunna ökas.

Herr *Lorentzons* fråga är, såvitt jag förstår, huvudsakligen dikterad av det allvarliga läget för svensk beklädnadsindustri och en oro för den sydkoreanska importens inverkan på svensk produktion.

Regeringen är väl medveten om de problem som lågprisimporten av tekovaror till Sverige orsakar. Förslag till nya interna åtgärder för att stödja textil- och konfektionsindustrierna har nyligen förelagts riksdagen. Eftersom det inom GATT har slutits ett särskilt ramavtal om handeln

Torsdagen den
31 mars 1977

*Om importen från
Sydkorea*

med textilvaror, det s. k. multifiberavtalet, har åtgärder vidtagits även på det handelspolitiska området. Sverige har med stöd av multifiberavtalet ingått bilaterala avtal med ett antal länder, häribland Republiken Korea, om begränsning av dessa länders export av vissa tekovaror till Sverige.

Vid den senaste förhandlingen mellan Sverige och Republiken Korea kom parterna överens om att provisoriskt förlänga gällande avtal med ett år och med oförändrade kvoter på svensk import. Det antal varukategorier som omfattas av begränsningen utvidgades också något. En ny förhandling om ytterligare förlängning avses äga rum i maj detta år. För fullständighetens skull får jag avslutningsvis nämna att importen av textil- och konfektionsvaror från Sydkorea utgör 2,8 % av vår totala import av dessa varor.

Herr LORENTZON i Kramfors (vpk):

Herr talman! Jag tackar handelsministern för svaret på min fråga.

Svaret är relativt långt och uttömmande och helt i linje med den moderate handelsministerns politiska värderingar. Det innebär att jag inte alls är nöjd med svaret. Här skiljer vi oss helt. I svaret står: "För samsättning och välbefinnande i ett litet land som Sverige med dess stora beroende av utrikeshandeln är respekten för dessa regler en nödvändighet." Det gäller alltså de internationellt accepterade reglerna. Men i detta fall betyder det ju att företag slås ut, och enligt Beklädnadsarbetarförbundet har under de senaste åren 42 000 arbetare gjorts arbetslösa inom tekoindustrin. Det kan ju inte hålla.

Vidare säger handelsministern, att då Sverige har överskott i handeln med vissa länder måste vi också acceptera att andra länder, f. n. Sydkorea, har ett handelsöverskott gentemot Sverige.

Ja, detta handelsöverskott tenderar att bli större och större för varje år. Jag säger i min fråga, på basis av autentiska uppgifter, att importen från Sydkorea har fyrdubblats sedan 1972. Då var importen 52 milj. kr. och hade 1975 stigit till 206 miljoner. Men exporten från Sverige till Sydkorea var 1975 bara 28 miljoner. Kläder och skor utgjorde då 80 % av den samlade importen.

I dag har jag fått i min hand de senaste uppgifterna, gällande 1976. Från att importvärdet av sydkoreanska varor år 1972 var fyra gånger exportvärdet av varor producerade i tekoindustrin har förhållandet 1976 förändrats så att importen därifrån var sju gånger exporten. Den är nu uppe i 396,7 milj. kr. Av denna import avser över 206 milj. kr. kläder och skor. Exporten från Sverige till Sydkorea uppgår bara till 46,2 milj. kr.

Detta är egentligen ett upprörande förhållande, i synnerhet som man i svaret talar om att Sydkorea inte onödigtvis bör hindra sin import från Sverige. Jag är naturligtvis inte alls nöjd med det svar som jag har fått, i synnerhet som det visar sig att denna import från Sydkorea stadigt stiger och slår ut svensk tekoindustri. Det må vara en tröst för ett tigerhjärta att handelsministern i slutet på sitt svar säger, att importen

Torsdagen den
31 mars 1977

---

*Om importen från
Sydkorea*

av textil- och konfektionsvaror från Sydkorea utgör bara 2,8 % av vår totala import av dessa varor.

Jag vill fråga handelsministern om den utveckling som innebär att förhållandet mellan importen och exporten ökat från fyra till sju skall fortsätta. Det gäller ju i det här fallet också en fascistisk stat.

Herr handelsministern BURENSTAM LINDER:

Herr talman! Det är, herr Lorentzon i Kramfors, utomordentligt betydelsefullt att man på svenskt håll är medveten om den roll som en förhållandevis fri utrikeshandel spelar. Om man skulle tillgripa handels hinder, kommer Sverige att vara ett av de första länder som kommer att få mycket stora bekymmer. Vi är utomordentligt beroende av den fria världshandeln, eftersom vårt land är litet och högt specialiserat. Om andra länder skulle börja bryta mot de regelsystem som här finns, skulle svenska löntagare och företag vara bland de första som fick känna av det.

Det förhållandet att ett visst land har ett exportöverskott gentemot Sverige är icke enligt de regelsystem som gäller anledning för ett land att sätta sig över de avtal som är ingångna. Jag kan peka på att t. ex. Sovjetunionen har ett mycket omfattande exportöverskott gentemot Sverige. Ändå anser jag inte att vi skall tillgripa några hårdhänta restriktioner, för att till varje pris eftersträva att vi finge balans i handeln med Sovjetunionen. Vad den ekonomiska politiken måste vara inriktad på är att skapa balans totalt sett i de utrikes betalningarna.

Herr LORENTZON i Kramfors (vpk):

Herr talman! Herr handelsministern säger att det är bra med en fri handelspolitik. Jag skulle vilja göra en jämförelse i detta avseende som gäller Västtyskland.

De häftiga diskussioner som har förts mellan den västtyska varvsindustriföreningen och den japanska, där västtyskarna hävdar att japanerna förra året byggde 106 fartyg för västtyska rederier till alldeles för låga priser, har nu lett till att den japanska varvsindustrin i brev till tyskarna försäkrat, att japanska varv kommer att helt avstå från accepterade beställningar av fartyg avsedda för västtysk flagg. Dessa uppgifter publicerades i Svensk Sjöfarts Tidning nr 9 detta år.

Men japanerna har garderat sig. En stor rubrik över en artikel i samma tidning har följande lydelse: "Morgondagens varvscentrum i Sydkorea – inte Japan." Där framgår det att chefredaktören för Japans största handelstidning i ett föredrag i Paris den 21 februari i år har hävdat att japanska varv kommer att vara utplånade år 1985 och att skeppsbygget skall koncentreras till Sydkorea. Varför det? Jo, därför att Sydkorea behärskas helt av USA-trupper och en fascistisk regim. Fackföreningar är förbjudna. Lönerna är bara 10–15 % av de svenska lönerna. De multinationella företagen från USA och Japan behärskar detta territorium helt. Inom konfektionsindustrin arbetar 10–12-åringar tio tolv timmar om dagen för

Torsdagen den
31 mars 1977

*Om prisökningarna
på livsmedel*

en dagslön av ett par kronor.

Det är dessa varor vi importerar till Sverige, som slår ut den svenske tekoarbetaren – och även företagen inom tekoindustrin.

Denna import ökar år för år, och efter vad handelsministern här säger skulle man kunna tro att den kommer att öka än mer, till stöd för ter-
rorregimen i Sydkorea.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 3 Om prisökningarna på livsmedel

Herr handelsministern BURENSTAM LINDER erhöll ordet för att be-
svara herr *Hermanssons* (vpk) den 17 mars anmälda fråga, 1976/77:329,
och anförde:

Herr talman! Herr Hermansson har frågat mig vilka åtgärder regeringen
avser att vidta med anledning av prisstegringarna på dagligvaror under
januari och februari 1977.

Priserna inom dagligvaruområdet har stigit med 4,7 % under de två
första månaderna 1977 enligt de mätningar som statens pris- och kar-
tellnämnd har gjort. Låt mig till en början framhålla att även om dag-
ligvarorna under de två första månaderna har stigit kraftigt i pris har
den allmänna prisnivån inte stigit snabbare än förra året. Detta innebär
att priser på andra produkter än dagligvaror har stigit väsentligt lång-
sammare än förra året.

Analyserar man prisutvecklingen inom dagligvaruområdet visar det
sig att ungefär hälften av prishöjningarna hänför sig till varugrupper –
baslivsmedel och kaffe – där priserna f. n. regleras i olika former. De
prisstegringar som har accepterats inom dessa grupper har sin grund i
faktiska kostnadsstegringar, inte minst sådana som sammanhänger med
stigande världsmarknadspriser. Genom att vi bedriver en aktiv prisöver-
vakning vet vi också att prishöjningar som har genomförts under januari
och februari 1977 inom övriga varugrupper i allt väsentligt har föranletts
av faktiska kostnadsstegringar.

Som jag tidigare har framhållit i riksdagen beror framgången i kampen
mot prishöjningar framför allt på hur kostnadsstegringarna kan bemästras.
En rimlig kostnadsutveckling är en avgörande förutsättning för en fram-
gångsrik ekonomisk politik.

På en fri arbetsmarknad har alla parter här ett betydelsefullt ansvar.
Det bör understrykas att företagen också i sin prissättning måste med-
verka till att bryta inflationsspiralen genom att t. ex. inte i förväg genom
prishöjningar på ett oskäligt sätt täcka förväntade lönekostnadsstegringar.
Några tendenser till oskäliga prishöjningar har dock knappast kunnat
iakttagas. Företagens prissättning kommer även fortsättningsvis att in-
tensivt övervakas av SPK. Överdrivna prishöjningar kommer att för-
anleda motåtgärder.

Torsdagen den
31 mars 1977

---

*Om prisökningarna
på livsmedel*

Herr HERMANSSON (vpk):

Herr talman! Jag hade varit mera tacksam för svaret om det verkligen gett något besked om konkreta åtgärder från regeringens sida för att motverka den snabba prisstegringen på dagligvaror. Men det nämndes inte alls i handelsministerns svar. Jag vill erinra om några fakta.

Under januari och februari i år steg priserna på dagligvaror med inte mindre än 4,7 %. Med dagligvaror menar man förutom livsmedel även tobak, kemisk-tekniska varor, mjukpapper osv. Motsvarande siffra för prisstegringen i dagligvaruhandeln under de två första månaderna 1976 var 3,5 %. Den allmänna prisnivån i konsumentledet har i år stigit med 2,6 % under årets första två månader mot 2,5 % förra året.

Den allmänna ökningen av priserna för konsumenterna är alltså större än förra året. När det gäller enbart dagligvaror är prisstegringen i år betydligt kraftigare. Detta bör ses mot regeringens löften om en minskad takt i prisstegringen bara de borgerliga partierna kom till makten. Motsatsen har alltså blivit fallet.

Det är inte bara en allmän slapphet i regeringens ekonomiska politik som ligger bakom den ökade takten i prisstegringen. Regeringen har också genom direkta åtgärder bidragit till prisstegringen.

Man har slopat det prisstopp som tidigare gällde för flera varor.

Man har minskat det sortiment som ingår bland de prisreglerade baslivsmedlen.

Man har släppt igenom prishöjningar som av statens pris- och kartellnämnd bedömts som omotiverat stora.

Man har höjt TV-avgifterna.

Man har höjt en rad indirekta skatter, vilket nu ytterligare fördyrar levnadskostnaderna för stora grupper av konsumenter.

Man planerar nu också att höja mervärdesskatten, i det direkta syftet att ännu mera pressa upp prisnivån och minska konsumtionen.

Vänsterpartiet kommunisterna anser att man måste göra tvärtemot vad regeringen gör: utvidga prisstoppet till att gälla alla nödvändighetsvaror och slopa momsens på maten. Det är en politik som är till fördel för de stora konsumentmassorna.

Jag upprepar min fråga, som jag inte har fått något svar på av handelsministern: Avser regeringen inte att göra någonting för att motverka den snabba prisstegringen på dagligvaror? Avser ni i stället att fortsätta er prishöjningspolitik?

Herr handelsministern BURENSTAM LINDER:

Herr talman! Låt mig till att börja med konstatera att en väsentlig del av prishöjningarna på dagligvaror är en följd av att man gjort en uppräknings inom ramen för det jordbruksavtal som gäller. Varför blev det då en kraftig uppräknings i detta jordbruksavtal? Jo, helt enkelt därför att de mycket kraftiga prisstegringar som inträffade förra året fortfarande slår igenom. Detta är ett exempel på att den inflationsprocess som har kommit i gång icke är någonting som man ögonblickligen kan avbryta.

Torsdagen den
31 mars 1977

*Om prisökningarna
på livsmedel*

De åtgärder som man måste satsa på är att se till att det finns konkurrens mellan företag, att motverka monopol, vare sig det är statliga eller privata, att se till att det finns en sådan investeringsutveckling att man kan klara löncökningar – något som vi ju alla vill ha – utan att behöva skicka dem vidare i form av prisökningar. Över huvud taget är det i en fri ekonomi – och en sådan vill vi ha – för fler parter än bara en regering viktigt att ta ett ansvar. Alla måste, som jag pekade på i mitt svar på herr Hermanssons fråga, ta ansvar för att vi skall kunna hålla tillbaka kostnadsstegringar som endast leder till att det bara blir luft i lönekuverten.

Det behövs också en prisövervakning, och en sådan bedrivs intensivt av SPK. Som SPK har påpekat har det icke släppts igenom några överdrivna krav på prisstegringar vad gäller dagligvarorna – herr Hermansson har fel på den punkten. Vi har icke minskat det prisstopp som gäller på baslivsmedel – också där har han fel. Och vad gäller att plocka bort momsen på mat, herr Hermansson, är jag inte säker på att herr Hermanssons idé om att subventionera t. ex. chateaubrind är det allra bästa ur jämlikhetssynvinkel.

Herr HERMANSSON (vpk):

Herr talman! Vi fick fortfarande inte något som helst besked om att regeringen tänker ingripa mot den prisstegring på dagligvaror och andra varor som i år går snabbare än förra året. Den passiviteten bör fortfarande ses mot bakgrund av regeringens, de borgerliga partiernas löften om att mycket energiskt motverka prisstegringar om de kom till makten.

Det är ett faktum som handelsministern inte kan bestrida att han själv har tagit bort prisstoppet på bl. a. följande varor: fryst fisk och fryst beredd fisk, köttkonserver i hermetiskt tillslutna plåtburkar, frysta frukter med tillsats av socker, sylter, marmelader, fruktgeléer, andra beredda frukter, senapspulver och beredd senap, soppor och buljonger, såser, nya personbilar, förbränningskolvmotorer för framdrivning av personbilar, elektrisk utrustning, delar och tillbehör till personbilar – bara för att nämna några exempel ur den lista som finns. Här har man alltså direkt tagit bort det prisstopp som tidigare fanns och därmed möjliggjort prisstegringar som senare har kommit.

I finansdebatten gjorde LO:s ordförande Gunnar Nilsson ett påstående, som är helt obestridd. Det gällde inte dagligvaror – och det har jag heller inte sagt att det gjorde – utan prishöjningar på vissa byggnadsmaterial, såsom fönstersnickerier och mineralull. Enligt Gunnar Nilssons uppgift har SPK bedömt dessa prishöjningar som oskäligen, men det har inte föranlett regeringen att vidta någon åtgärd. Varför har man släppt igenom dessa prisstegringar? Jag har ju icke någon anledning att betvivla att Gunnar Nilssons uppgifter är korrekta.

Jag väntar fortfarande på besked om konkreta åtgärder för att infria regeringens löften, som gavs i valrörelsen, om en effektivare kamp mot prisstegringarna.

Torsdagen den
31 mars 1977

*Om tilläggsdirekti-
ven till utredningen
om formerna m. m.
för de värnpliktigas
medinflytande*

Herr handelsministern BURENSTAM LINDER:

Herr talman! Jag har pekat på olika åtgärder. Herr Hermansson talar bara om att man skall ha mera av prisreglering. Men det intressanta är att en mycket stor del av det varusortiment som ingår i dagligvaruhandeln är prisreglerad. Priserna på de varor som ryms inom ramen för jordbruksregleringen är t. ex. i hög grad reglerade.

När däremot kaffepriset ökar så kraftigt som det gör beror det ju på att världsmarknadspriset stiger, och det är faktiskt inget som en regering kan göra någonting åt. Kaffeprishöjningen slår med en hel procentenhet i den prisökning på dagligvaror som har skett i handeln under de här två månaderna. På samma sätt har importpriset på kakao stigit.

Herr Hermansson argumenterar också för borttagande av momsen på livsmedel. Det skulle bli ett ganska omfattande krångel med ett sådant system, och det har därför förkastats som åtgärd av alla andra partier än vänsterpartiet kommunisterna.

Herr HERMANSSON (vpk):

Herr talman! Vi har ställt kravet att man skall ta bort hela den pris-höjande effekten av momsen på livsmedel. Vi har ingenting emot att man gör det genom att utöka livsmedelssubventionerna, så att de blir lika stora som momseffekten. Ingen kan påstå att detta skulle skapa något krångel.

Sedan vill jag hänvisa till den långa listan i prismaterialet från pris- och kartellnämnden. Titta på februarinumret av dess publikation! Det rör sig icke bara om varor där man kan påstå att utvecklingen på världsmarknaden har drivit upp priserna. Tiden tillåter inte att jag läser upp material ur den långa listan.

Fakta är nu följande: regeringen lovade att skapa 400 000 nya jobb. Vi har fått ett ökat antal varsel, och ett ökat antal människor står utanför den ordinarie produktionen. Regeringen lovade att stoppa marschen in i kärnkraftssamhället. Resultat: utvecklingen av kärnkraften fortsätter. Regeringen lovade att sänka skatterna. Resultat: höjda skatter för den breda allmänheten och en ännu mera orättvis fördelning av skattebördan. Regeringen lovade att begränsa prisstegringarna. Resultat av regeringspolitiken: priserna stiger ännu snabbare än förra året.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 4 Om tilläggsdirektiven till utredningen om formerna m. m. för de värnpliktigas medinflytande

Herr försvarsministern KRÖNMARK erhöll ordet för att besvara herr *Gustavssons* i Nässjö (s) den 10 mars anmälda fråga, 1976/77:311, och anförde:

Herr talman! Herr Gustavsson i Nässjö har frågat mig varför regeringen

Torsdagen den
31 mars 1977

*Om tilläggsdirekti-
ven till utredningen
om formerna m. m.
för de värnpliktigas
medinflytande*

i tilläggsdirektiv har beslutat att minska såväl de fackliga organisationernas som de värnpliktigas inflytande i utredningen om formerna m. m. för de värnpliktigas medinflytande.

Jag vill till en början upplysa herr Gustavsson om att regeringen inte har utfärdat några tilläggsdirektiv till den tidigare utredningen om inflytande m. m. inom värnpliktsutbildningen. I stället har regeringen ersatt denna utredning med en kommitté som skall utreda formerna för de värnpliktigas medinflytande.

Som framgår av direktiven anser jag att de frågor som den nya kommittén har att behandla är av sådan art – dvs. är så viktiga – att kommittén bör ha en parlamentarisk förankring. Det är också självklart att både de anställda och de värnpliktiga skall vara representerade i utredningsarbetet.

Det är följaktligen många skilda intressen som skall vara företrädna i kommittén. Om alla dessa skulle representeras av ledamöter, skulle det enligt min mening föreligga en stor risk för att kommittén skulle bli alltför tungarbetad. Jag har därför funnit det vara naturligare att de anställdas organisationer liksom de värnpliktiga företräds av sakkunniga i utredningen.

Jag vill avslutningsvis erinra om att enligt kommittéförordningen skall sakkunnig i samma utsträckning som ledamot få del av kommitténs handlingar och ha rätt att delta i kommitténs överläggningar. Sakkunnig har också rätt att avge särskilt yttrande. Jag anser därför att de anställda och de värnpliktiga kommer att få fullt tillfredsställande möjligheter att påverka utredningsarbetet och få sina synpunkter framförda.

Herr GUSTAVSSON i Nässjö (s):

Herr talman! Jag vill först tacka försvarsministern för svaret på min fråga.

Regeringen beslutade den 10 mars om direktiv till utredningen om de värnpliktigas inflytande. I samband med att den kommitté, som försvarsministern hänvisar till, tillsattes minskade man samtidigt de fackliga organisationernas och de värnpliktigas inflytande över det utredningsarbete som denna kommitté skall genomföra. Detta arbete berör emellertid i hög grad både den personal och de värnpliktiga som finns inom det militära försvaret.

När frågor om demokrati på arbetsplatser och arbetsmiljöfrågor tidigare har utretts på uppdrag av den socialdemokratiska regeringen har man funnit det naturligt att låta de fackliga organisationernas företrädare få en med parlamentarikerna likvärdig ställning, dvs. båda kategorierna har haft rösträtt i utredningarna.

Försvarsministern säger i sitt svar att han tycker att det är självklart att såväl de anställda som de värnpliktiga skall vara representerade i utredningen. Men då undrar man varför inte de värnpliktigas arbetsgrupp fått någon som helst möjlighet att utse en representant i utredningen, trots att gruppen enligt de nya direktiven skall utreda frågan om hur

man skall åstadkomma "att de värnpliktiga ges möjlighet att påverka sin situation på ett sådant sätt att de känner sig engagerade och delaktiga i ansvaret för att värnpliktsutbildningen skall ge avsett resultat". Försvarsministern vill visserligen utreda detta, men han vägrar att ge den i demokratisk ordning utsedda arbetsgruppen möjlighet att vara representerad i utredningen. Självfallet kan detta inte av de värnpliktiga tolkas på annat sätt än att försvarsministern visar en total kallsinnighet mot de värnpliktigas krav på inflytande i detta sammanhang. Jag skulle vilja fråga försvarsministern: Varför är försvarsministern så rädd för att låta de värnpliktiga vara företrädare i utredningen?

I direktiven sägs också att man skall göra en utvärdering av värnpliktskonferenserna och av arbetsgruppernas arbete. Än mer förvånande är det då att de av de värnpliktiga valda organen inte kommer att ges möjlighet att delta i en sådan utvärdering. Om man har en demokratisk utgångspunkt borde detta vara en självklarhet, men en sådan utgångspunkt tycks inte försvarsministern ha.

Man blir också förbryllad när man läser i direktiven och när nu försvarsministern i sitt svar säger att företrädare för de värnpliktiga skall knytas till utredningen och sedan finner att man inte har knutit någon sådan företrädare för de värnpliktiga till den. Jag skulle vilja få regeringens motiv för att ställa de värnpliktiga utanför en sådan för dem och de fackliga organisationerna viktig utredning.

Herr försvarsministern KRÖNMARK:

Herr talman! Jag konstaterar att herr Gustavsson i Nässjö har försett sig antingen med hörselskydd eller med skygglappar.

Att någon sakkunnig från arbetsgruppen f. n. inte är utnämnd beror på att utredningen tillsattes just i samband med värnpliktskonferensen i Örebro; någon värnpliktig arbetsgrupp fanns alltså inte. Så fort vi får ett förslag från arbetsgruppen kommer de värnpliktiga att bli företrädare i den här kommittén. Det är en självklarhet, och jag trodde inte att jag skulle behöva förklara för herr Gustavsson att när det gäller en fråga om de värnpliktigas förhållanden, så är det givet att de värnpliktiga skall vara med.

Herr Gustavsson säger att vi har minskat inflytandet över utredningen för de anställda. Det beror på hur man ser det. Men i den tidigare utredningen ingick faktiskt bara representanter för vissa av de berörda organisationerna plus en politiker, nämligen den dåvarande statssekreteraren i försvarsdepartementet. Det fanns inget som helst politiskt inflytande för något av de andra partierna. Och det här är ju väsentliga frågor, som berör även människor som icke är socialdemokrater. Därför skall, som sagt, alla intressen vara företrädare. Enligt kommittéförordningens mönster när det gäller stora utredningar är det praxis – det var det även på den tidigare regeringens tid – att de parlamentariska representanterna är ledamöter och de andra sakkunniga.

Jag vill därutöver nämna apropå den tidigare regeringen att i t. ex.

Torsdagen den
31 mars 1977

*Om tilläggsdirekti-
ven till utredningen
om formerna m. m.
för de värnpliktigas
medinflytande*

FFU, en utredning som även den har väsentligt inflytande på de anställdas villkor, fanns det inga representanter för de anställda alls.

Det är ingen väsentlig fråga, men låt mig slutligen nämna att vi t. o. m. sett till att Kompaniofficersförbundet blir företrätt i den nya utredningen, vilket det icke var tidigare. Vi har alltså breddat och ökat de anställdas inflytande på arbetet.

Herr GUSTAVSSON i Nässjö (s):

Herr talman! Först vill jag tacka för att försvarsministern för första gången säger rent ut att regeringen kommer att låta de värnpliktiga utse en representant, och jag förutsätter att regeringen kommer att tillfråga den värnpliktiga arbetsgruppen vem den vill ha som representant i utredningen. Detta noterar jag med tacksamhet.

Sedan hänvisar försvarsministern till något slags praxis sedan tidigare att man inte skulle ge de fackliga organisationerna möjligheter att ha en med parlamentarikerna likvärdig representation. Apropå hörselskydd och skyggglappar för ögonen som försvarsministern nämnde vill jag bara säga att jag i mitt första inlägg gav exempel på två utredningar som berör de anställdas förhållanden och där de anställda har en med parlamentarikerna likvärdig representation. Men det tycker inte regeringen är riktigt. Man har tydligen kvar sina hörselskydd och skyggglappar för ögonen när det gäller de fackliga organisationernas och de värnpliktigas inflytande.

Försvarsministern tog upp ytterligare en sak i sitt svar och påstod att utredningen skulle bli mer tungarbetad, om man lät de fackliga organisationerna och de värnpliktiga ha rösträtt. Men de ges möjlighet att sitta med på varje sammanträde, de får alla handlingar, de kan skriva särskilda yttranden osv., säger försvarsministern. Men om de får rösträtt skulle det göra utredningen mer tungarbetad enligt försvarsministerns synsätt. Det är något förbryllande att höra ett sådant påstående, för alla dessa människor skall ju enligt försvarsministern vara med i utredningen. De skall dock inte ha någonting att säga till om vid voteringar och när besluten blir av avgörande natur.

Jag tycker att det är bättre att regeringen säger rent ut att man är rädd för att ge de fackliga organisationerna och de värnpliktiga ett inflytande över utredningar som är viktiga för deras arbetsförhållanden och arbetsmiljö.

Herr försvarsministern KRÖNMARK:

Herr talman! Herr Gustavsson i Nässjö tolkar tydligen in dåliga avsikter i allt vad den nuvarande regeringen gör, medan allt vad den tidigare regeringen gjorde var av Gud gillat i alla lägen.

Jag har erfarenhet av båda slagen av utredningar. Jag har suttit med i s. k. mastodontutredningar med en stor mängd ledamöter, och jag kan bara konstatera att arbetet blir tungrott och tar väldigt lång tid. Jag förmodar att herr Gustavsson har samma ambition som jag, att vi skall

få fram förslag så snabbt som möjligt och att det skall vara en effektivt arbetande utredning. Det är dock en viss skillnad om alla är ledamöter eller om en del är sakkunniga. De sakkunniga fördröjer inga frågor.

Att vi nu tillsatt en ny utredning beror bl. a. på att vi fått medbestämmandelagen, som gör att inflytandefrågorna för de anställda vid försvaret är avklarade den vägen. Nu gäller det de värnpliktiga. Jag kan upplysa herr Gustavsson i Nässjö om att jag när det gäller de värnpliktigas inflytande utöver utbildningen – t. o. m. i fråga om sociala frågor – har gått längre än den tidigare regeringen gjorde. .

Herr GUSTAVSSON i Nässjö (s):

Herr talman! Forsvarsministern missuppfattar mig. Jag försöker verkligen inte tolka in några dåliga avsikter från regeringens sida. Jag försöker tvärtom göra en så positiv tolkning som över huvud taget är möjligt med hänsyn till det ställningstagande regeringen gjort på den här punkten. Herr försvarsministern kvarstår på ståndpunkten att det blir oerhört trög- arbetat om de fackliga representanterna ges rösträtt i en utredning som är avgörande för deras arbetsförhållanden och arbetsmiljö. Att de skulle få rösta skulle med andra ord göra det omöjligt att arbeta på vettigt sätt.

Samtidigt säger försvarsministern att de skall kunna delta fullt ut i övrigt i utredningsarbetet. Det är, herr Krönmark, en ekvation som rimligen inte går ihop. Jag kan inte dra någon annan slutsats än att regeringen är rädd för att låta de värnpliktiga och de fackliga organisationerna få inflytande över de konkreta ställningstagandena vid eventuella voteringar i utredningen. Man kan inte göra någon annan tolkning av försvarsministerns uttalande i denna kammare.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 5 Om sammansättningen av beredningen för utvärdering m. m. av framtida flygplanssystem

Herr försvarsministern KRÖNMARK erhöll ordet för att besvara herr Holmqvists (s) den 15 mars anmälda fråga, 1976/77:317, och anförde:

Herr talman! Herr Holmqvist har frågat mig om mina motiv till att den beredning som regeringen har tillkallat för utvärdering m. m. av framtida flygplanssystem fått en sådan sammansättning att den ger insyn enbart för regeringspartierna.

Beredningens uppgift är att åt regeringen följa och utvärdera berörda myndigheters arbete med att ta fram underlag i flygplansfrågan. Regeringens beslut kommer att fattas i höst, varefter förslag kommer att föreläggas riksdagen. Därvid kommer självfallet beslutsunderlaget att redovisas.

Torsdagen den
31 mars 1977

*Om sammansätt-
ningen av bered-
ningen för utvärde-
ring m. m. av
framtida flygplans-
system*

Beredningens uppgift är sådan att det enligt min mening inte framstår som motiverat med en parlamentarisk medverkan i dess arbete.

Herr HOLMQVIST (s):

Herr talman! Jag tackar försvarsministern för ett klart besked. Det kan sägas vara: Det här har ni inte med att skaffa! Försvarsministern säger att det inte är motiverat med en parlamentarisk medverkan i det här arbetet. Jag skulle ha förstått honom om det varit på det sättet att beredningen bara skulle syssla med det nya lätta attackplanet B3 LA. Socialdemokraterna i utredningen har ju sagt nej till det. Och i den par-timotion som lämnades i måndags har vårt parti intagit samma ställning.

Men direktiven ger klara besked om att denna beredning skall bedöma också vilket antal vi skall skaffa av det medeltunga attackplanet A 20 samt frågan om skolflygplan. Det sägs också med rätta att det är en beredning för utvärdering av framtida flygplanssystem. Det betyder så-ledes att beredningen skall ta ställning till hela attacksystemets inriktning och omfattning. Det rör sig i verkligheten om mycket centrala och kost-nadskrävande delar av vårt luftförsvar. Så omfattande frågeställningar har, såvitt jag kan förstå, aldrig tidigare behandlats på det sättet att det inte har funnits möjligheter till parlamentarisk insyn. Det är en alltför snäv behandling av frågan.

Jag vet inte om försvarsministern och hans kolleger i regeringen har någonting att vinna på att utestänga oppositionen från mer djupgående insikter i de här frågeställningarna. I varje fall kan det inte vara i sam-förståndets intresse eller i försvarets intresse att man agerar på det sättet. Finns det något mer att dölja än det förhållandet att de borgerliga är djupt oeniga i denna fråga?

Beredningens överväganden tycks inte stanna vid flygplanssystemen. Det nämns i anvisningarna till ÖB för programplaneringen att det i al-ternativet A 20 – B3 LA också kan bli tal om omplaneringar i program-planen. Vi i försvarsutskottet som nu skall bedöma de förslag om to-talförsvaret som föreligger vet ju inte om de ligger fast eller om regeringen kommer med justeringar till hösten. Så kan man inte behandla försvars-frågan.

Jag uppfattar det så, att regeringen här har haft svårigheter, och då stoppar man frågan i en beredning; man drar sig för att ta det ansvar som en regering bör ta. Regeringen är helt enkelt inte regeringsduglig i denna fråga.

Herr försvarsministern KRÖNMARK:

Herr talman! Jag kan försäkra den tidigare försvarsministern att den här regeringen verkligen är beredd att ta ansvar för den här saken.

Att vi tillsatt en ny beredning beror helt enkelt på att det tekniska underlaget för ett beslut i B3 LA-frågan både av mig och av majoriteten i försvarsutredningen bedömts som otillräckligt. Det fanns icke ett till-räckligt fast underlag för att man skulle kunna kräva ett beslut i riksdagen,

Torsdagen den
31 mars 1977*Om sammansättningen av beredningen för utvärdering m. m. av framtida flygplanssystem*

och det här är en rent teknisk utredning.

Herr Holmqvist säger att sådana här frågor aldrig tidigare behandlats utan att man haft insyn. Jag kan upplysa herr Holmqvist om att jag har följt mycket höga prejudikat från den tidigare socialdemokratiska regeringens tid.

Den tidigare flygmaterielberedningen, som hade ett liknande och faktiskt i och för sig ännu vidare uppgiftsområde, tillsattes i mars 1964 av dåvarande försvarsministern Sven Andersson. Även den leddes av statssekreteraren i försvarsdepartementet och bestod av representanter för myndigheter. Där fanns icke en politiker därutöver, ingen som helst parlamentarisk representation.

Utredningen som tillsattes 1976 har funnits förut, och då har den alltså varit tillsatt av herr Holmqvist. Den har då haft principiellt samma sammansättning som den jag nu valt – den har arbetat under ordförandeskap av statssekreteraren i departementet och har bestått av representanter för andra departement. Det är det vanliga mönstret.

Jag kan som ytterligare ett exempel ta den utredning som herr Holmqvist tillsatte i maj 1974 angående prisreglering av försvarsutgifterna. Det var en mycket stor fråga för försvaret. Den var nästan av samma betydelse som den aktuella flygplansfrågan. Herr Holmqvist tillsatte en utredning med tre ledamöter – ingen politiker.

När det gäller att ta fram det politiska underlaget skall väl vi i kanslihuset ha rätt att ha insyn i underlydande myndigheters arbete. Jag kan försäkra herr Holmqvist att både de tre regeringspartierna och även det stora oppositionspartiet, som herr Holmqvist representerar, kommer att få ta del av allt material när vi är färdiga. Vi kommer icke att undanhålla någonting.

Herr HOLMQVIST (s):

Herr talman! Jag tycker att försvarsministern gör det för lätt för sig i den här frågan. Visst har det förekommit expertutredningar. Men de har ju överlämnats till en parlamentarisk kommitté för bedömning. Så är exempelvis förhållandet med utredningen om prisregleringsfrågorna. Det framgår av försvarsutredningens betänkande att den tagit ställning till det materialet.

Nej! det här är en direkt fortsättning av de problem som försvarsutredningen haft att arbeta med. Det är ingen hemlighet att det här gäller en av de verkligt centrala frågorna. Och plötsligt säger man: Nej, nu tar vi hand om det här själva – nu behöver vi inte er medverkan längre!

Det kan bli en dyr historia. Vi vet att enbart utvecklingskostnaderna för B3 LA under den närmaste femårsperioden uppgår till 1 625 milj. kr. Efter 1982 följer sedan ytterligare 825 milj. kr. Det är således mycket stora belopp det rör sig om. Är det så att man verkligen vill ha en seriös prövning av frågan och arbetar med förutsättningen att man skall få en samlad lösning av den, agerar man inte på det sätt som herr för-

Torsdagen den
31 mars 1977

Om sammansättningen av beredningen för utvärdering m. m. av framtida flygplanssystem

svarsministern har gjort. Men ett faktum är att denna vacklan, denna oförmåga att ta ställning – det gäller inte bara i denna fråga utan också i många andra – gör att vi skjuter viktiga frågor framför oss. Och i riksdagen får vi sitta och behandla ärenden med ett underlag som vi inte vet om det håller om ett halvår eller om vi då ställs inför nya förslag. Det är inte tillfredsställande.

Herr försvarsministern KRÖNMARK:

Herr talman! Det är alldeles riktigt att beredningen i första hand skall studera B3 LA-projektet. Om det kommer till utförande kommer detta att påverka A 20. Väljer man B3 LA-projektet kommer helt naturligt antalet attackflygplan av typen A 20 att minskas och skolflygplanen kommer i ett helt annat läge. Vad beredningen skall göra nu är helt enkelt att tekniskt och ekonomiskt räkna fram vad de olika alternativen kostar. Jag kan försäkra herr Holmqvist att ni i det socialdemokratiska partiet skall få del av materialet.

Jag håller med om att det är litet otillfredsställande att vi har tvingats gå den här vägen därför att man inte tidigare har lyckats få fram ett som jag tycker hållbart underlag. Men just av hänsyn till de anställda i flygplansindustrin – vi måste se till deras trygghetsbehov – är vi tvungna att forcera arbetet och göra det på effektivaste möjliga sätt. Jag förmodar att det också har varit det motiv som tidigare departementschefen inom försvaret har haft när de har tillsatt denna typ av utredningar – de har snabbt velat få fram ett effektivt arbetsresultat. Jag tar för givet att herr Holmqvist på sin tid inte heller försökte dölja någonting.

Herr HOLMQVIST (s):

Herr talman! Det är i så måtto ett framsteg som att försvarsministern nu medger att den här ordningen inte är tillfredsställande och att han egentligen skulle ha önskat en annan ordning. Men så anför han som skäl att det är hänsynstagande till de anställda inom försvarsindustrin som gör att man måste snabba på. Det kan nog vara ett motiv. Men vad är det som säger att det skulle gå trögare om man inbjöd representanter för oppositionspartiet att vara med vid bedömningarna? Inte vinner man någonting på att utestänga dem från kontakterna med dem som är beroende av försvarsbeställningarna! Det är ingenting att vinna på att säga att "här får ni inte vara med när vi skall resonera med SAAB:s anställda".

Jag underkänner alltså det motiv som försvarsministern har angivit för att han har agerat som han har gjort.

Herr försvarsministern KRÖNMARK:

Herr talman! Jag hade inte tänkt förlänga debatten, men nu måste jag ändå reagera mot en representant i den tidigare regeringen som faktiskt i mångt och mycket hade satt i system att förändra utredningsförfarandet, vilket gjorde att de dåvarande oppositionspartierna hade utomordentligt

svårt att få insyn. Här gäller det nu ett rent tekniskt förfarande i ett visst läge, och så står förre chefen för försvarsdepartementet och klagar över det. För min del tycker jag att hållbara skäl för utredningens sammansättning klart har redovisats.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 6 Om remisstiden på 1973 års vapenfriutrednings betänkande Rätten till vapenfri tjänst

Herr försvarsministern KRÖNMARK erhöll ordet för att besvara herr *Johanssons* i Skärstad (c) den 16 mars anmälda fråga, 1976/77:323, och anförde:

Herr talman! Herr Johansson i Skärstad har frågat mig om jag är villig att medverka till att remisstiden på vapenfriutredningens förslag görs kort.

Remisstiden är två månader. Svaret på frågan är därför ja.

Herr JOHANSSON i Skärstad (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka för svaret.

För ungefär tre veckor sedan fick vi 1973 års vapenfriutrednings betänkande. Det finns mycket positivt i utredningens förslag, bl. a. att man vill avskaffa fängelsestraff för alla ungdomar som är beredda att göra vapenfri tjänst. En fråga uppstod omedelbart hos många ungdomar, dels bland dem som sitter i fängelse, dels bland dem som väntar på att bli dömda. En hel del framförde detta till mig och därför ställde jag frågan omedelbart.

Jag hälsar regeringens åtgärder med tillfredsställelse, dels den korta remisstiden, dels det beslut som regeringen har tagit när det gäller behandlingen av dem som sitter i fängelse och dem som väntar på sina domar. Låt mig bara tillägga att det är mångas förhoppning att den nya lagen inte skall dröja för länge, detta bl. a. för att de som sökt vapenfri tjänst skall slippa vänta länge på att fullgöra den; det har ju med deras utbildning och förvärvsarbete att göra.

Ännu en gång ber jag att få tacka för ett positivt svar.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 7 Om årlig avgift för fritidsbåtar

Herr jordbruksministern DAHLGREN erhöll ordet för att besvara herr *Börjessons* i Falköping (c) den 3 mars anmälda fråga, 1976/77:296, till herr budgetministern, och anförde:

Herr talman! Herr Börjesson i Falköping har frågat mig om regeringen

Nr 101

Torsdagen den
31 mars 1977

---

*Om remisstiden på
1973 års vapenfri-
utrednings betän-
kande Rätten till
vapenfri tjänst*

*Om årlig avgift för
fritidsbåtar*

Torsdagen den
31 mars 1977

*Om årlig avgift för
fritidsbåtar*

ämnnar förelägga riksdagen proposition rörande årlig avgift för fritidsbåtar i enlighet med det förslag som framlagts i fritidsbåtsutredningens betänkande Samhället och fritidsbåtarna.

Fritidsbåtsutredningens betänkande innehöll bl. a. förslag om årlig avgift på fritidsbåtar. Syftet var att med dessa medel delvis finansiera utredningens förslag rörande åtgärder för båtlivet. Utredningen föreslog även registrering av fritidsbåtarna. Förslaget motiverades bl. a. med behovet av en rationell avgiftsuppbörd. Fritidsbåtsutredningens förslag remissbehandlades varvid framgick att registreringsfrågan borde belysas ytterligare. Sedan våren 1976 arbetar en särskild utredningsman med denna fråga och förslag väntas under våren 1977.

När utredningsmannens förslag föreligger och har remissbehandlats är det regeringens avsikt att ta ställning till såväl dessa förslag som fritidsbåtsutredningens betänkande. Jag är således inte nu beredd att ge det besked som herr Börjesson begär.

Herr BÖRJESSON i Falköping (c):

Herr talman! Låt mig allra först tacka jordbruksministern för svaret på min fråga, även om jag inte direkt har fått klart besked om och när fritidsbåtsutredningens förslag kommer att läggas fram som ett förslag i riksdagen om en båtavgift och en registreringsavgift. Svaret är dock mycket klarläggande: att arbetet pågår i kanslihuset. Därmed anser jag mig vara nöjd för den här gången.

Jag hade kanske inte behövt besvara kammarens ledamöter med den här frågan – jag väckte nämligen en motion i anslutning till propositionen 1976/77:68 där jag begärde att man i regeringen skall överväga möjligheterna att införa avgift för fritidsbåtar. Motionen fick emellertid återkallas av formella skäl. Antalet fritidsbåtar ökar för varje år och nu är antalet sannolikt närmare en miljon. En stor del av dessa båtar är naturligtvis småbåtar, såsom roddbåtar och kanoter, men antalet större båtar har ökat högst avsevärt under de senaste åren.

Det ökade antalet fritidsbåtar ställer stora krav på samhället. Det skall byggas hamnar, det skall ordnas sanitära anläggningar, vilket kostar mycket pengar, och det vore inte mer än rätt att båtägarna själva betalar för dessa satsningar. Från rättvisesynpunkt tycker jag att starka skäl talar för att besluta om en årlig båtavgift för båtägarna. Men dessa pengar skall användas i det syfte jag här har nämnt: att bygga ut hamnar, ordna sanitära anläggningar osv.

Herr talman! Med det sagda förklarar jag mig vara nöjd med det lämnade svaret.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 8 Om ekonomiskt stöd till vissa idrotts- och nykterhetsorganisationer

Nr 101

Torsdagen den
31 mars 1977

Herr jordbruksministern DAHLGREN erhöll ordet för att besvara herr *Lundkvists* (s) den 9 mars anmälda fråga, 1976/77:303, och anförde:

Herr talman! Herr *Lundkvist* har frågat mig vilka åtgärder regeringen ämnar vidta för att hjälpa de idrottsförbund och nykterhetsrörelser som till följd av Riksförbundsbingos konkurs förlorar ca 2 milj. kr.

Inledningsvis vill jag erinra om att den nuvarande regeringen i och för sig var beredd att stå för de löften som den tidigare regeringen hade lämnat till Riksidrottsförbundet, IOGT-NTO och Riksförbundsbingo. När den nuvarande regeringen tillträdde, hade den dock i första hand att ta ställning till om man skulle godta de krav på ytterligare insatser från samhällets sida som restes. Riksidrottsförbundet och IOGT-NTO krävde – utöver vad som hade framförts till den socialdemokratiska regeringen – dels att direkta statliga bidrag skulle utgå till Riksförbundsbingo, dels att företaget skulle ges en monopolställning och även ta över den tillståndsgivning som i dag handhas av länsstyrelse. Av en rad olika skäl bedömde regeringen det inte möjligt att tillgodose dessa ytterligare krav. De förluster som vissa idrottsförbund och IOGT-NTO nu har drabbats av har således inte förorsakats av några beslut från regeringens sida.

Som självständiga folkrörelser har idrotts- och nykterhetsrörelserna att själva bedöma sin verksamhets inriktning. Enighet råder också om målet att alla organisationer – med beaktande av organisationernas rätt till frivilliga engagemang i t. ex. bingoverksamhet – från statsmakternas sida skall behandlas lika. Regeringen är emellertid uppmärksam på de ekonomiska konsekvenser som konkursen får för dessa organisationer. Detta har lett till kontakter med bl. a. Riksidrottsförbundet och IOGT-NTO. Några ytterligare åtgärder är f. n. inte aktuella från regeringens sida.

Herr *LUNDKVIST* (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka jordbruksministern för att han svarat på min fråga.

Anledningen till att den socialdemokratiska regeringen gjorde sina uttåg till Riksidrottsförbundet, IOGT-NTO och Riksförbundsbingo var att vi fann en sanering av bingomarknaden angelägen. Som ett villkor för hjälp från staten ställde den socialdemokratiska regeringen kravet att Riksidrottsförbundet skulle företräda den samlade idrottsrörelsen i bingobolaget och att också andra folkrörelser skulle ha möjlighet att gå med.

Riksidrottsförbundet förklarade sig i den uppkomna situationen beredd att gå in i bolaget om tre villkor uppfylldes. För det första skulle lånegaranti ställas på det belopp som erfordrades för att rekonstruera bolaget. För det andra skulle Riksidrottsförbundet få lånegaranti också för de pengar som behövdes för att köpa aktierna i Riksförbundsbingo. För det tredje krävdes en monopolställning på bingomarknaden.

Om ekonomiskt stöd till vissa idrotts- och nykterhetsorganisationer

Torsdagen den
31 mars 1977

*Om ekonomiskt
stöd till vissa
idrotts- och
nykterhetsorganisa-
tioner*

Den socialdemokratiska regeringen förklarade sig beredd att uppfylla villkoren. I fråga om monopolkravet formulerade regeringen sitt i ett pressmeddelande redovisade ställningstagande så att Riksförbundsbingo skulle ges en dominerande ställning på bingomarknaden. Detta var sålunda inte, som jordbruksministern påstår i sitt svar, något ytterligare krav som ställdes på den borgerliga regeringen. Motiveringen – nya krav – håller inte som skäl för den borgerliga regeringens ställningstagande.

För att klara de omedelbara ekonomiska problemen och med kännedom om den socialdemokratiska regeringens positiva inställning till att medverka till en rekonstruktion av bingobolaget skrev de berörda idrottsförbunden och nykterhetsorganisationen på ett borgensåtagande för lån i storleksordningen 2 milj. kr. De ansåg sig uppenbarligen inte ha anledning att räkna med att en eventuell borgerlig regering skulle vara mindre intresserad av att främja en sanering av bingomarknaden och stödja idrotten och nykterhetsrörelsen i detta sammanhang än en socialdemokratisk.

Nu är det trots allt på det sättet. Resultatet är att Riksförbundsbingo går i konkurs. Konkursen kommer att medföra att den sanering av bingomarknaden som Riksförbundsbingo utfört och som vitsordats av såväl lotterinämnden som riksidrottsstyrelsen går förlorad. Det blir åter fritt fram för de s. k. hajarna. Enligt uppgift omsattes förra året ungefär en miljard på bingospel.

De berörda idrottsförbunden och nykterhetsrörelsen förlorar de pengar som motsvarar borgensåtagandet. För flera av organisationerna kommer detta att medföra mycket stora problem för verksamheten.

De är icke hjälpta med det besked jordbruksministern lämnat mig i dag. De är beroende av att jordbruksministern som regeringens ansvarige i detta sammanhang ser till att organisationerna hålls ekonomiskt skadeslösa för de omedelbara konsekvenserna av den borgerliga regeringens beslut. Jag upprepar därför min fråga: Är jordbruksministern beredd att medverka härtill?

Herr jordbruksministern DAHLGREN:

Herr talman! De nya kraven, herr Lundkvist, var bland andra att man ville ta över tillståndsgivningen, som handhas av länsstyrelserna. Det var ett av de skäl som regeringen byggde sitt beslut på.

Jag vill också erinra om den mycket betydande uppräknings av organisationsstödet till idrotten som årets budgetproposition innebär. Anslaget ökade från drygt 89 miljoner till drygt 107 milj. kr. Den uppräknings är i både kronor och procent räknat den största på mycket lång tid. Jag har noterat att herr Lundkvist och den socialdemokratiska oppositionen vid sin specialgranskning av jordbruksdepartementets budget inte har funnit anledning att vare sig pruta eller begära mera pengar. Jag konstaterar således att den prioritering vi gjorde har godkänts av socialdemokraterna.

Regeringens ställningstagande i bingofrågan var klart under den all-

männa motionstiden, och det hade då varit möjligt för herr Lundkvist och andra att motionera om direkta pengar. Men jag vill gärna säga att trots att anslaget nu är ansenligt så finns det skäl att mycket noga överväga i vilka former stödet till idrottsrörelsen bör ges för att bli till bästa nytta.

Vi följer den här frågan, men vi bör rimligen från regeringens sida inte göra någonting förrän konkursen som sådan är klar.

Herr LUNDKVIST (s):

Herr talman! Jordbruksministern gav fortfarande inte det klara besked som jag tycker att det finns anledning att kräva i det här sammanhanget. Resonemanget om att man inte skulle kunna ordna tillståndsgivningen tillfredsställande håller inte, för vill man klara det här projektet så kan man göra det också i den delen.

Min fråga är denna: Skall man hantera folkrörelser på det sättet att utfästelser, som på goda grunder gjorts av *en* regering, med stöd av dåliga motiveringar inte infrias av en annan, som sedan låter idrotts- och nykterhetsorganisationerna ta de ekonomiska konsekvenserna av sitt handlande? Det är alltså frågeställningen för mig.

Nu säger jordbruksministern: Ja, men det har ju anvisats si och så mycket pengar i budgeten. Jag svarar: Hade vi vetat att det är jordbruksministerns tanke att av de medel som man anvisar i budgeten skulle tas pengar till att klara problemen i samband med Riksförbundsbingos konkurs, då hade vi motionerat på den punkten! Jag föreställde mig att jordbruksministern delade *min* uppfattning att man med hänsyn tagen till den hantering som dessa organisationer mött från den borgerliga regeringens sida var beredd att åtminstone ge kompensation för de omedelbara ekonomiska konsekvenserna.

Kan inte jordbruksministern ge ett enkelt svar på den frågan – ja eller nej: Blir det en ekonomisk kompensation?

Herr jordbruksministern DAHLGREN:

Herr talman! Det är omöjligt att svara ja eller nej på den frågan i dag. Vi måste avvakta för att få fram ett bättre underlag att bygga på än det vi har i dag.

Herr LUNDKVIST (s):

Herr talman! Det gäller jordbruksministerns inställning till problemet så som jag skisserade det när jag redovisade vad som egentligen har hänt i sammanhanget.

Är det rimligt att folkrörelser får sitta ekonomiskt emellan på grund av att en regering inte vill infria utfästelser som en annan regering på goda grunder gjort?

Om inte jordbruksministern har ett bättre svar på den punkten, måste jag för min del beklaga dels att man inte ville klara den viktiga frågan om att sanera bingoverksamheten och dels att den borgerliga regeringen inte är beredd att nu ge ett bestämt besked att man tar ansvar för de

Nr 101

Torsdagen den
31 mars 1977

*Anslag till bostads-
byggande, m. m.*

ekonomiska konsekvenserna för organisationernas del av vad man beslutat.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 9 Föredrogs och hänvisades

Propositioner

1976/77:114 till civilutskottet

1976/77:117 till socialförsäkringsutskottet

1976/77:122 till civilutskottet

§ 10 Föredrogs och bifölls interpellationsframställningen 1976/77:127.

§ 11 Anslag till bostadsbyggande, m. m.

Föredrogs civilutskottets betänkanden

1976/77:18 med anledning av propositionen 1976/77:100 såvitt gäller vissa anslag till bostadsbyggande m. m. jämte motioner,

1976/77:19 med anledning av motioner om hyreslagstiftningen och priskontroll vid överlåtelse av bostadsrätt, m. m. samt

1976/77:20 med anledning av motioner om ändring i lagen (1975:1132) om förvärv av hyresfastighet m. m.

Herr förste vice TALMANNEN:

Civilutskottets betänkanden nr 18, 19 och 20 debatteras i ett sammanhang och yrkanden beträffande samtliga dessa betänkanden får framställas under den gemensamma överläggningen.

Civilutskottets betänkande nr 18

Regeringen hade i propositionen 1976/77:100 bilaga 16 (bostadsdepartementet) under litt. B, såvitt nu var i fråga, (s. 17–53) samt IV:10–IV:11 och V:9 (s. 89–121, 127–130) föreslagit riksdagen att

1. godkänna de grunder för statskommunalt bostadsbidrag till folkpensionärer utan barn som förordats i regeringsprotokollet.

2. godkänna vad i regeringsprotokollet förordats i fråga om ändrade inkomstgränser för statliga och statskommunala bostadsbidrag.

3. godkänna vad i regeringsprotokollet förordats i fråga om statskommunalt bostadsbidrag till föräldrar som inte hade sina barn stadigvarande boende hos sig,

4. godkänna vad i regeringsprotokollet anförts i fråga om räntebidrag till tomträttsavgäld,

5. godkänna vad i regeringsprotokollet anförts i fråga om upplysnings- och återbetalningsskyldighet i samband med räntebidrag och räntelån,

6. godkänna den ändring i grunderna för förbättringslån som förordats

i regeringsprotokollet,

7. medge att räntefria förbättringslån beviljades med högst 110 000 000 kr. under år 1977 och med 100 000 000 kr. under år 1978,

8. bemyndiga regeringen att besluta om ändring av den under 7 upptagna ramen för långivning under 1977, om det behövdes av sysselsättningskäl,

9. godkänna de grunder för lån till miljöförbättrande åtgärder i bostadsområden, som angetts i regeringsprotokollet,

10. uttala sig för en bostadsbyggnadsplan för år 1977 med den omfattning och fördelning som förordats i regeringsprotokollet,

11. medge att ramen för beslut om bostadslån till nybyggnad under år 1977 fastställdes till 8 160 000 m² våningsyta, motsvarande ett beräknat antal lägenheter av 64 700 jämte lokaler som omfattades av låneunderlag och pantvärde för bostadslån,

12. medge att ramen för beslut om bostadslån till nybyggnad under vart och ett av åren 1978 och 1979 fick samma omfattning som den under 11 föreslagna ramen för år 1977,

13. medge att regeringen meddelade bestämmelser om projektreserv för år 1977 i enlighet med vad som förordats i regeringsprotokollet,

14. medge att beslut om bostadslån till nybyggnad meddelades intill ett belopp av 3 655 000 000 kr. under år 1977,

15. medge att beslut om bostadslån till ombyggnad samt räntebärande förbättringslån under vart och ett av åren 1977 och 1978 meddelades intill ett belopp av 450 000 000 kr.,

16. medge att under år 1977 ramarna för beslut om bostadslån och byggnadstillstånd för nybyggnad fick tas i anspråk för ombyggnads- och förbättringsverksamhet i den mån de inte utnyttjades helt för sitt ändamål och ramen för beslut om bostadslån till ombyggnad och räntebärande förbättringslån på motsvarande sätt fick tas i anspråk för nybyggnadsverksamhet,

17. medge att beslut om höjt låneunderlag för kulturhistoriskt värdefull bostadsbebyggelse under vart och ett av åren 1977 och 1978 meddelades intill ett belopp av 15 000 000 kr.,

18. bemyndiga regeringen att under de förutsättningar som hade angetts i regeringsprotokollet besluta om ändring av de under 14, 15 och 17 upptagna ramarna,

19. godkänna vad i regeringsprotokollet förordats om bostadslån till nybyggnad av enskilt ägda flerfamiljshus och småhus som inte beboddes av låntagaren,

20. godkänna de ändringar i reglerna för täckande av vintermerkostnader som förordats i regeringsprotokollet,

21. medge att långivningen avseende kostnader för outhyrda lägenheter fick avse även hyresförluster som uppkom under år 1978,

22. godkänna de i regeringsprotokollet föreslagna ändringarna i fråga om markvillkorets tillämpning,

23. godkänna vad i regeringsprotokollet förordats om en höjning av

Nr 101

Torsdagen den
31 mars 1977

*Anslag till bostads-
byggande, m. m.*

tillägg till låneunderlaget avseende kostnader för konstnärlig utsmyckning och gestaltning,

24. godkänna vad i regeringsprotokollet förordats i fråga om stöd till tävlingar och annat utvecklingsarbete som avsåg boendekvaliteter,

25. godkänna vad i regeringsprotokollet förordats i fråga om mönsterplaner och typritningsverksamhet,

26. godkänna vad i regeringsprotokollet föreslagits i fråga om påbörjandet när det gällde bostadslån för ombyggnad,

27. medge att beslut om tillägglån fick meddelas intill ett belopp av 5 000 000 kr. under år 1978,

28. på driftbudgeten under trettonde huvudtiteln för budgetåret 1977/78 anvisa

a. till Bostadsbidrag m. m. ett förslagsanslag av 1 781 000 000 kr.,

b. till Räntebidrag m. m. ett förslagsanslag av 2 560 000 000 kr.,

c. till Eftergift av hyresförlustlån ett förslagsanslag av 75 000 000 kr.,

d. till Viss bostadsförbättringsverksamhet m. m. ett förslagsanslag av 265 000 000 kr.,

e. till Bidrag till förbättring av boendemiljön ett reservationsanslag av 35 000 000 kr.,

29. på kapitalbudgeten under Statens utlåningsfonder för budgetåret 1977/78 anvisa

a. till Lånefonden för bostadsbyggande ett investeringsanslag av 2 205 000 000 kr.,

b. till Lånefonden för inventarier i vissa specialbostäder ett investeringsanslag av 1 000 kr.,

30. på kapitalbudgeten under Fonden för låneunderstöd för budgetåret 1977/78 till Tillägglån för kulturhistoriskt värdefull bostadsbebyggelse anvisa ett investeringsanslag av 1 000 kr.

I detta sammanhang hade behandlats motionerna

1976/77:129 av fru Landberg m. fl. (s), vari föreslagits att riksdagen beslutade att i skrivelse till regeringen hemställa om sådana omedelbara ändringar i reglerna för beräkning av låneunderlag att servicehus för äldre och handikappade med tillhörande särskilda utrymmen och anordningar kunde i full utsträckning finansieras med statliga bostadslån,

1976/77:130 av herr Nilsson i Agnäs (m),

1976/77:231 av fru Nilsson i Sunne m. fl. (s), vari hemställts att riksdagen hos regeringen begärde en översyn av pensionärernas bostadsstöd för att åstadkomma större likformighet kommuner emellan,

1976/77:303 av herr Hjorth (s) och fru Dahl (s), vari föreslagits att riksdagen beslutade att hos regeringen begära av motionärerna angiven ändring av 2 § förordningen om statskommunala bostadsbidrag, innebärande att bostadsbidrag skulle kunna utgå även till familj med barn

som fyllt 17 år och som uppbar förlängt barnbidrag eller studiehjälp trots att familjen inte hade sådant då barnet fyllde 17 år,

Nr 101

Torsdagen den
31 mars 1977

---

*Anslag till bostads-
byggande, m. m.*

1976/77:304 av herr Olsson i Edane m. fl. (s), vari hemställts att riksdagen hos regeringen begärde förslag till sådan ändring i gällande bestämmelser, att inkomstgränsen för rätten att söka förbättringslån, i vad gällde ensamstående, höjdes,

1976/77:305 av herr Werner m. fl. (vpk), vari föreslagits att riksdagen uttalade sig för införandet av obligatorisk kommunal bostadsförmedling samt hos regeringen hemställde om utarbetande av förslag härom att snarast föreläggas riksdagen,

1976/77:415 av herr Claeson m. fl. (vpk), vari såvitt nu var i fråga föreslagits

3. att riksdagen uttalade att finansieringen av åtgärderna ordnades så att belastningen på boendekostnaderna blev minsta möjliga,

4. att riksdagen som sin mening gav regeringen till känna att åtgärder för att uppnå en godtagbar avfallshantering skulle kunna stödjas med statliga bidrag och bostadslån,

1976/77:416 av fru Dahl (s), vari yrkats att riksdagen beslutade att av regeringen (bostadsdepartementet, B 8) föreslagna ändrade grunder för bostadslån till miljöförbättrande åtgärder fick tillämpas i samtliga ärenden där arbetena inte påbörjats,

1976/77:421 av herr Nilsson i Norrköping (s),

1976/77:422 av herr Werner m. fl. (vpk), vari föreslagits

1. att riksdagen uttalade sig för

a. en omläggning av bostadsstödet till barnfamiljer och hushåll utan barn till att bli en helt statlig angelägenhet och hos regeringen hemställde om skyndsamt utarbetande av förslag härom,

b. en sådan ändring av reglerna om bostadsbidrag att kommunerna blev skyldiga att ompröva bidragen vid hyreshöjningar under bidragsåret,

c. att ett statligt grundbidrag om 500 kr. till pensionärernas bostadsbidrag infördes och hos regeringen hemställde om skyndsamt utarbetande av förslag härom,

2. att riksdagen beslutade att åldersgränsen för rätt till statskommunalt bostadsbidrag för hushåll utan barn sänktes till 17 år,

1976/77:425 av herr Werner m. fl. (vpk), vari föreslagits att riksdagen beslutade att grunderna för tomträttslån skulle förändras så att lån kunde utgå enligt i motionen framförda förslag,

1976/77:426 av herr Werner m. fl. (vpk), vari föreslagits

Torsdagen den
31 mars 1977

*Anslag till bostads-
byggande, m. m.*

1. att riksdagen beslutade uttala
  - a. att i fråga om statskommunalt bostadsbidrag till folkpensionärer förslaget om kommunalt kostnadsansvar borde avslås,
  - b. att tidpunkten för rätt till pensionärer utan barn att erhålla statskommunalt bostadsbidrag fastställdes till 1 juli 1977,
2. att riksdagen hos regeringen hemställde om att förslag enligt punkten b snarast skulle utarbetas och föreläggas riksdagen för beslut,

1976/77:429 av fru Wohlin-Andersson m. fl. (c),

1976/77:550 av herr Danell (m), såvitt nu var i fråga,

1976/77:553 av herr Palme m. fl. (s), vari såvitt nu var i fråga yrkats

1. att riksdagen skulle anta förslag till lag om bostadsförsörjningen m. m. med lydelse som motionärerna angett, innebärande att kommun skulle ha det lokala ansvaret för bostadsförsörjningen,
2. att riksdagen som sin mening gav regeringen till känna vad i motionen anförts om bostadssociala inventeringar och kommunala bostadsförsörjningsprogram,
4. att riksdagen skulle
  - a. anta förslag till lag om upplåtelse av bostadslägenhet i vissa fall med lydelse som motionärerna angett,
  - b. anta förslag till lag om ändring i jordabalken med lydelse som motionärerna angett,
  - c. anta förslag till lag om ändring i bostadsrättslagen (1971:479) med lydelse som motionärerna angett, vilka förslag innebar att kommunen skulle ha rätt att i fråga om viss lägenhet eller viss eller vissa kategorier av lägenheter eller lägenheterna inom viss eller vissa delar av kommunens område besluta att ägare av hyreshus skulle underrätta kommunen om att lägenheten var ledig för uthyrning, varefter kommunen hade rätt att hyra lägenheten och upplåta den i andra hand till bostadssökande eller överlåta hyresrätten till denne, varvid motsvarande regler skulle gälla för nyupplåtelse av bostadsrättslägenhet,
5. att riksdagen skulle
  - a. besluta att bostadslån för ombyggnad samt statliga bidrag om 10 000 kr. skulle kunna utgå för sammanslagning av mindre lägenheter till bostadslägenheter om tre rum och kök och större,
  - b. medge att beslut om bidrag för sammanslagning av bostadslägenheter fick meddelas inom ramen av 10 000 000 kr. under budgetåret 1977/78,
  - c. till Bidrag till förbättring av boendemiljön för budgetåret 1977/78 anvisa ett reservationsanslag av 37 000 000 (+ 2 mkr.) kr.,
6. att riksdagen godkände att låneunderlaget för bostadslån vid nybyggnad skulle omfatta även särskilda kostnader för förberedelser av ändrad lägenhetsindelning,

Torsdagen den
31 mars 1977

*Anslag till bostads-
byggande, m. m.*

1976/77:920 av herr Gadd (s),

1976/77:921 av herrar Johansson i Jönköping (s) och Nilsson i Kristianstad (s),

1976/77:930 av herr Wennerfors (m),

1976/77:931 av herr Werner m. fl. (vpk), vari såvitt nu var i fråga föreslagits

1. att riksdagen hos regeringen begärde utredning angående ändrade förvaltningsformer för boende i flerfamiljshus i syfte att skapa ett ökat inflytande för hyresgästerna,

2. att riksdagen under B 7 Bidrag till förbättring av boendemiljön i bilaga 16 av budgetpropositionen anvisade ett med 25 milj. kr. förhöjt belopp till 60 milj. kr. för budgetåret 1977/78,

3. att riksdagen hos regeringen skulle anhålla att bidragsvillkoren ändrades så att minst 75 % av kostnaderna täcktes med i övrigt oförändrade villkor,

4. att riksdagen hos regeringen hemställde att ett program för vidareutveckling av redan befintliga flerfamiljshusområden till mer kollektiva boendeformer utarbetades,

6. att riksdagen hos regeringen begärde att de samhälleliga ekonomiska och sociala konsekvenserna av ett ökat småhusbyggande utreddes.

1976/77:934 av herr Östrand (s) och Nordberg (s), vari yrkats

1. att riksdagen beslutade att köpeskillingskontrollen enligt 45 § bostadsfinansieringsförordningen skulle gälla vid andrahandsöverlåtelse inom fem år från slutligt lånebeslut i stället för som nu två år,

2. att riksdagen som sin mening gav regeringen till känna att möjlighet till statlig prövning borde öppnas när det gällde pris och andra väsentliga villkor vid försäljning av gruppbyggda småhus utan statliga lån enligt vad i motionen närmare förordats,

1976/77:991 av herr Danell m. fl. (m),

1976/77:1282 av herr Bergman m. fl. (s), vari hemställts

1. att riksdagen uttalade att det fortsatta arbetet med förbättring av pensionärernas bostadsbidrag borde följa de riktlinjer som förordats i motionen,

2. att riksdagen hos regeringen begärde förslag beträffande förenklat ansökningsförfarande i enlighet med vad som förordats i motionen,

3. att riksdagen beträffande bostadsbidrag för barn som placerats i enskilt hem beslutade att bidrag skulle kunna utgå till ordinarie vårdnadshavare enligt vad i motionen föreslagits,

4. att riksdagen skulle

a. avslå förslag i propositionen 1976/77:100 att bostadslån för nybyggnad skulle utgå med 22 % av låncunderlaget med säkerhetsmässig pla-

Nr 101

Torsdagen den
31 mars 1977

*Anslag till bostads-
byggande, m. m.*

tering inom 92 % av pantvärdet i fall där bostadslånet nu var 15 eller 20 %.

b. till Lånefonden för bostadsbyggande (bostadsdepartementet, IV:10) för budgetåret 1977/78 anvisa ett investeringsanslag av 2 190 000 000 kr. (- 15 milj. kr.).

1976/77:1289 av herr Josefson m. fl. (c, s, m, fp),

1976/77:1291 av herr Strömberg i Botkyrka (fp),

1976/77:1292 av herr Ullenhag (fp),

1976/77:1293 av herr Werner m. fl. (vpk), vari föreslagits

1. att riksdagen hos regeringen hemställde att denna med förtur behandlade och framlade förslag rörande statlig totalfinansiering genom en bostads- eller samhällsbyggnadsbank, som tillhandahöll kapital till bostadsbyggandet och dess följdinvesteringar till en låg och fast ränta.

2. att riksdagen beslutade att den garanterade räntenivån för allmännyttiga och kooperativa hyres- och bostadsrättshus fastställdes till 3 % för hela lånetiden, vilken med hänsyn till husens livslängd bestämdes till 60 år, att gälla låneärenden där ansökan om preliminärt beslut om bostadslån inkommit till förmedlingsorganet efter årsskiftet 1976-1977,

3. att riksdagen beslutade att statliga bostadslån efter den 1 juli 1977 inte längre skulle utgå till ny- eller ombyggnad av enskilt ägda flerfamiljshus och småhus, som inte skulle bebos av låntagaren,

4. att riksdagen, om yrkandet 3 inte bifölls, skulle avslå förslaget i propositionen 1976/77:100 om förbättrade låneregler för enskilt ägda flerfamiljshus och småhus, som inte beboddes av låntagaren,

5. att riksdagen beslutade att hyresförlustlån och eftergift av sådana lån skulle kunna erhållas av allmännyttiga bostadsföretag även för andra kostnader än för outhyrda lägenheter, på sätt som angetts i motionen,

1976/77:1302 av herr Palme m. fl. (s), vari hemställts att riksdagen som sin mening gav regeringen till känna vad i motionen 1976/77:1298 anförts om reglerna för bostadsanpassningsbidragen, och

1976/77:1308 av herr Werner m. fl. (vpk).

Utskottet hemställde

1. beträffande utredning om konsekvenserna av ett ökat småhusbyggande att riksdagen skulle avslå motionen 1976/77:931, yrkandet 6,

2. beträffande ett fritt privatfinansierat småhusbyggande att riksdagen skulle avslå motionen 1976/77:991, yrkandet 2,

3. beträffande ett program för mer kollektiva boendeformer att riksdagen skulle avslå motionen 1976/77:931, yrkandet 4,

4. beträffande den regionala fördelningen av låneramarna att riks-

dagen skulle avslå motionen 1976/77:1289,

5. beträffande kommunernas roll i bostadsförsörjningen m. m. att riksdagen skulle avslå motionen 1976/77:553, yrkandena 1 och 2,

6. beträffande kommunal anvisningsrätt m. m. att riksdagen skulle avslå motionerna 1976/77:553, yrkandet 4, och 305,

7. beträffande utredning om ändrade förvaltningsformer att riksdagen skulle avslå motionen 1976/77:931, yrkandet 1,

8. beträffande statlig totalfinansiering m. m. att riksdagen skulle avslå motionen 1976/77:1293, yrkandena 1 och 2,

9. beträffande kreditinstitutens lån för äldre småhus att riksdagen skulle avslå motionen 1976/77:991, yrkandet 1,

10. beträffande markvillkoret att riksdagen skulle avslå motionen 1976/77:930 i motsvarande del,

11. beträffande ändringar i fråga om markvillkorets tillämpning att riksdagen godkände vad i regeringsprotokollet förordats,

12. beträffande låntagarkretsen att riksdagen skulle avslå motionen 1976/77:1293, yrkandet 3,

13. beträffande bidrag och lån för sammanslagning av mindre lägenheter att riksdagen skulle avslå motionen 1976/77:553, yrkandena 5 a och 6,

14. beträffande bostadslån i förening med miljöförbättringsbidrag att riksdagen skulle

a. godkänna de grunder för lån som angetts i regeringsprotokollet,

b. med anledning av regeringens förslag och med bifall till motionen 1976/77:416 godkänna de övergångsregler som förordats av utskottet,

15. beträffande servicebostäder för äldre och handikappade att riksdagen med bifall till motionen 1976/77:129 som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet anfört,

16. beträffande vintermerkostnader att riksdagen med bifall till regeringens förslag och med avslag på motionen 1976/77:920 godkände de ändringar i reglerna för täckande av sådana kostnader som förordats i regeringsprotokollet,

17. beträffande finansiering av viss ombyggnad av soprum m. m. att riksdagen skulle avslå motionen 1976/77:415, yrkandena 3 och 4,

18. beträffande tillägg till låneunderlaget avseende kostnader för konstnärlig utsmyckning och gestaltning att riksdagen godkände vad i regeringsprotokollet förordats,

19. beträffande lån för två kök i enfamiljshus att riksdagen skulle avslå motionen 1976/77:130,

20. beträffande utredning om åtgärder för att möta höjda produktionskostnader att riksdagen skulle avslå motionen 1976/77:421,

21. beträffande metoder för att fastställa ett finansieringsunderlag, m. m., att riksdagen som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet anfört,

22. beträffande övre lånegränserna vid nybyggnad att riksdagen med bifall till regeringens förslag och med avslag på motionerna 1976/77:1282,

Nr 101

Torsdagen den
31 mars 1977

*Anslag till bostads-
byggande, m. m.*

yrkandet 4 a, och 1293, yrkandet 4, godkände vad i regeringsprotokollet förordats,

23. beträffande övre lånegränserna vid ombyggnad att riksdagen skulle avslå motionen 1976/77:930 i motsvarande del.

24. beträffande den garanterade räntesatsen vid ombyggnad att riksdagen skulle avslå motionen 1976/77:930 i motsvarande del.

25. beträffande prisprövning m. m. vid överlåtelse av småhus att riksdagen med anledning av motionen 1976/77:934 som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet anfört,

26. beträffande påbörjandet när det gällde bostadslån för ombyggnad att riksdagen godkände vad i regeringsprotokollet föreslagits.

27. beträffande räntebidrag till tomträtsavgäld att riksdagen godkände vad i regeringsprotokollet anförts,

28. beträffande upplysnings- och återbetalningsskyldighet i samband med räntebidrag och räntelån att riksdagen godkände vad i regeringsprotokollet anförts.

29. beträffande förmögenhetsprövningen för bostadsbidrag att riksdagen skulle avslå motionen 1976/77:429,

30. beträffande grunderna för statskommunalt bostadsbidrag till folkpensionärer utan barn i vad de inte behandlats nedan att riksdagen godkände vad i regeringsprotokollet förordats,

31. beträffande kostnadsansvaret för statskommunalt bostadsbidrag till folkpensionärer utan barn att riksdagen med avslag på motionen 1976/77:426, yrkandet 1 a, godkände vad i regeringsprotokollet förordats,

32. beträffande ikraftträdande av reglerna om statskommunalt bostadsbidrag till folkpensionärer utan barn att riksdagen med avslag på motionen 1976/77:426, yrkandena 1 b och 2, godkände vad i regeringsprotokollet förordats,

33. beträffande grundbidrag m. m. att riksdagen skulle

a. avslå motionerna 1976/77:422, yrkandet 1 c, och 1308 om statligt grundbidrag,

b. avslå motionerna 1976/77:231 och 1282, yrkandet 1, om lagfäst grundnivå m. m.,

34. beträffande ett enbart statligt ansvar för statskommunala bostadsbidrag att riksdagen skulle avslå motionen 1976/77:422, yrkandet 1 a,

35. beträffande bostadsbidrag vid barns placering i enskilt hem att riksdagen med bifall till motionen 1976/77:1282, yrkandet 3, som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet anfört,

36. beträffande statskommunalt bostadsbidrag till föräldrar som inte hade sina barn stadigvarande boende hos sig i vad frågan inte behandlats under 35 att riksdagen godkände vad i regeringsprotokollet förordats,

37. beträffande ändrade inkomstgränser för statliga och statskommunala bostadsbidrag att riksdagen godkände vad i regeringsprotokollet förordats,

38. beträffande inkomstprövningsbestämmelserna att riksdagen skulle avslå motionen 1976/77:1292,

Torsdagen den
31 mars 1977

---

*Anslag till bostads-
byggande, m. m.*

39. beträffande statskommunalt bostadsbidrag till familj med barn som fyllt 17 år att riksdagen med bifall till motionen 1976/77:303 som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet anfört,

40. beträffande åldersgränsen för bostadsbidrag till hushåll utan barn att riksdagen skulle avslå motionen 1976/77:422, yrkandet 2,

41. beträffande omprövning av bidrag vid hyreshöjning under året att riksdagen skulle avslå motionen 1976/77:422, yrkandet 1 b,

42. beträffande ett förenklat ansökningsförfarande fr. o. m. år 1978 att riksdagen skulle avslå motionen 1976/77:1282, yrkandet 2,

43. beträffande bidragsandelen för bidrag till förbättring av boendemiljön att riksdagen skulle avslå motionen 1976/77:931, yrkandet 3,

44. beträffande kostnader för outhyrda lägenheter att riksdagen medgav att långivningen fick avse även hyresförluster som uppkom under år 1978,

45. beträffande lån och eftergift avseende andra kostnader än outhyrda lägenheter att riksdagen skulle avslå motionen 1976/77:1293, yrkandet 5,

46. beträffande räntebidrag vid temporär uthyrning av bostad som lokal att riksdagen som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet anfört,

47. beträffande inkomstgränserna för räntefria förbättringslån att riksdagen med bifall till regeringens förslag och med avslag på motionen 1976/77:304 godkände den ändring som förordats i regeringsprotokollet,

48. beträffande kostnadsgränsen för bostadsanpassningsbidrag att riksdagen skulle avslå motionen 1976/77:921,

49. beträffande översyn av reglerna för bostadsanpassningsbidragen i syfte att få enhetlig praxis att riksdagen skulle avslå motionen 1976/77:1302,

50. beträffande grunderna för tomträttslångivningen att riksdagen skulle avslå motionen 1976/77:425,

51. beträffande stöd till tävlingar och annat utvecklingsarbete som avsåg boendekvaliteter att riksdagen godkände vad i regeringsprotokollet förordats,

52. beträffande mönsterplaner och typritningsverksamhet att riksdagen inte godkände vad i regeringsprotokollet förordats.

53. beträffande information om bostäder att riksdagen skulle avslå motionen 1976/77:1291,

54. beträffande enklare regler för bostadslån att riksdagen skulle avslå motionen 1976/77:550 i motsvarande del,

55. beträffande en bostadsbyggnadsplan för år 1977 m. m. att riksdagen skulle

a. godkänna vad i regeringsprotokollet anförts,

b. medge att regeringen meddelade bestämmelser om projektreserv för år 1977 i enlighet med vad som förordats i regeringsprotokollet,

56. beträffande ramar för långivning m. m. att riksdagen skulle

a. medge att räntefria förbättringslån fick beviljas med högst

Nr 101

Torsdagen den
31 mars 1977

*Anslag till bostads-
byggande, m. m.*

110 000 000 kr. under år 1977 och med högst 100 000 000 kr. under år 1978,

b. medge att ramar för beslut om bostadslån till nybyggnad under år 1977 fastställdes till 8 160 000 m² våningsyta, motsvarande ett beräknat antal lägenheter av 64 700 jämte lokaler som omfattades av låneunderlag och pantvärde för bostadslån,

c. medge att ramen för beslut om bostadslån till nybyggnad under vart och ett av åren 1978 och 1979 fick samma omfattning som den under b föreslagna ramen för år 1977,

d. medge att beslut om bostadslån till nybyggnad meddelades intill ett belopp av 3 655 000 000 kr. under år 1977,

e. medge att beslut om bostadslån till ombyggnad samt räntebärande förbättringslån under vart och ett av åren 1977 och 1978 meddelades intill ett belopp av 450 000 000 kr.,

f. medge att under år 1977 ramarna för beslut om bostadslån och byggnadstillstånd för nybyggnad fick tas i anspråk för ombyggnads- och förbättringsverksamhet i den mån de inte utnyttjades helt för sitt ändamål och att ramen för beslut om bostadslån till ombyggnad och räntebärande förbättringslån på motsvarande sätt fick tas i anspråk för nybyggnadsverksamhet,

g. medge att beslut om höjt låneunderlag för kulturhistoriskt värdefull bostadsbebyggelse under vart och ett av åren 1977 och 1978 meddelades intill ett belopp av 15 000 000 kr.,

h. medge att beslut om tilläggs lån fick meddelas intill ett belopp av 5 000 000 kr. under år 1978,

i. bemyndiga regeringen att under de förutsättningar som angetts i regeringsprotokollet besluta om ändring av de under a för år 1977 samt under d, e och g upptagna ramarna,

57. beträffande ram och anslag för miljöförbättringsbidrag att riksdagen med bifall till regeringens förslag och med avslag på motionerna 1976/77:553, yrkandena 5 b och c, samt 931, yrkandet 2, på driftbudgeten under trettonde huvudtiteln för budgetåret 1977/78 till Bidrag till förbättring av boendemiljön anvisade ett reservationsanslag av 35 000 000 kr.,

58. beträffande anslag i övrigt på driftbudgeten under trettonde huvudtiteln för budgetåret 1977/78 att riksdagen anvisade

a. till Bostadsbidrag m. m. ett förslagsanslag av 1 781 000 000 kr.,

b. till Räntebidrag m. m. ett förslagsanslag av 2 560 000 000 kr.,

c. till Eftergift av hyresförlustlån ett förslagsanslag av 75 000 000 kr.,

d. till Viss bostadsförbättringsverksamhet m. m. ett förslagsanslag av 265 000 000 kr.,

59. beträffande anslag på kapitalbudgeten under Statens utlåningsfonder för budgetåret 1977/78 att riksdagen skulle

a. med bifall till regeringens förslag och med avslag på motionen 1976/77:1282, yrkandet 4 b, till Lånefonden för bostadsbyggande anvisa ett investeringsanslag av 2 205 000 000 kr.,

b. till Lånefonden för inventarier i vissa specialbostäder anvisa ett investeringsanslag av 1 000 kr.,

60. beträffande anslag på kapitalbudgeten under Fonden för låneunderstöd för budgetåret 1977/78 att riksdagen till Tilläggslånet för kulturhistoriskt värdefull bostadsbebyggelse anvisade ett investeringsanslag av 1 000 kr.

Följande tolv reservationer hade avgivits av herrar Bergman, Lindkvist och Jadestig (utom i vad avsåg reservationen nr 6), fru Landberg och fru Dahl samt herrar Persson i Karlstad och Håkansson i Trelleborg (samtliga s):

1. beträffande målen för bostadspolitiken, vari reservanternas ansett att utskottets yttrande i viss del skulle ha av reservanternas angiven lydelse,

2. beträffande kommunernas roll – bostadssocial inventering m. m., vari reservanternas ansett att utskottet under 5 bort hemställa

beträffande kommunernas roll i bostadsförsörjningen m. m. att riksdagen med bifall till motionen 1976/77:553, yrkandena 1 och 2, skulle

a. anta det av reservanternas framlagda förslaget till lag om bostadsförsörjningen m. m. med den lydelse av 8 § tredje stycket som reservanternas angett,

b. som sin mening ge regeringen till känna vad i motionen anförts om bostadsförsörjningsprogram och bostadssocial inventering,

3. beträffande kommunal anvisningsrätt m. m., vari reservanternas ansett att utskottet under 6 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1976/77:553, yrkandet 4, och med avslag på motionen 1976/77:305 skulle anta de av reservanternas framlagda förslagen till

a. lag om upplåtelse av bostadslägenhet i vissa fall,

b. lag om ändring i jordabalken,

c. lag om ändring i bostadsrättslagen (1971:479),

4. beträffande låntagarkretsen vid bostadslånet, vari reservanternas ansett att utskottets yttrande i viss del skulle ha av reservanternas angiven lydelse,

5. beträffande sammanslagning av mindre lägenheter, vari reservanternas ansett att utskottet under 13 bort hemställa

beträffande bidrag och lån för sammanslagning av mindre lägenheter att riksdagen med bifall till motionen 1976/77:553, yrkandena 5 a och 6, skulle

a. besluta att bostadslånet för ombyggnad samt statliga bidrag om 10 000 kr. skulle kunna utgå för sammanslagning av mindre lägenheter till bo-

Torsdagen den
31 mars 1977

*Anslag till bostads-
byggande, m. m.*

stadslägenheter om tre rum och kök eller större,

b. godkänna att låneunderlaget för bostadslån vid nybyggnad skulle omfatta även särskilda kostnader för förberedelser för ändrad lägenhetsindelning,

6. beträffande övre lånegränser vid nybyggnad, vari reservanterna ansett att utskottet under 22 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionerna 1976/77:1282, yrkandet 4 a, inte godkände vad i regeringsprotokollet förordats,

7. beträffande samordning mellan statskommunalt bostadsbidrag och kommunalt bostadstillägg, vari reservanterna ansett att utskottet under 33 bort hemställa

beträffande grundbidrag m. m. att riksdagen skulle

a. avslå motionerna 1976/77:422, yrkandet 1 c, och 1308 om statligt grundbidrag,

b. med bifall till motionen 1976/77:1282, yrkandet 1, och med anledning av motionen 1976/77:231 om lagfäst grundnivå m. m. som sin mening ge regeringen till känna vad reservanterna anfört,

8. beträffande förenklat ansökningsförfarande beträffande bostadsbidrag, vari reservanterna ansett att utskottet under 42 bort hemställa

beträffande ett förenklat ansökningsförfarande fr. o. m. år 1978 att riksdagen med bifall till motionen 1976/77:1282, yrkandet 2, som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört,

9. beträffande inkomstgränserna för förbättringslån, vari reservanterna ansett att utskottet under 47 bort hemställa

beträffande inkomstgränserna för räntefria förbättringslån att riksdagen med anledning av regeringens förslag och med bifall till motionen 1976/77:304 som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört,

10. beträffande enhetlig praxis för beslut om bostadsanpassningsbidrag, vari reservanterna ansett att utskottet under 49 bort hemställa

beträffande översyn av reglerna för bostadsanpassningsbidragen i syfte att få enhetlig praxis att riksdagen med bifall till motionen 1976/77:1302 som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört,

11. beträffande ram och anslag för miljöförbättringsbidrag, vari reservanterna – under förutsättning av bifall till reservationen nr 5 – ansett att utskottet under 57 bort hemställa

att riksdagen skulle

a. med bifall till motionen 1976/77:553, yrkandet 5 b, medge att beslut om bidrag för sammanslagning av bostadslägenheter fick meddelas inom en ram av 10 000 000 kr. under budgetåret 1977/78,

b. med anledning av regeringens förslag, med avslag på motionen 1976/77:931, yrkandet 2, och med bifall till motionen 1976/77:553, yrkandet 5 c, på driftbudgeten under trettonde huvudtiteln för budgetåret 1977/78 till Bidrag till förbättring av boendemiljön anvisa ett reservationsanslag av 37 000 000 kr.,

12. beträffande anslag till lånefonden för bostadsbyggande, vari reservanterna – under förutsättning av bifall till reservationen nr 6 – ansett att utskottet under 59 bort hemställa

beträffande anslag på kapitalbudgeten under Statens utlåningsfonder för budgetåret 1977/78 att riksdagen skulle

a. med anledning av regeringens förslag och med bifall till motionen 1976/77:1282, yrkandet 4 b, till Lånefonden för bostadsbyggande anvisa ett investeringsanslag av 2 190 000 000 kr.,

b. till Lånefonden för inventarier i vissa specialbostäder anvisa ett investeringsanslag av 1 000 kr.

Till betänkandet hade fogats följande särskilda yttranden av herrar Danell (m) och Nisser (m):

1. beträffande kreditinstitutens möjligheter att bevilja lån i äldre småhus,
2. beträffande markvillkoret.

Civilutskottets betänkande nr 19

I detta betänkande behandlades motionerna

1976/77:168 av herr Werner m. fl. (vpk), vari föreslagits att riksdagen skulle uttala sig för ett omedelbart införande av hyresstopp och hos regeringen hemställa om förslag om utvidgning av prisregleringslagen till att omfatta även hyresområdet,

1976/77:423 av herr Werner m. fl. (vpk), vari föreslagits att riksdagen beslutade anta av motionärerna föreslagen ändring i jordabalken (hyreslagen), innebärande att en hyra skulle bedömas som oskäligen inte först då den var "påtagligt högre än" jämförelsenivån utan redan då den var "högre än" denna nivå,

1976/77:549 av herr Claeson m. fl. (vpk), vari föreslagits att riksdagen skulle besluta anta av motionärerna föreslagna ändringar i 12 kap. jordabalken (hyreslagen), innebärande att ersättning för uppvärmning, varmvatten, elektrisk ström eller avgifter för vatten och avlopp skulle ingå i den i hyresavtalet till sitt belopp bestämda hyran, och

1976/77:916 av herr Claeson m. fl. (vpk), vari föreslagits att riksdagen som sin mening gav regeringen till känna att priskontroll borde införas för bostadsrättslägenheter.

Nr 101

Torsdagen den
31 mars 1977

*Anslag till bostads-
byggande, m. m.*

Utskottet hemställde

1. att riksdagen skulle avslå motionerna 1976/77:168 och 423,
2. att riksdagen skulle avslå motionen 1976/77:549,
3. att riksdagen skulle avslå motionen 1976/77:916.

Civilutskottets betänkande nr 20

I detta betänkande behandlades motionerna

1976/77:917 av herr Claeson m. fl. (vpk), vari yrkats att riksdagen hos regeringen skulle anhålla om förslag till lagändringar av innebörd

1. att tillämpningen av lagen om förvärv av hyresfastighet m. m. skulle utökas till att avse de 25 största kommunerna,
2. att hyresgästerna skulle ges lagstadgad rätt att bli remissinstans i förvärvsärende, och

1976/77:924 av herr Lindkvist m. fl. (s), vari yrkats att riksdagen skulle anta lag om ändring i lagen (1975:1132) om förvärv av hyresfastighet m. m. med innebörd att regeringen gavs möjlighet att förordna om tillämpning av bestämmelserna i 1-7 §§ inom ytterligare kommuner på ansökan av respektive kommun.

Utskottet hemställde

1. beträffande tillämpligheten av kravet på tillstånd till förvärv av hyresfastighet att riksdagen med anledning av motionerna 1976/77:924 och 1976/77:917, yrkandet 1, som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet anfört,
2. beträffande hyresgästorganisationers rätt att avge yttrande att riksdagen skulle avslå motionen 1976/77:917, yrkandet 2.

Herr BERGMAN (s):

Herr talman! Vi står på nytt inför en diskussion om bostadspolitiken som är så svår att hålla samman då den rör så skilda områden och skilda frågor. Det är därför en omöjlighet att i ett anförande under de minuter varje talare nu har till sitt förfogande beröra alla reservationerna. Mina partivänner i utskottet och jag har därför kommit överens om att beröra olika områden.

Jag vill bara i början som en allmän karakteristik av propositionen och av utskottets majoritetsförslag säga att de innebär ett uppföljande av tidigare ställningstaganden inom bostadspolitiken. Men man gör också en del nya turer. Man ändrar lånevillkoren för de privata byggföretagen. Man genomför som en halvmesyr vissa ändringar i bostadstilläggen. Men karakteristiskt för propositionen och majoritetsyttrandet är en oförmåga att gripa tag i de problem som är aktuella i dag inom bostadsförsörjningen. Jag vet inte om det är oförmåga eller ovilja, men det är i varje fall ett uttryck för det som annars brukar kallas handlingsförlamning.

Vi har sedan ett par år vetat att det är en utveckling på gång inom

Torsdagen den
31 mars 1977

---

*Anslag till bostads-
byggande, m. m.*

bostadsförsörjningen som inte stämmer med målsättningen om att den skall tjäna ett socialt ärende. Inom en rad bostadsområden uppstår segregation. Människor med avvikelser från normalmönstret, sociala belastningar eller andra egenskaper som gör att de inte är så omtyckta i alla hyresfastigheter, blir grupperade i vissa bostadsområden. Denna fråga har varit känd, och utvecklingen har varit iakttagbar.

Från de statliga bostadsutredningarna förelåg redan 1975 en rad förslag till åtgärder som gav kommunerna styrmedel för att komma till rätta med detta, och man kunde glädja sig åt en bred enighet på den punkten genom utredningarna. Frågorna var ute på remiss under 1976 och låg alltså färdigbearbetade i departementet när den nya regeringen tillträdde.

Det har gått ett halvt år sedan dess, men fortfarande grubblar man i regeringen över den väl kända och nästan varje dag i dagstidningarna diskuterade frågan om det sociala livet i våra nya bostadsområden. Inte någonting har man gjort åt saken. Jag skall inte fördjupa mig i enskildheterna, det kommer andra talesmän för socialdemokraterna att göra. Men jag vill erinra om att vårt parti tog ett initiativ och förde i en partimotion fram konkreta förslag för att lösa dessa frågor, som vi hade väntat att regeringen skulle ta initiativ till.

Vi kan märka andra uttryck som kanske är mer karakteristiska för den nya regeringens sätt att se på bostadsfrågan, t. ex. när man förändrar lånevillkoren för dem som vill uppföra hyresfastigheter. Enskilda – och det är oftast då bara byggnadsföretagare som uppför hyresfastigheter, när det inte är allmännyttiga eller kooperativa företag – har haft vissa lånevillkor, som man nu gjort mycket gynnsammare. I den brist på penningresurser som råder och trots snålheten inte minst på detta område har regeringen haft råd att satsa omkring 45 miljoner till dessa företagare, som verkligen inte tillhör de mycket fattiga utan ingår i en näringsgren som mer än andra varit lukrativ, en näringsgren där många startat med tomma händer och nu tillhör de rikaste i samhället. Det finns inte något som helst näringspolitiskt motiv för att ge dessa företagare statliga lån, men man är ändå beredd att låta dem få ännu förmånligare lånevillkor i en tid när denna kategori inte minskar byggandet utan har funnit det gynnsamt att bygga med nuvarande villkor. Trots allt detta är regeringen således beredd att satsa ytterligare pengar – 45 miljoner anger regeringen själv att det kostar för ett budgetår, och det är inte småsmulor i detta sammanhang.

Kanske bör det göras någon rekapitulation av frågan. Det är ju så länge sedan man började med statlig långivning inom bostadspolitiken, och många har glömt – om de ens vet om det – vad det var för motiv som låg bakom när staten startade med att låna pengar till alla kategorier på området. Det var i en bostadssituation där det var ont om bostäder, ont om praktiska resurser när det gällde att bygga: kunnsighet, organisatorisk talang och andra resurser för att kunna genomföra byggandet. Då sade man: Alla som kan skall hjälpa till. Därför fick alla företagsformer statliga lån för att hjälpa till att råda bot på bostadsbristen. Detta var motivet.

Nu är, som sagt, den här branschen som sysslar med bostadsbyggeri en förmögen bransch. Den har stora ekonomiska resurser, och den är kanske den mest politiserade av alla branscher. Den har måhända därför förväntat tankeverksamheten på området, och nu har man fått för sig att detta med privatbyggeri är någonting som har med de boende och deras intressen att göra. Det är ju alldeles fel. Dessa 45 miljoner, som staten skall släppa till extra utöver vad som redan ges, kommer inte att betyda ett vitten när det gäller hyran, inte ett vitten för dem som bor i lägenheterna. Hyran bestäms ju av helt andra regler och faktorer än de lånevillkor som denna företagskategori kan få. Det har vi i det här huset bestämt oss för. Men när långivningen började var den förknippad med sociala krav och sociala villkor som vi efter hand har släppt. I dag, när marknaden alltså börjar bli mättad och när de sociala kraven inte längre knyts till lånevillkoren, så kanske man borde diskutera om man över huvud taget skulle låna ut pengar till denna näringsgren för att hjälpa företagen att bygga och hyra ut lägenheter. Det kan hända att andra näringsgrenar i stället skulle behöva bättre lånevillkor för att kunna skapa sysselsättning.

Det är en rätt märklig iakttagelse att regeringen på denna punkt varit villig att släppa till pengar och gjort det utan att ställa några krav på dem som skall få pengarna. Bostadspolitiken har ju ett klart socialt ärende. Bostaden skall fylla en social funktion. Vid de samtal, diskussioner och seminarier som pågår och där många deltar är vi alla – fränsett moderaterna – överens om att bostaden skall utgöra inte en marknadsvara utan en social nyttinghet. Men här har man alltså släppt på det kriteriet.

Statsrådet Friggebo, som tyvärr inte är i kammaren – det finns många skäl till att man vill att hon skulle ha varit här och lyssnat – annonserade i ett av sina första framträdanden att lånegrensarna för de enskilda företagen skulle ändras. Hon sade samtidigt att det också måste ställas sociala krav på dem, så att människor som har olika sociala belastningar, som hon uttryckte det, skulle kunna bo hos alla fastighetsägarkategorier, vilket som bekant inte är fallet nu. Och i det förslag som bostadsutredningen framlade 1975 fanns ju en lagtext som skulle ge kommunerna möjligheter att anvisa hyresgäster till de bostäder som kunde bli lediga, oavsett vilken företagskategori som ägde bostäderna.

Det här förslaget var ute på remiss. Och vi skall väl minnas att socialdemokrater, centerpartister och folkpartister var eniga i utredningen. Moderaterna och byggmästarna var självfallet emot det. Även vid remissbehandlingen blev det anslutning. T. o. m. i min hemstad, där folkpartisterna är rätt mycket moderata eller reaktionära – det måste jag väl säga för att det inte skall bli någon missuppfattning med avseende på språkbruket – sade man ja och tillade en liten kläm om att man skulle skapa en säkerhet för att kunna ompröva efter något år när det gällde den anvisade hyresgästen. Det var egentligen en mildare form än den korrektion som hyreslagen själv ger möjligheter till för en värd vid prövning av om det är lämpligt för en hyresgäst att bo kvar. Här

var man alltså överens om att det var en nödvändig sak. Ute i kommunerna såg man det här som en praktisk fråga. Det var nödvändigt att sätta full fart på det här området, så att det inte bara i vissa kategorier av företag samlades människor av en viss typ med påföljd att det uppstod segregation, som vi ju ser så många dåliga följder av.

Det gick lugnt och fint fram till valrörelsen, då herrarna på Dagens Nyheter högreståndsavdelningen, betraktade livet genom sina glasögon, som ju är litet egendomliga jämförda med våra. Där leker de ju med politiska dockskåp, och då blir effekterna rätt egendomliga. De hade sin uppfattning om hur det hela skulle fungera och sade att det här inte var någon bra sak, eftersom folk skulle flytta ifrån de områden där icke önskvärda hyresgäster blev placerade. Men man hade inte något alternativ att sätta i stället. Ögonblickligen ändrades debatten, för här Dagens Nyheter sagt någonting tror ju folk att det är riktigt. Herrarna på Dagens Nyheter utgör ju, som sagt, en högreståndsavdelning, och man har alltså anledning i den övriga borgerliga pressen att bara blygsamt följa deras tankeverksamhet. Man förde inte alls samma diskussion som strax före Dagens Nyheterers inhop.

Nu har tydligen hela folkpartiet gripits av den stora skälvan, så att på den här punkten får vi alltså inte se någonting av handling. Man vill ha bostadspolitiken bara som ett samtalsämne, lämpligt på seminarier, i artiklar, vid diskussioner på konferenser och i statsrådstal. Men i konkret handling – där man vill ge resurser åt kollektivet, åt kommunen, för att stödja dem som är svaga – är man inte beredd att göra någonting. Men, som sagt, som samtalsämne passar det tydligen alldeles ypperligt. Det är rätt beklämmande att se att man vårdar om penningkapitalet, och vill ge 45 milj. kr. till det, samtidigt som man blundar för människokapitalet i samhället, de människor som behöver samhällets stöd för att kunna bo bättre.

Jag skall inte utveckla de här frågorna mer. Andra kommer kanske att göra det. Jag tycker att det är anmärkningsvärt att man på denna punkt demonstrerar en mycket betänklig attitydförändring i bostadsfrågan.

I det här betänkandet finns naturligtvis också glädjeämnen – som det alltid finns i civilutskottets betänkanden. Vi söker – många anser att det är en ovana, men vi tycker att det är en god vana – samla oss kring frågeställningar som vi vet är angelägna ute i landet och som är svåra att ta upp till diskussion här och i massmedia, eftersom debatten då ofta blir litet sned. Det gäller nu spekulativen i småhusbyggande. Vi vet alla att detta är ett bekymmer i våra kommuner. I kommunerna, oavsett politisk majoritetsställning, anstränger man sig att finna former för att stävja spekulativen i småhusbyggandet. Vi har alltså blivit eniga på den punkten i civilutskottet. Även moderaterna är med. Det har alltid något gott med sig detta att de sitter med i regeringen. De har alltså inte protesterat i detta fall, vilket de naturligtvis normalt skulle ha gjort. Vi är alltså överens om att beställa en utredning för att vi skall kunna

Torsdagen den
31 mars 1977

*Anslag till bostads-
byggande, m. m.*

hjälpa kommunerna att finna vägar att komma till rätta med spekulationerna på det här området. Jag noterar denna enighet med stor tillfredsställelse.

När det gäller att ta vissa initiativ beträffande byggnadskostnadsutvecklingen och därmed sammanhängande frågor med anledning av den statliga belåningen är vi också överens. Genom organisationers uppvaktningar hos regeringen, i skrivelser, vid besök och i dagspressen har det basunerats ut att det skett en besvärande byggnadskostnadsökning, när byggmästare lämnat in anbud till dem som vill bygga ett hus. Ungefär vid årsskiftet har det förmärkts en brant stegring av anbudssummorna, men man kan också se att det inte finns någon grund för höjningen av priserna med tanke på det som utgör anbudssummans underlag, nämligen materialpriserna och arbetslönerna. Indexserierna för material och arbetskraft steg dock inte anmärkningsvärt kraftigt just då och har inte gjort det därefter heller. Inga tecken talar för en sådan utveckling.

Det är med hänsyn till detta angeläget att inte omedelbart falla i farstun i skräck för dessa höga anbudspriser och tro, att man lånemässigt i förväg måste anpassa sig till dem, innan man vet om de kommer att realiseras. Jag tror att det finns anledning att studera detta, och jag hoppas också att man inom departementet kommer att göra det. Vi kan nämligen notera att prisutvecklingen varierar starkt mellan olika delar av landet. På vissa orter ligger ökningarna inom ramen för den normala prisutvecklingen. På andra orter förekommer branta stegringar. Man kan på vissa orter notera att antalet byggnadsföretag minskat genom att vissa större byggnadsföretag köpt upp de mindre. Konkurrensen har därigenom försvunnit, och då har man också kunnat notera en högre prisnivå. På andra orter råder fortfarande konkurrens, och där stiger inte prisnivån lika brant.

Jag vill inte säga att detta är hela förklaringen eller att bilden är entydig, men den är noterbar på rätt många platser i landet. Bara den företeelsen att priserna inte har stigit lika mycket på alla orter bör ge anledning till en reflexion om huruvida man inför de aktuella anbudssiffrorna skall lyfta upp lånevillkoren generellt över riket. Vi har i utskottet tagit initiativ till att uttrycka en mening om hur man bör se på dessa frågor. Man kan ta fasta på ett förslag som en utredning lade fram för en tid sedan om vad vi kallar produktionsanpassad belåning. Denna skulle med vissa korrekationer kunna fungera bra i en konkurrerande marknad. Det skulle klara en del av de bekymmer som vi möter i dag.

Ett annat förslag är att man snabbare skulle kunna få kännedom om det låneunderlag som staten satt upp som norm för hur mycket man skall få låna till ett hus. Detta skulle snabbare anpassas till kostnadsutvecklingen. Nu får man vänta ett helt år innan man får veta hur det blir. Ändringarna har hela tiden skett kvartalsvis, men man har bara i slutet av året fått besked om dessa. Det kan kännas mer eller mindre otryggt om man i början av ett år ser framför sig en mycket brant backe, som man skall arbeta sig över, och har ett lågt låneunderlag vid backens

fot. Då kan det kännas avskräckande att starta ett bygge, och man borde därför kanske snabbare kunna få kännedom om anpassningsnivåerna, så att man inte grips av resignation inför denna utsikt. Vi har därför hemställt till regeringen att den skall ta fasta på bostadsstyrelsens förslag till kvartalsvisa anpassningar till kostnadsutvecklingen.

Men jag tycker att det är viktigt att vi på denna punkt gör klart för oss att de kostnader som är reella och som kan utläsas i form av slutliga husbyggnadskostnader också omvandlar statens låneunderlag för de statliga lånen. Men innan kostnaderna har blivit inbyggda i husen skall de inte tas för gott.

Det vore bra om man i de organisationer som är verksamma i denna debatt inriktade sina krafter på att undersöka vad det är för fel på byggkostnadsutvecklingen. Kan det vara brist på konkurrens mellan byggföretagen? Jag vill inte hävda – även om den tanken naturligtvis ligger mycket nära till hands – att den nya regeringen ger många förhoppningar i den mest politiserade bransch som vi har, dvs. Byggnadsentreprenörföreningens område, och att man där nu vill skära guld med täljknivar. Men det kan finnas andra förväntningar inför framtiden som gör, att man nu – kanske också i rädsla för kommande prisutveckling – satsar hårt i sina anbud med höga nivåer. Men de som skall teckna anbudskontrakten skall vara försiktiga och återhållsamma och inte vara så snabba att acceptera dessa anbud. Det är kanske ur konsumenternas synpunkt mycket rättigare än att ägna intresset åt de statliga lånereglerna.

Herr talman! Jag skall inte mera ta kammarens tid i anspråk. Jag hoppas att jag inte har överskridit min debattid. Jag är förvissad om att mina kolleger kommer att fylligare och mera detaljrikt kunna gå in på olika avsnitt i utskottets betänkande nr 18. Jag vill redan nu yrka bifall till reservationerna 1–12 vid detta betänkande.

Herr CLAESON (vpk):

Herr talman! Låt mig börja med att erinra om att det väl fanns skäl att hoppas att den nya regeringen skulle komma att ägna bostadsfrågan och därmed sammanhängande problem rätt stor uppmärksamhet. Men när vi skall föra den årliga bostadsdebatten här i kammaren är uppmärksamheten inte ens så stor att någon av de två bostadsministrarna finner det angeläget att vara närvarande i kammaren. Jag tycker det är beklagligt.

Den borgerliga regeringen har i sin proposition sagt sitt om hur man vill ha det med bostadspolitik. Eller har man kanske inte det? Vad blev det av alla stora och omvälvande nyheter och förslag som man tidigare år motionsvägen, i valrörelser och andra sammanhang har fört fram? Vad blev det av de förhoppningar och förväntningar som borgerliga väljare kan ha haft?

Låt mig först som sist konstatera att det inte finns några stora skillnader i de första egna bostadspolitiska förslag som den borgerliga regeringen lägger fram, jämfört med den tidigare regeringens. Skillnader finns emellertid och de går nästan alla i samma riktning – att ge de privata vinst-

Torsdagen den
31 mars 1977

*Anslag till bostads-
byggande, m. m.*

intressena på bostadsmarknaden ökat spelrum. Det sker bl. a. genom att minska behovet av egen insats för privata byggherrar från 15 % till 8 %. Det innebär ökad subvention speciellt riktad till privata fastighetsägare.

Regeringen kommer inte med några förslag som kan stoppa den nuvarande hyresutvecklingen med allt större hyreshöjningar eller stoppa spekulatjonen med fastigheter och lägenheter. Man vill eller vågar uppenbarligen inte ta itu med de kapitalistiska spekulations- och monopolintressena på bostadsmarknaden, som finns i hela produktionsprocessen, från marken och kapitalet till det färdiga huset. Därför blir det heller inte några lägre hyror och sänkta boendekostnader. Därför kan hyresutplundringen fortsätta i allt snabbare takt. De som tidigare har gjort stora vinster på räntor, markspekulation, byggnadsmaterial och byggande, dvs. det privata bank-, bygg- och fastighetskapitalet, fortsätter att sko sig på hyresgästernas bekostnad.

Under hela 1970-talet har takten i hyreshöjningarna bara ökat. Lönarbetarna/hyresgästerna är hårt pressade av ständigt stigande hyror och priser. En ökad åtskillnad mellan människor och social isolering följer i hyreshöjningarnas spår – detta har också blivit följderna för många människor genom 1970-talets bostadspolitik. För allt flera människor står nu klart att denna utveckling inte kan få fortsätta, och man kan ju bara hoppas på att också regeringen har detta klart för sig.

Om man är klar över detta, måste det snabbt ta sig uttryck i konkreta åtgärder för att stoppa denna utveckling. Man måste då vidta åtgärder för att stoppa hyreshöjningarna och pressa ned bostadskostnaderna.

Inför ett hyresstopp, genomför en lägre bostadsränta, ingrip mot privata vinst- och spekulationsintressen i alla led på bostadsmarknaden! Det är vänsterpartiet kommunisternas förslag.

Kommunisterna har alltid fört en konsekvent politik i hyres- och bostadsfrågor. Vi har alltid betraktat alla människors rätt till en rimlig och bra bostad till rimlig kostnad som en social rättighet. Vi har emellertid aldrig nöjt oss med allmänna deklamationer utan har angett orsakerna till de dåliga bostadsmiljöerna, till de höga hyrorna, till orättvisorna mellan olika bostadskonsumenter. Utifrån sådana analyser om orsak och verkan har sedan formulerats målsättningar, ställts krav och förslag till lösningar och förbättringar för hyresgästerna.

Vi har konsekvent och envetet sökt skapa opinion och vinna stöd för våra krav om att ta itu med orsakerna till de höga hyrorna och göra slut på de privata vinst- och spekulationsintressena. Vi har framhållit att hyreshöjningarna måste stoppas och hyrorna sänkas på kapitalets och vinsternas bekostnad och sagt att det kan ske genom lägre bostadsränta, genom samhällsinsatser och ingripanden då det gäller kapital, mark, byggnadsmaterial, byggande, ägande och förvaltning av flerfamiljshus.

Herr talman! I linje med vad jag nu sagt är det självklart att vi slår vakt om de allmännyttiga och bostadskooperativa företagen som nödvändiga instrument för en social bostadspolitik. De allmännyttiga bo-

stadsföretagen tar det sociala ansvar som skall följa av att man tillhandahåller bostäder och betraktar bostaden som en social rättighet. Följden av detta blir att de allmännyttiga företagen belastas med sociala följdkostnader och allmänna kostnader som blir mycket betungande, och hittills har också dessa kostnader måst täckas av hyrorna. Sådana kostnader driver upp hyrorna i allmännyttans lägenheter. Men eftersom dessa hyror också är prisledande för privatvärdarnas hyror tillgodogör sig privata värddar indirekt och via hyran en extravinst för kostnader som dessa värddar inte har.

Vi kommunister har sedan flera år tillbaka pekat på detta förhållande och ställt olika förslag i syfte att kompensera allmännyttiga bostadsföretag och deras hyresgäster för detta. Ett sådant förslag är att sänka räntan och förlänga amorteringstiden för de statliga lånen till allmännyttiga bostadsföretag. Detta är motiverat både av att endast ägande och förvaltning av hyreshus utan vinstintresse bör få förekomma och av de extra kostnader och det sociala ansvar som läggs på de allmännyttiga bostadsföretagen.

När vi ställer krav på ett temporärt hyresstopp som ett första steg att bryta den nuvarande ohållbara utvecklingen är vi medvetna om att uteblivna hyreshöjningar och hyressänkningar även på kort sikt kan medföra konsekvenser som inte är önskade. För att klara allmännyttans svårigheter om deras s. k. självkostnader inte blir täckta har vpk föreslagit att sådana företag snarast skall ges möjlighet att erhålla en typ av statliga hyresförlustlån som kan avskrivas efter särskild prövning.

Som bekant tvingas de allmännyttiga bostadsföretagen att i stort sett verka på det privata bank- och fastighetsägarkapitalets villkor. Det som bestämmer "självkostnader" är profiter, vinster som tidigare gjorts och alltså görs i räntor, markspekulation, byggmaterialmonopol och byggande av det privata bank-, bygg- och fastighetskapitalet. Nya räntehöjningar, monopolprishöjningar på olika slags material och inventarier för reparation och underhåll, oljemonopolens prishöjningar, olika skatte-, taxe- och avgiftshöjningar m. m. fortsätter att öka kostnaderna och föder nya krav på hyreshöjningar. Kalkyler och hyreshöjningskrav som är grundade på sådana "självkostnader" kan inte längre få läggas till grund för nya hyreshöjningar.

Herr talman! Bostadssegregeringen har under den senaste tioårsperioden ökat på ett oroväckande sätt. Det har sin förklaring i bostadsproduktionens förändrade inriktning. Avdragsrätt och subventioner har således skapat en bostadsmarknad där människor med höga inkomster och kapital främst söker sin bostad i småhus. Den totala produktionen har sjunkit från över 100 000 lägenheter till f. n. ca 56 000 lägenheter. Denna minskning beror helt och hållet på minskad produktion av flerfamiljshus, medan antalet småhus har visat en ökning. Sammantaget har detta medfört att småhusen utgör en allt större andel – f. n. ca 75 %. I många kommuner i vårt land utgör småhusandelen mer än 75 % och ser ut att öka ytterligare. Vid 1970-talets början var småhusens andel i bo-

Torsdagen den
31 mars 1977

*Anslag till bostads-
byggande, m. m.*

stadsbyggandet ca 30 %.

De småhus som planeras är i genomsnitt på fem rum eller mera, köket oräknt. Nybyggda lägenheter i flerfamiljshus har genomsnittligt mindre än tre rum och kök. Tendensen har varit ökade lägenhetsstorlekar i småhus och minskade i flerfamiljshus. Nybyggnadsverksamheten riktar sig således i ökande utsträckning till familjer med barn och god ekonomi – en grupp som samtidigt utgör en minskande del av befolkningen.

På samma gång får satsningen på småhus förödande konsekvenser för landet i dess helhet. Småhusbyggandet prioriterar *en* familjetyp och utstänger därmed majoriteten av landets befolkning. Hemarbetet konserveras, och det är praktiskt taget omöjligt att bygga upp en god kollektiv service. Den utspridda bebyggelsen gör privatbilismen nödvändig. Den är energislukande. Kravet på kapital och bankförbindelser utestänger stora grupper.

Vissa kommuner har byggt ett relativt stort antal lägenheter i flerfamiljshus, och till dessa områden och kommuner har invandrare, utslagna och låginkomsttagare tvingats söka sig. Det har därmed utkristalliserats "fattiga" kommuner med stor andel flerfamiljshus och "rika" kommuner med stor andel småhus. Därutöver finns nu inom nästan varje kommun på motsvarande sätt "rika" och "fattiga" områden, som är strikt avgränsade från varandra.

Jag har tidigare nämnt det privata bank-, bygg- och fastighetskapitalet, och jag vill med några ord till uppehålla mig vid den saken. Ur kapitalets synpunkt är bostaden ett medel att berika sig på arbetarklassens bekostnad samtidigt som den är nödvändig för arbetskraftens förnyelse. Markspekulation, höga räntor, monopol inom byggmaterialindustrin osv. innebär allt högre hyror i nyproduktionen. Bruksvärdessystemet – dvs. marknadshyran – och inflationsekonomin verkningar leder sedan till kraftigt höjda hyror också i det redan befintliga bostadsbeståndet. Byggkapitalet har länge saknat intresse för fastighetsunderhåll och saneringsverksamhet. Att bygga nya bostadsområden eller riva ner och bygga nytt har varit lönsammare. Äldre fastigheter har utgjort spekulationsobjekt – föremål som kunnat köpas och säljas utan hänsyn till dem som bor där.

Uppdelningen av boende mellan "rika" och "fattiga" områden – där de rikare alltid kan välja först och de sämst lottade inte accepteras ens i de sämsta hyreshusområdena – är alarmerande.

Var och en som har studerat dagens bostadsmarknad och hur den fungerar vet att även om det formellt är köparna-konsumenterna som betalar, skulle de flesta inte klara kostnaderna för dagens småhusproduktion, om inte samhället var garant och om inte småhusägarna fick betala den väsentliga delen av kostnaderna – nämligen räntorna – med obeskattade medel. Det är alltså i realiteten inte konsumenterna utan produktions- och finansieringsleden som på det här sättet metodiskt utnyttjar avdragsrätten, men det sker i skydd av konsumenter, och det hela får därmed ett socialt drag. Samhället måste ju slå vakt om småhusfolket, som det så vackert sägs. I verkligheten är det så, att samhället

nödgas skydda småhusfolket när producenter och finansiärer har fått sitt.

Om det vore likhet mellan olika upplåtelseformer och därmed möjligt för allmännyttiga och kooperativa företag att producera och upplåta flera småhus med hyres- och bostadsrätt, skulle denna för konsumenterna onödiga och för samhället kostsamma utveckling kunna brytas. De som så önskar skulle även i fortsättningen kunna bo i småhus – självägda, hyrda eller med bostadsrätt. Konsumenternas valmöjligheter skulle öka om upplåtelse- och företagsformer fick tillfälle att verka under något så när likartade förutsättningar.

Vpk:s motståndare brukar ofta framhålla att ett genomförande av vår bostadspolitik förutsätter ett annat samhälle, och så långt har man rätt som att någon slutgiltig lösning av bostadsfrågan inte är möjlig förrän vi har ett socialistiskt samhälle. Man kan emellertid åstadkomma förbättringar inom vårt nuvarande kapitalistiska samhälles ram.

En bostadspolitik med en annan inriktning än den nuvarande, en socialistisk inriktning, skulle innebära lägre hyror och garantera ett verkligt hyresgästinflytande.

Den skulle medföra större valfrihet, där gemenskapen mellan människorna skulle vara vägledande.

Den skulle innebära en minskad privatisering och ett slut på alla vinst- och spekulationsintressen på bostadsmarknaden.

Den skulle få ett riktigt socialt innehåll och förhindra all spekulation och handel med bostäder.

Den skulle medföra ökade kollektiva boendeformer och kollektiv service med bättre boendemiljö och boendeservice i flerfamiljshusområdena.

Den skulle innebära att rätten till en bra bostad till rimlig kostnad blev lika självklar som rätten till undervisning och sjukvård.

Byggandet av nya bostadsområden och förbättrandet av äldre är två åtgärder som måste samverka och inriktas på samma målsättningar. Man måste utgå från behovet av sociala kontakter och ta vara på de resurser som finns hos hyresgästerna, hos hyresgästkollektivet. Bostaden måste ses som en kombination av privata och kollektiva utrymmen för rekreation, gemenskap och arbete för människor i alla åldrar. Tendensen mot avskilda lägenhetsceller med isolerade och passiviserande småhushåll måste brytas till förmån för olika former av kollektiva utrymmen och anordningar.

Vpk har i år liksom tidigare år framfört olika förslag till åtgärder på bostadsmarknaden som tillsammans skulle innebära en radikalt ny bostadspolitik. Jag skall nu övergå till att något kommentera några av våra motioner som här är föremål för behandling. Andra motioner kommer att kommenteras av mina partikamrater Inga Lantz och Tommy Franzén.

Först vill jag behandla det som har den avgörande betydelsen för våra nuvarande bostadskostnader, nämligen räntans storlek och amorteringstidens längd liksom frågan om hur kreditförsörjningen är organiserad. Vi upprepar här vårt tidigare förslag om inrättande av en statlig bostads- eller samhällsbyggnadsbank och en statlig totalfinansiering av bostads-

Torsdagen den
31 mars 1977

---

*Anslag till bostads-
byggande, m. m.*

byggandet med enhetslån till låg och fast ränta. Det nuvarande systemet leder som bekant till onödiga fördyringar som får betalas av hyresgästerna.

En låg och fast ränta är en förutsättning för låga boendekostnader, men den måste givetvis kopplas till en bostads- och hyrespolitik som präglas av ett socialt innehåll. Med nuvarande marknadsprisbildning finns stora risker för att den låga och fasta räntan kommer att bidra till ökade profiler i första hand för privata fastighetsägare men också för andra privatintressenter. Då vi inte kan se någon fördel med det privata fastighetsägandet men däremot en rad nackdelar finner vi det naturligt att ställa de privata hyreshusen vid sidan av den statliga långivningen. Ett sådant förslag är motiverat redan med nuvarande finansieringssystem och kan genomföras utan dröjsmål.

De allmännyttiga och bostadskooperativa företagens problem måste, som jag tidigare berört, ges en tillfällig lösning för att bryta trenden mot allt högre hyror och en sjunkande nyproduktion. Det kan göras genom att man, som vpk föreslår, sänker räntan och förlänger amorteringstiden för de statliga lånen. 3 % ränta utan årlig höjning och 60 års amorteringstid bör införas i avvaktan på en total översyn av bostadsfinansieringen. Dessa lågräntelån skall då riktas speciellt till nybyggda hyres- och flerfamiljshus hos de allmännyttiga och bostadskooperativa företagen. Dessutom måste de allmännyttiga företagen få särskilda lån, en typ av hyresförlustlån som kan avskrivas efter särskild prövning. Man måste vara klar över att både förluster på grund av uthyrda lägenheter och förluster i övrigt för de allmännyttiga företagen på sikt ändå måste betalas via statskassan.

Jag yrkar bifall till vpk-motionen 1293.

Vi har från kommunisternas sida i många år kritiserat markspekulationen och föreslagit åtgärder som kan underlätta för kommunerna att äga marken och upplåta den med tomträtt. Vi har framhållit tomträttens fördelar och dess principiella innehåll, som kan bidra till att avprivatisera en del av bostadsmarknaden. I vår motion nr 425 ställer vi ånyo en rad förslag i denna riktning, och jag yrkar bifall till denna motion.

I civilutskottets betänkanden nr 19 och 20 tas fem vpk-motioner upp som behandlar dels frågan om införande av hyresstopp, dels frågan om ändringar i hyreslagstiftningen i syfte att begränsa hyreshöjningarna och skapa rättvisa beträffande beräkningen av bränsletillägg.

Vidare föreslås ett återinförande av priskontroll vid försäljning av bostadsrättslägenheter och skärpta åtgärder mot fastighetsspekulation.

Betydelsen och nödvändigheten av att införa ett hyresstopp har jag tidigare berört. Opinionen mot nya hyreshöjningar växer för varje dag, och det borde stå klart för envar att ständiga hyreshöjningar, som innebär att allt fler inte förmår betala sin hyra, inte kan få fortsätta.

Herr Bergman berörde i sitt inlägg vad Dagens Nyheter har skrivit; han ifrågasatte klokheden och riktigheten i det. Men det som Dagens Nyheter tar upp i dag både på löpsedeln och på första sidan om den allt kraftigare opinionen bland hyresgästerna mot de nya hyreshöjning-

arna är enligt min mening helt riktigt. Opinionsen mot hyreshöjningarna växer och blir allt kraftigare. Det blir alltmer nödvändigt att snabbt vidta åtgärder för att få stopp på den nuvarande utvecklingen.

Allt fler lönarbetare/hyresgäster kommer också underfund med att varje hyreshöjning är liktydig med en lönesänkning som måste kompenseras i höjda löner. En hyreshöjning med 10 kr. per kvadratmeter motsvarar omkring en krona per arbetstimme för de flesta lönarbetarna. De hyreshöjningar som de flesta hyresgäster fått vidkännas under det senaste året innebär i många fall detsamma som en löneminskning med minst en krona per timme.

Herr talman! Jag yrkar bifall till motionen 168, som behandlas i civilutskottets betänkande nr 19. I vår motion 423 föreslår vi att nu gällande bestämmelser vid prövning och bestämmande av hyra enligt bruksvärdesprincipen skall ändras på sådant sätt att hyran inte får vara högre än hyran för jämförbara lägenheter. En sådan förändring skulle ge större möjligheter att hålla hyrorna på en lägre nivå och göra slut på den hyreshöjningsautomatik som finns i de nuvarande bruksvärdesreglerna. Som det nu är ger reglerna utrymme för en prisskrub uppåt av den hyresnivå som bestäms vid jämförelseprövningar. Hyreshöjningar kan alltså ske med hänvisning till de högsta hyrorna i ett jämförelsematerial – ja, dessa hyror kan få överstiga också, bara de inte överskrids påtagligt. Jag yrkar bifall till motionen 423.

I motionen 549 återkommer vi med vårt tidigare krav om förbud mot tillämpningen av vissa bränsle- och va-klausuler och framhåller bl. a. att det bruksvärdesystem som finns skulle bli rättvisare om vårt förslag om totalhyror infördes. Vi har också pekat på att detta även skulle kunna bidra till en betydande energibesparing. Vi anser det självklart att ingen hyresgäst skall tvingas betala mer än vad uppvärmningen kostar, och vi vill att bränslekostnaderna skall bakas in i en totalhyra och hyreskostnaden i sin helhet bli fastställd till ett belopp. Jag yrkar bifall till motionen 549.

Förslaget om införande av priskontroll för bostadsrättslägenheter som återfinns i vpk-motionen 916 är naturligtvis motiverat av utvecklingen under senare år, att allt flera bostäder blivit föremål för spekulationshandel. Bostadsrättslägenheter erbjuds nu ofta till försäljning till högstbjudande och blir en auktionsvara. Bostadssökande utan förmögenhet och med små inkomster ställs genom denna handel i ännu sämre läge än tidigare. Den åtskillnad i boendet mellan rika och fattiga som genom den förda bostadspolitiken blivit så markant under senare år ökar därigenom ännu mera. Alla erfarenheter om utvecklingen på detta område säger att det nu är hög tid att åter införa offentlig kontroll över försäljning av bostadsrätter. Jag yrkar bifall till motionen 916.

Herr talman! Den sista motion jag skall kommentera är motionen 917, som behandlas i CU:s betänkande nr 20. Motionen berör en så viktig och dagsaktuell fråga som den omfattande och allt allvarigare fastighetsspekulation som pågår, framför allt i våra storstadsområden. Vpk

Torsdagen den
31 mars 1977

*Anslag till bostads-
byggande, m. m.*

anser att de lagar som finns i syfte att stävja spekulation och handel med fastigheter och bostäder är otillräckliga och måste skärpas. Vi vill därför utvidga gällande bestämmelser utöver storstadsområdena till alla större kommuner. Vi föreslår vidare en skärpning av den s. k. lagfartspikten och att hyresgästerna skall ges lagstadgad rätt att bli remissinstans i förvärvsärendet. Nu har motionen fått en ganska välvillig behandling, och det är ett steg framåt, men eftersom jag inte kan se något hinder för konkreta ställningstaganden nu från riksdagens sida i enlighet med motionsyrkandena, yrkar jag ändå bifall också till motionen 917.

Herr MATTSSON (c):

Herr talman! Vi har nu lyssnat till företrädare för den nuvarande oppositionen och kan konstatera att vi har en djupt oenig opposition. Skulle den inledande rundmålning som herr Claeson gjorde av vårt samhälle vara riktig skulle vi leva i ett ruffel- och bågssamhälle, som för en näst intill asocial bostadspolitik. Eftersom rundmålningen måste avse den socialdemokratiska bostadspolitik som så att säga fortfarande gäller – vi behandlar ju den budgetproposition som avser budgetåret 1977/78 – tror jag inte herr Bergman är beredd att skriva under på herr Claesons beskrivning.

I deklaration, som ligger till grund för de tre partiernas samarbete i regeringen, sägs det beträffande bostadspolitiken att målet är att alla skall ha rätt till en god bostad oberoende av inkomst. Man kommer att använda sig av det system som vi har lagt fast med generella subventioner och selektiva bostadsbidrag för att uppnå det målet.

Man säger vidare att byggande och förvaltning av bostäder skall ske i sådana former att man gynnar en kostnadspressande konkurrens och motverkar spekulation. Regeringen är beredd att föreslå förbättrade finansieringsförhållanden för det enskilda flerfamiljshusbygget.

När det gäller relationerna mellan de olika upplåtelseformerna eftersträvar man valfrihet och likvärdighet dem emellan när det gäller boendekostnaderna.

Regeringen understryker det angelägna i att bristfälliga boendemiljöer förbättras och att man ökar de enskilda människornas inflytande över sitt boende och ger ökade möjligheter till att äga sin bostad. Bl. a. pekar man på möjligheten att göra det i bostadsrättsföreningarnas form.

I budgetpropositionen följer man på olika sätt upp målsättningen i regeringsdeklarationen. I civilutskottets betänkande nr 18 tycker jag mig kunna konstatera att det råder stor enighet om bostadspolitikens stora drag.

Detta tycker jag mig kunna säga trots de reservationer som socialdemokraterna har fogat till betänkandet. De utgör endast en uppföljning av de förslag som fanns kvar i departementet från bostadsfinansierings- och boendeutredningarna och som ännu inte blivit föremål för något beslut.

Det är förklarligt att den nya regeringen vill ha tid på sig för att överväga

på vilket sätt de problem som där berörs skall lösas. De framlagda utredningsförslagen är ju inte de enda tänkbara lösningarna.

När det gäller bostadsbyggandets utveckling vill jag gå litet tillbaka i tiden.

Vi har i dag inte någon särskilt hetsig bostadspolitisk debatt. Det hade vi i större utsträckning i slutet av 1960-talet, då det stora bostadsbyggnadsprogrammet med en miljon lägenheter som mål genomfördes. Då byggde man starkt koncentrerat till storstadsområdena och till vissa andra mycket expansiva industriorter. Socialdemokraterna införde ett kvoteringsystem för att styra över resurserna till just dessa områden så att det skulle bli möjligt att satsa alla resurser i form av kapital, arbetskraft och byggnadsmateriel på att genomföra programmet.

Man byggde snabbt. Symbolen för detta var de prefabricerade betong-elementen och de elementfabriker som då växte upp. En och annan av dem har sedan försvunnit. Man skulle bygga i stora enheter – det skulle helst vara tusentals lägenheter i varje objekt – och man skulle sluta mångåriga avtal mellan beställare och entreprenörer.

Det här ändrades rätt snabbt, och jag tror att det var många kommuner och bostadsföretag som ångrade att man så aningslöst gick in i en så snabb utbyggnad. Vi kritiserade det sätt på vilket denna utbyggnad skedde. Jag vill nu notera vissa följder av den.

Vi har bristfälliga miljöer; det brister i den fysiska miljön, och det brister i den sociala funktionen. Genom att man byggde så snabbt har man fått en för ensidig ålderssammansättning och kanske en för ensidig yrkessammansättning, osv. Det har gjort att man under 1970-talet måst ingripa med miljölån, lån till miljöförbättrande åtgärder, för att försöka rätta till en del av de brister som finns i helt nya bostadsområden. Det gäller behov som vid en förnuftig planering och utbyggnad skulle ha varit tillgodosedda redan från början.

Jag vill redan nu notera att regeringen i sin proposition lägger fram förslag som skall göra stödet till miljöförbättrande åtgärder mer attraktivt. Civilutskottet konstaterade redan i fjol att möjligheten att få bidrag inte utnyttjades i tillräcklig omfattning, eftersom många bostadsföretag hade problem med likviditeten. Propositionens förslag ger nu möjligheten att kombinera bidraget med lån, och förhoppningsvis kommer denna angelägna verksamhet då att öka.

Det uppstod en bristande balans mellan småhusbyggandet och flerfamiljshusbyggandet. När bostadsmarknaden sedan svängde och de boendes egna önskemål fick möjlighet att styra utvecklingen blev efterfrågan på småhus mycket stor – en efterfrågan som på vissa områden har drivit upp priserna på ett sätt som har oroat och som naturligtvis måste oroa den som är positivt inställd till den småhusutbyggnad som ägt rum under de senaste åren. År 1970 byggdes ungefär 30 000 lägenheter i småhus, 1975 byggdes 42 000 och i propositionen räknar man med ett i stort sett oförändrat småhusbyggande.

När befolkningsutvecklingen vände för landet i dess helhet men spe-

Torsdagen den
31 mars 1977

*Anslag till bostads-
byggande, m. m.*

ciellt för de orter som jag inledningsvis nämnde fick man så problemet med de tomma lägenheterna. Det blev då nödvändigt att införa lånemöjligheter för hyresförluster. Dess bättre kan vi nu konstatera att antalet tomma lägenheter minskar från år till år. Trots detta finner regeringen det dock nödvändigt att fortsätta att ge hyresförlustlån. Civilutskottet tar ett initiativ som innebär att en tillfällig bostadsuthyrning inte skall behöva påverka räntebidragreglerna.

De allmänna målen för bostadsbyggandets inriktning ligger fast. Vi kom fram till dem i rätt stor enighet 1974. Därför blev jag litet överraskad över den socialdemokratiska reservationen I om målen för bostadspolitiken. En reservation innebär ju att man ogillar innehållet i betänkandet. Men i så fall är det väl mer beträffande antalet ord och vilka ord som skall väljas som reservanternas avviker från utskottsmajoritetens skrivning. Jag har litet svårt att polemisera mot reservationen I. Den trycker t. ex. på just miljöfrågorna, och det är något som centerpartiet under den industrialiseringsperiod i bostadsbyggandet som jag nyss beskrev gång på gång protesterade mot men inte fick gehör för. Eftersom vi noterar att de allmänna målen ligger fast måste den socialdemokratiska reservationen innebära att reservanternas är missnöjda med 1974 års beslut. Jag är dock glad över att socialdemokraterna nu så starkt vill trycka på miljösynpunkterna.

Från vpk:s sida fortsätter man att kräva restriktioner mot småhusbyggandet – man vill ha en utredning av konsekvenserna därav. Detta är frågor som varje år diskuteras kommunalt när man tar ställning till bostadsbyggnadsprogrammen. Man tar ställning till de frågorna också genom den kommunala markpolitiken. Med den inställning till småhusbyggandet som jag har deklarerat att vi har inom utskottsmajoriteten är det självklart att vi inte finner anledning att tillstyrka vpk:s yrkande om en speciell utredning på detta område.

Jag vill också omedelbart kommentera herr Claesons resonemang om bostadsfinansieringsmöjligheterna. Han tror att lösningen ligger i att man inrättar en statlig bostadsbank. Man kan naturligtvis diskutera hur det hela rent administrativt skall fungera, men inrättandet av en statlig bostadsbank förändrar ju inte verkligheten. Även en sådan bank är, för att – som herr Claeson tror – just på minuten kunna leverera de krediter som bostadsbyggandet behöver, beroende av att man styr över kreditmarknaden dit eller att man i statsbudgeten är beredd att se till att bostadsbanken får precis de pengar som erfordras.

Vi avstyrker motionen och hänvisar dessutom till kapitalmarknadsutredningens arbete.

I socialdemokraternas reservation nr 4 kommer man in på de två motioner som är väckta om att det, enligt vpk:s uppfattning, inte skulle få finnas privatägda hyreshus; med något annorlunda ord uttrycks samma uppfattning i den socialdemokratiska motionen. Detta är ingenting nytt för civilutskottet, utan vi har haft att behandla liknande motioner under ett flertal år, och motionerna har då avstyrkts. Det har gjorts med moti-

veringen att om man skall få goda bostäder till rimliga hyror måste det finnas konkurrens både i byggandet och i förvaltningen. 1974 sade utskottet att byggherrarnas skicklighet som byggare och förvaltare skulle vara avgörande för fördelningen av byggherreuppdrag. Nu gör man från socialdemokraternas sida en liten glidning för att komma från sin egen motion och yrka avslag på vpk-motionen.

Vi inom den borgerliga majoriteten har självfallet inte ändrat inställningen från de tidigare åren utan föreslår att motionen avslås.

I den socialdemokratiska reservationen 5 är man inne på ett av de förslag som fanns i boendeutredningarna, nämligen sammanslagning av lägenheter. Det nämns i budgetpropositionen att ett antal förslag från dessa utredningar ligger kvar i departementen för ytterligare beredning. Vi avvisar inte tanken på bidrag för sammanslagning av lägenheter för att få bort en del av de minsta lägenheterna, men anser att det bör ske en samlad bedömning från regeringens sida innan beslut i riksdagen om ett speciellt bidrag för detta fattas.

Jag vill sedan nämna att utskottet beträffande bostadslån ger till känna en synpunkt om servicebostäder för äldre. Vi anser att även om motionen anknyter till byggadministrationens förslag om ett annorlunda lånesystem så behöver man inte ta ståndpunkt till principerna i utredningens omfattande material, utan man kan inom de nuvarande bestämmelsernas ram förändra lånereglerna på ett sådant sätt att det är möjligt att nå bättre överensstämmelse mellan produktionskostnaderna för den här typen av bostäder och lånemöjligheterna.

Herr Bergman gick in på frågan om metoden för omprövning av tidskoefficienten som utskottet har tagit upp – och jag går därför förbi den och instämmer i stort sett med det herr Bergman sade – om möjligheten att ha tätare omprövningar av tidskoefficienten. Jag understryker att det är angeläget att det inte blir förändrade lånemöjligheter på grund av annat än sådant som är en reell ökning av kostnaderna.

Både herr Bergman och herr Claeson ägnade sig i sina anföranden till stor del åt förändringen av lånegränserna för enskilda flerfamiljshus, där regeringen föreslår 92 % mot nu 85 %. Den här frågan har också diskuterats i utskottet vid olika tillfällen, och vi på borgerligt håll har haft reservationer om att förändra relationerna mellan de allmännyttiga och de privata företagen. Vår inställning till frågan är att samhället har uttalat sig för att det i byggandet och förvaltningen skall finnas konkurrens mellan olika former. Samhället tror också på att det skall leda till lägre hyror än man annars skulle ha fått. Då är det en avvägningsfråga vid vilken nivå belåningen skall ligga. Vi anser att 92 %, som vi föreslår, är en rimlig avvägning och att det då blir goda förutsättningar för konkurrens mellan de allmännyttiga företagen med sin 100-procentiga belåning och de privata företagen med sin 92-procentiga. Vi föreslår däremot inte någon förändring, vilket yrkas i en moderat motion, av lånegränserna vid ombyggnad, eftersom det sammanhänger med skattefrågor som utskottet i fjol skrev om och som fortlöpande är under bedömning i regeringen.

Torsdagen den
31 mars 1977

*Anslag till bostads-
byggande, m. m.*

Beträffande utskottets initiativ på villaspekulationens område vill jag säga att vi har funnit att den diskussion som förs framför allt i tidningar och andra massmedia om verksamhetens omfattning och art och de förslag som i olika kommuner har lagts fram om hur man skall komma till rätta med problemen talar för att vi nu måste skaffa korrekta fakta om verksamheten som sådan och försöka skapa en enhetlig form för ingripanden som kommunerna kan använda sig av.

Sedan vill jag kommentera den socialdemokratiska reservationen 9 beträffande förbättringslånen. Jag noterar att socialdemokraterna inte kan bestämma sig för vilka gränser de vill ha. Problemet återkommer varje år, och regeringen måste varje år överväga var inkomstgränserna skall sättas. De måste ändras undan för undan beroende på dels kostnadsutvecklingen, dels vad man vill inrymma i de åtgärder som skall finansieras med förbättringslånen. Det är förvånande att socialdemokraterna inte har kunnat bestämma sig för vilka belopp de vill ha. Nu önskar de få en principiell översyn, och de vill inte godkänna de regler som regeringen föreslår med mindre denna översyn gjorts av regeringen.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan i de tre betänkandena nr 18, 19 och 20.

Herr BERGMAN (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Mattssons anförande föranleder ingen annan kommentar från mig än beträffande frågan om lånegränserna, där han polemiserade mot mig. Han använder sig av det vackra honnörsordet konkurrens. Ingenting hindrar emellertid de privata företagen att i dag konkurrera med de allmännyttiga och bjuda ut sina lägenheter till lägre pris än de allmännyttiga gör. De privata företagen vill ha konkurrens för att kunna tjäna mer pengar. Men ordet har ett gott rykte och uppfattas på annat sätt av allmänheten. Ingenting säger att de privata företagen tillämpar lägre hyror, om de får bättre lånevillkor. Däremot kommer de att tjäna mer pengar. Vi kommer fortfarande att ha bekymmer med att värna om hyresgästernas intressen gentemot de privata fastighetsägarna. Vi kan vara övertygade om det, herr Mattsson.

Vi vill att folk skall kunna bo under de upplåtelseformer och i de hustyper som passar dem. Jag vet att också herr Mattsson vill det. Vi skall vara på det klara med att det inte var något beslut i riksdagen under den tid som vi satt i regeringsställning som medförde att det blev en sådan uppsjö på efterfrågan på småhus. Det var inflationen, räntestegringarna och den progressiva beskattningen som gjorde det så gynnsamt med gäldränteavdraget. Människor med god inkomst hade inte råd att bo i hyreshus utan kunde bara bo i småhus som de ägde. Omvänt hade människor med låga inkomster inte råd att bo i småhus. Vi försökte på något sätt stävja utvecklingen 1974. Det var rent ekonomiska överväganden som drev fram den våg som sköljde över landet. Det vore bra om man i historieskrivningen inte tog till orda så mycket om att människorna fick som de ville. Det var nästan omöjligt för människor

med hyggliga inkomster att underlåta att skaffa sig en villa. Dessutom byggdes inga stora hyreslägenheter, eftersom det inte fanns någon efterfrågan på dem.

Jag förmodar att det var en felsägning när herr Mattsson antydde att det förslag vi nu behandlar är den gamla regeringens och att det var detta herr Claeson kritiserade. Men den nya regeringen är väl ändå ansvarig för budgeten, även om den fick kort tid på sig att göra den. Jag hoppas att det var en felsägning och inte något allvarligt menat påstående.

Herr Claeson och jag har väl inte varit eniga i fråga om bostadspolitiken, men i dag är det herr Mattsson som skall försvara utskottet och tampas med herr Claeson – annars brukar jag ha den uppgiften i de bostadspolitiska debatterna.

Herr CLAESON (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Herr Mattsson sade att man kunde få intrycket av mitt inlägg att hela bostadsmarknaden handlade om ruffel och båg. Jag har inte använt det uttrycket. Det är möjligt att herr Mattsson är mera kompetent att avgöra vad som är ruffel och båg på bostadsmarknaden, men vad jag talade om var de vinst- och spekulationsintressen som förekommer i alla led på bostadsmarknaden och som jag menar måste försvinna.

I begreppet social rättighet ligger också en rättvis fördelning av bostäderna, vilket bl. a. förutsätter en effektiv och obligatorisk bostadsförmedling i samhällets regi. En sådan är nödvändig för att motverka spekulationshandeln med insats- och andelslägenheter.

Ytterligare en förutsättning är att demokratin är utsträckt till boendet, dvs. att makt och inflytande över förvaltning och bostadsmiljö utövas efter sedvanliga demokratiska principer och ligger hos dem som bor i bostäderna.

En rad händelser på senare tid visar att det förekommer spekulation i människors bostäder. Man spekulerar i det förhållandet att vi måste ha någonstans att bo. Det vänder vi oss emot från vpk:s sida, och det gör som regel också de borgerliga partierna – i ord. När det gäller konkreta handlingar för att få rätsida på förhållandena tycks deras vilja inte räcka till för att omsätta talet i handling.

Sedan är jag medveten om att lösningen på bostadsfinansieringsproblemen inte ligger i att man bara hux flux inrättar en bostadsbank, vilket herr Mattsson påtalade. Jag vill bara säga att en av huvudpunkterna i vårt förslag om totalfinansiering är att vi säger nej till det nuvarande systemet med uppsplittrade lån i form av byggnadskreditiv under byggnadstiden som sedan omplaceras till bottenlån och sekundärlån, ofta i olika kreditinstitut. Detta är ålderdomligt och orationellt och medför onödiga ränteutgifter för låntagarna dvs. i sista hand för hyresgästerna.

Genom införande av ett statligt enhetslån skulle byggnadskreditivet med sina höga räntor kunna avskaffas och systemet med lån i olika kreditinstitut skulle kunna ersättas med *ett* lån i *ett* kreditinstitut. Det

Torsdagen den
31 mars 1977

*Anslag till bostads-
byggande, m. m.*

är litet grand av innehållet i vårt förslag, och det är helt klart att det skulle verka positivt och verka i hyresnedpressande riktning.

Herr MATTSSON (c) kort genmäle:

Herr talman! Självklart är det regeringen som står för den proposition vi i dag behandlar. När jag gjorde min kommentar till herr Claesons inledande beskrivning av situationen på kapital-, bostads- och byggnadsindustrimarknaden i landet gjorde jag det därför att det rimligtvis inte kan vara den ännu icke fastställda budgeten som har skapat de förhållanden som herr Claeson anser vara så fullständigt felaktiga.

Sedan ett par ord till herr Bergman om de invändningar som han gjorde i fråga om småhusutvecklingen. Efterfrågan på småhus kan ju inte förklaras enbart med skatteeffekter och ränteaavdrag utan också av det förhållandet att vi tidigare här i landet hade en småhusproduktion som var lägre än den folk ville ha. När köerna på bostadsmarknaden upphörde fick man därför större möjligheter att ge uttryck för sina önskemål. Vi har alltså från 1970 och fram till innevarande budgetår haft ett ständigt ökande antal byggda småhus, inte bara procentuellt utan också i absoluta tal räknat.

Jag godtar inte resonemanget att detta enbart skulle bero på att man räknar med att göra en skattevinst och därför får hyfsade boendekostnader i jämförelse med att hyra. Självklart ligger det också helt andra värden i småhusboendet som gör att människor föredrar den typen av boende.

Herr Bergman säger att det inte kommer de boende till nytta ett enda dugg att vi har en bättre belåning för enskilt byggda flerfamiljshus. Där är det diskussionen om bruksvärdeshyran som återkommer. Men låt mig konstatera att även om det teoretiskt fungerar såsom herr Bergman säger, kan ju bruksvärdeshyran aldrig vara någon sorts fritt svävande ande som inte har kontakt med verkligheten. De kostnader som finns hos de allmännyttiga bostadsföretagen, som skall vara ledande på hyresmarknaden, påverkar naturligtvis hyran.

Det är svårt att veta hur man skall hantera de synpunkter herr Claeson framför. Vpk gör det så enkelt för sig. Man vill sänka hyror och sänka räntor. Men någon måste ju ändå betala vad det kostar. Vi kan konstatera att de ökade kostnaderna till stor del består av ökade driftkostnader i fastighetsförvaltningen. Vpk måste i så fall vända sig emot att det blivit höjda kommunala taxor i icke vinstgivande verksamhet och att detta alltså lett till hyreshöjning.

Herr CLAESON (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Herr Mattsson säger att förhållandena på bostadsmarknaden inte har skapats av den nuvarande regeringen. Det är naturligtvis helt riktigt. Men vad som är intressant i sammanhanget är att notera att den nya regeringen sannerligen inte gjort någonting för att förbättra och förändra förhållandena i positiv riktning. De initiativ som tagits från den borgerliga regeringens sida går entydigt i samma riktning, nämligen

att underlätta för dem som spekulerar i att människorna måste ha någonstans att bo. Man underlättar privatiseringen på bostadsmarknaden och bidrar därigenom till att öka spekulationen i stället för att ta itu med att försöka avskaffa den.

Herr Mattsson säger att vpk gör det lätt för sig när man ställer krav om att stoppa hyreshöjningarna och pressa ned hyrorna och att det hela inte är riktigt så enkelt. Nej, jag är medveten om det. Jag har uppfattat att de borgerliga partierna inskränker sig till att i ord tala om bostaden som en social rättighet. Man är emellertid inte beredd att ta steget fullt ut. Man vill inte ta itu med de vinst- och spekulationsintressen i alla led på bostadsmarknaden som är orsaken till de höga hyrorna. Då är det naturligtvis inte så enkelt, när man inte vill ta itu med dessa intressen. Men vpk har sedan många år klara och tydliga förslag på hur man skall komma till rätta med detta och få stopp på nuvarande hyresutveckling och pressa ned boendekostnaderna.

Herr BERGMAN (s) kort genmäle:

Herr talman! Till herr Mattsson vill jag säga, att jag naturligtvis inte menade att enbart skatteeffekten hade betydelse för dem som föredrar att bo i småhus. Sade jag så, ber jag om ursäkt. Men för många har den haft en avgörande betydelse, det är alldeles klart. Den här branta stegringen har ju ett samband i tiden med de företeser som jag redovisade. Det tycker jag man skall vara sanningsenlig nog att säga. Vi har ingen glädje av att förvanska verkligheten – den är avläsbar och dokumenterad på många ställen.

Så några ord om detta med bruksvärdeshyra och pengar till de privata byggmästarna. Herr Mattsson sade att bruksvärdeshyran inte svävar fritt i luften. Nej, den är fast förankrad i hyresnivån hos de allmännyttiga företagen, och över den får alltså inte de enskilda företagen gå – det ser lagen till. Och detta är de enskilda företagen irriterade och störda av; alla tvister handlar om att dessa företag vill gå över den nivån.

Nu får de alltså mer pengar, billigare pengar att låna. Kommer de då inte att vara så angelägna om att kunna få sina hyror att ligga högre än hyrorna i de allmännyttiga företagens hus? Kommer vi att få lägre hyror på den privata marknaden i nybyggnationen? Det vore väldigt intressant att få veta det. Om herr Mattssons resonemang är korrekt borde det ju bli på detta sätt. Jag tror emellertid inte det. Det kommer bara att bli så att de enskilda företagen får ännu bättre ekonomiska villkor än förut på sin redan mycket lukrativa marknad.

Herr MATTSSON (c) kort genmäle:

Herr talman! När det gäller det sista som herr Bergman sade, så är det riktigt att det finns ränteeffekter. Men då vill jag nämna att vi 1974 kom överens om de förändringar som innebar att småhus och flerfamiljshus startar på olika räntenivåer – 6,0 resp. 3,9. Dessutom har man fastighetsbeskattningen som en viss regulator; det blir en inkomst som

Torsdagen den
31 mars 1977

*Anslag till bostads-
byggande, m. m.*

avgår från de räntor man har på fastigheten.

När det gäller frågan om huruvida finansieringen med 92 % skall ske eller inte, så är det naturligtvis en avvägningsfråga. Jag måste uppfatta känsligheten på denna punkt ungefär så, att de allmännyttiga bostadsföretagen inte skulle tåla konkurrensen om det blev bättre förutsättningar för de privata. Måste man ha 15 % marginal på finansieringssidan för att kunna klara sig?

Det råder inga meningsskiljaktigheter om att vi skall ha de allmännyttiga bostadsföretagens hyressättning som den avgörande. Men finns det möjligheter till en effektiv konkurrens i fråga om både byggande och förvaltning kan det ju ge effekten att man får en lägre hyra. Och jag är angelägen om att understryka att vi är intresserade av en sådan konkurrens – det framgår av betänkandet att detta gäller även herr Bergman. Vi tror i alla fall att det är en av förutsättningarna för att kostnadsutvecklingen skall hållas i schack.

Herr Claesson hävdar att privatisering skulle vara det enda som den nya regeringen sysslar med. Påståendet är självfallet felaktigt. Beträffande hyrorna vill jag nämna att det klart visats att de senaste årens hyreshöjningar inte i första hand orsakats av kapitalkostnader, utan beror på att kommunerna funnit det nödvändigt att på grund av ökade driftkostnader höja sina taxor för vatten och avlopp samt renhållning, att man fått höjda kostnader för fastighetsskötsel, bränsle etc. Det är tyvärr så att vi på detta område som på alla andra har en kostnadsökning, och den slår automatiskt igenom i högre hyror. Vi kommer inte ifrån detta, och det blir alltså en skendebatt om vi tror att vi bara genom att ha en viss räntenivå och en viss hyresnivå helt hastigt pressar ned den verkliga kostnaden. Den finns fortfarande kvar, och vi alla betalar den på något sätt som skattebetalare.

Herr Claesson talar vidare om att kapitalet betyder så mycket. Ja, AP-fonden blir väl inte särskilt förtjust om den skulle få en så låg förräntning som den herr Claesson talar om, utan i så fall måste statskassan hela tiden gå emellan.

Fru DAHL (s):

Herr talman! Det finns två områden i samhället som är av särskilt stor betydelse om man vill förändra och påverka människors liv i positiv riktning. Det ena är arbetslivet, det andra är människors vardagsmiljö i anslutning till bostaden, bostadspolitiken i vid bemärkelse. För det är ju på arbetsplatserna, i bostadsområdet och i vad som finns där, som människors levnadsvillkor avgörs. Därför kan man på bostadspolitikens område i vid bemärkelse göra mycket betydelsefulla insatser för att förbättra människors liv. Det är givetvis därför som en socialt inriktad bostadspolitik alltid har varit en huvudfråga för arbetarrörelsen.

Vi började med att bygga bort bostadsbristen, nöden och slummen. Nu vill vi gå vidare i den bostadssociala politiken och framför allt vidga perspektivet till att förbättra boendemiljön i vid bemärkelse. I vår motion,

liksom också i reservationerna, har vi utförligt motiverat varför det är nödvändigt. Tiden medger inte att jag i detalj går in på de frågorna, men låt mig punktvis nämna de viktigaste skälen.

För det första är det, när vi nu har avskaffat den rena nöden och bostadsbristen, möjligt att gå vidare. För det andra har förändringar ägt rum i samhället, vilka skapat nya behov och ställt oss inför krav på ytterligare åtgärder. Det gäller t. ex. stora folkomflyttningar och stora sociala förändringar i människors liv, inte minst i familjernas liv. Vi har också fått nya möjligheter att göra insatser genom reformer på andra områden som, om de samordnas med de bostadspolitiska åtgärderna, kan bli av stor betydelse. Jag tänker på sådant som SIA-reformen, barnomsorgsutbyggnaden, äldreomsorgen, socialpolitiken, kulturpolitiken och miljövården. Det är alldeles klart att en framsynt bostads- och byggelseplanering, rätt använd, kan spela en mycket stor roll i detta sammanhang och medverka till att, som vi ibland säger, göra det moderna industrisamhället till ett bra samhälle att leva i.

Det är också helt klart att miljömässiga och sociala frågor i många sammanhang inte har fått den betydelse de borde ha fått. Vi vet också att det i dag finns bostadsområden som av olika skäl befinner sig i en krissituation, där det är nödvändigt att gå in med omedelbara åtgärder för att bryta en olycklig utveckling, en utveckling som karakteriseras av social utarmning och allt hårdare segregation.

Den här utvecklingen inger oro, och den kräver snara åtgärder. Den leder också till befogat missnöje och oro bland många medborgare i vårt samhälle, vilket i sin tur får konsekvenser som medverkar till att förvärra problemen. Jag tänker exempelvis på ökningen av omflyttningen inom och mellan bostadsområdena, och på flykten in i villadrommen. För många är villaboendet naturligtvis ett bra alternativ. Men i många fall innebär det också svikna förhoppningar om att man den vägen skall kunna lösa bostadssociala problem. Man upptäcker snart att det när det kommer till kritan inte är någon lösning.

Det är vår mening att vi inte kan stanna vid att i en sådan situation fly in i drömmar eller föreställningar om någon annan sorts tillvaro eller ett äldre samhälle, utan vi måste ta itu med den sociala verkligheten nu omedelbart och påverka människors livssituation genom konkreta åtgärder.

Vi har i en partimotion lagt fram en rad konkreta förslag, som syftar till att ge samhället och i synnerhet kommunerna instrument i sin hand för att förändra bostadsområdena i positiv riktning. För det första gäller det en lag om bostadsförsörjningen, där man klart markerar kommunernas ansvar på det området och också klart säger ifrån att människors sociala behov måste påverka bostadsplaneringen. I dag är inte detta klart utsagt i lagen.

Vi föreslår också att man i denna lag skall ålägga kommunerna att genom upprättandet av bostadsförsörjningsprogram och genomförandet av bostadssociala inventeringar skapa instrument för detta arbete. Vi

Torsdagen den
31 mars 1977

---

*Anslag till bostads-
byggande, m. m.*

understryker i det sammanhanget två saker.

För det första skall de bostadsförsörjningsprogram som upprättas vara samordnade, redovisade bostadsområdesvis, för nybyggnad, förbättring av redan befintlig bebyggelse och sociala verksamheter. De skall ge kommunerna en möjlighet att samordna planeringen inom olika nämnder och förvaltningar och de boende en möjlighet till inflytande över planeringen. De skall ge ett incitament till medborgardebatt i dessa frågor och till en social helhetssyn på boendet.

Vi understryker för det andra att man, om dessa åtgärder skall bli effektiva, inte får nöja sig med att se till att planeringen i de områden som byggs i fortsättningen blir bra. Man måste också gripa in i de områden som redan är färdiga. Det är ju i sådana bostadsområden som de flesta människor bor och kommer att bo under de närmaste decennierna.

Vi har också några ytterligare förslag som framför allt syftar till att komma till rätta med segregationen. Men jag vill understryka att åtgärder för att förbättra den sociala miljön i sig är nödvändiga medel i kampen mot segregationen. Vi framför i vår motion förslaget om en kommunal anvisningsrätt som ett medel att förmå de privata fastighetsägarna att ta det sociala ansvar som de alltför länge har demonstrerat att de inte är beredda att ta frivilligt. Vi föreslår också att man genom bidrag till sammanslagning av mindre lägenheter till större skall kunna få ett medel i sin hand för att åstadkomma en allsidigare lägenhetssammansättning i flerfamiljshusområdena.

De frågor som vår partimotion behandlar är inte nya, och problemen är inte okända. De berör väldigt många människor, och man skulle med de här medlen i sin hand kunna göra mycket stora insatser för många medborgare. Det saknas som sagt inte heller väl utarbetade och remissbehandlade förslag på området.

Vi är mot den här bakgrunden verkligen förvånade och besvikna över att regeringen har visat en sådan brist på vilja och handlingskraft på detta område. Det finns inga förslag i den nya regeringens budget som skulle kunna föra verkligheten framåt.

Våra två bostadsministrar har gjort sig kända för sin flitiga talarverksamhet, och det har sagts mycket i deras anföranden som har väckt uppseende. Jag vill för min del gärna framhålla att de i dessa anföranden också har sagt många bra saker och många vackra ord, som faktiskt har väckt förhoppningar om att de skulle ha en god vilja på det här området.

Men i dag kommer inte ett förslag från dem till konkret handling. De har tydligen helt misslyckats med att stå emot de krafter som alltid har tyckt illa om den sociala bostadspolitiken och som nu har fått ett inflytande i regeringen. Inte minst kommer det till uttryck i deras förslag om förbättringar för de privata hyresvärdarna, som inte ens har kopplats samman med krav på socialt ansvar hos dessa.

Vi har, herr talman, inte ens någon av de två bostadsministrarna här i kammaren i dag vid det tillfälle under året då riksdagen diskuterar

bostadspolitiken. Jag vet inte om man skall tolka det som en symbolhandling eller bara som ett olycksfall i arbetet. Men vad det än är tycker jag att det är ganska uppseendeväckande.

I det här läget, där regeringen inte handlar, har vi lagt fram en rad konkreta förslag som skulle ha gjort det möjligt för riksdagen att gripa in, så att vi ute i samhället kunde få komma i gång med praktiskt reformarbete. Dess värre har utskottsmajoriteten inte velat ta chansen utan följer lydigt regeringen i dess handlingsförklaring.

Jag vill till herr Mattsson säga att när vi i reservationen I utförligt motiverar varför vi har lagt fram de konkreta förslag som nu presenteras i en rad andra reservationer, är det inte fråga om bara ordrikedom utan det är en motivering och en viljecyttning inför de konkreta förslag som har lagts.

Vi har lagt märke till att man från utskottsmajoritetens sida inte argumenterar i sak utan bara hänvisar till att utrednings- och beredningsarbete pågår. Vi vet inte om bristen på argumenterande är ett erkännande av att det faktiskt inte finns argument eller om det bara är så att man tycker det är litet pinsamt att regeringen inte har handlat och att man vill ge regeringen en frist. Vad orsaken än är står det ju klart: Det finns inga argument för att vänta. Från socialdemokratisk sida kräver vi beslut nu. Det behövs inget ytterligare utredande.

Jag går så, herr talman, över till att med några ord beröra det förslag beträffande bostadsbidragen som riksdagen har att behandla i år.

Den 1 januari i år trädde nya regler i kraft för bostadsbidragen, som medförde förbättringar för stora medborgargrupper. Dessa förbättringar fattade förra årets riksdag beslut om på förslag av den socialdemokratiska regeringen.

I år fullföljs några av de beslut, som riksdagen fattade, i den proposition som nu behandlas, t. ex. om barn som vårdas på institution, om bostadsbidrag till pensionärer, om barn som har föräldrar som inte lever tillsammans. Dessutom föreslås ytterligare några förbättringar. Vi tycker att dessa förslag är bra och vi tillstyrker dem.

Vi tycker också att det är mycket bra att regeringen avstår från att föra fram ett annat förslag som den borgerliga oppositionen förra året drev igenom och som skulle ha försämrat bostadsbidragen till ensamstående lågavlönade föräldrar.

Vi konstaterar slutligen med tillfredsställelse att utskottet enhälligt har tillstyrkt flera socialdemokratiska förslag som gäller bostadsbidragen, t. ex. om rätt till ordinarie vårdnadshavare att få behålla bostadsbidraget när deras barn placeras i fosterhem och om förbättring för familjer med barn som fyllt 17 år, som skulle behöva bostadsbidrag men som enligt nuvarande regler är uteslutna från sådant bidrag därför att de inte har haft det förut.

Det är emellertid på två punkter som vi är starkt kritiska mot de förslag som regeringen har lagt fram.

För det första har regeringen inte velat göra några insatser för att gå

Torsdagen den
31 mars 1977

*Anslag till bostads-
byggande, m. m.*

vidare i kampen mot den byråkrati och det krångel som faktiskt finns på detta område och som riksdagen förra året uttalade att det var angeläget att skyndsamt göra något åt. Vi har därför i en reservation krävt att regeringen snarast skall förelägga riksdagen förslag till förändringar som kan träda i kraft nästa år och som innebär bl. a. att kravet på ett årligt ansökningsförfarande slopas.

För det andra är vi mycket kritiska mot att – jag ber att få hälsa biträdande bostadsministern välkommen in i kammaren – när regeringen nu lägger fram ett förslag till förbättringar av bostadsbidragen för pensionärer, så är det ett förslag som gäller en mycket begränsad krets bland de många pensionärer som skulle behöva förbättringar. Regeringens förslag gäller ju bara de ungefär 100 000 pensionärer som har sidoinkomster. Den förbättringen är, som jag nyss sade, välbehövlig. Men regeringen ställer ju alla de pensionärer utanför reformen som bara har folkpension och som lever i kommuner med låga bostadsbidrag.

Fru Nilsson i Sunne kommer senare att exemplifiera vilka stora orättvisor detta förslag kommer att leda till, så jag skall inte gå in på någon konkret exemplifiering här. Men låt mig säga att vi finner det ytterst otillfredsställande och orättvist att de 800 000 pensionärer som befinner sig i en mycket besvärligare situation än de som får nytta av regeringens förslag nu helt utesluts från reformen. Vi finner det ytterst otillfredsställande att man inte har genomfört vårt förslag från bostadsutredningarnas sida och som vi nu fört fram i motionen om en lagfäst grundnivå, som skulle se till att pensionärerna garanterades en minimitygghet oavsett var de bor. Vi finner det också ytterst otillfredsställande att regeringens förslag är så krångligt och kommer att leda till än större byråkrati än vad vi har i dag. Vi har därför krävt att regeringen skall få i uppdrag att snarast möjligt återkomma till riksdagen med en helhetslösning på pensionärernas bostadsbidragsproblem som är bättre i överensstämmelse med kraven på social rättvisa och minskad byråkrati än det nuvarande förslaget.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationerna 1, 2, 3, 5, 7, 8 och 11 i civilutskottets betänkande nr 18.

Under detta anförande övertog herr talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr DANELL (m):

Herr talman! Det står alltmer klart att 1970-talets bostadsbyggande innebär en så stor förändring av förutsättningarna för bostadspolitiken jämfört med grunderna för utredningarna inför 1974 års beslut att det inte kommer att gå lång tid förrän det är dags att se över flera centrala delar av bostadssektorn. Det jag då tänker på är bl. a. inriktningen och omfattningen av produktionen, som är något helt annat än den bild som fortfarande präglade bostadssektorn i början av 1970-talet. Vi har dessutom blivit tvungna att lära oss att leva med en högre inflation, som

Torsdagen den
31 mars 1977

*Anslag till bostads-
byggande, m. m.*

i sin tur ändrat förutsättningarna för reglerna om finansiering och beskattning av bostäder.

Fastighetsekonomin är således ganska ordentligt försämrad, vilket det finns många bevis för. Hyresgästbasen Erik Svensson sade i ett anförande i februari att vi nu börjar komma farligt nära den gräns som vetter mot sämre service och försummade reparationer i våra bostäder. Han sade också: "Statistiska centralbyrån har redovisat resultaten av sin fastighetsomkostnadsundersökning för år 1975. Den visar att de allmännyttiga bostadsföretagen genomsnittligt gick med ett underskott av nästan femman per m². Det var inte heller så fett att vara privat fastighetsägare. Avkastningen på det kapital som sattes in i husen stannade vid 0.2 %." Det sista, om inte annat, bör väl herr Bergman fundera på, eftersom han nyss försökte leda i bevis att regeringens förslag om förändrade låneregler för det enskilda bostadsbyggandet skulle innebära enbart en ökning av de redan befintliga vinsterna på den sidan. Som synes är de vinsterna – om några sådana över huvud taget existerar – högst marginella.

Trots att vi satsar på bostadspolitiska åtgärder så mycket som exempelvis nästan två tredjedelar av totalförsvarskostnaderna är läget så pressat på bostadsmarknaden att vi nu måste leda in debatten på några av de kärnfrågor som riksdagen beslöt om så sent som 1974.

Men det är inte bara ekonomin som förändrats under 1970-talet, utan också konsumenternas krav har förändrats på så sätt att de har kommit mer i centrum än under kolossalbyggandets tid på 1960-talet. Man accepterar inte längre 1960-talets betongmiljö, utan man efterfrågar större variation och valfrihet.

Vidare har produktionen runt våra stora tätorter allmer inriktats på förnyelsebyggande i stället för exploatering på tidigare oanvänd mark. Många nya problem som kan vara kostnadshöjande har dykt upp. Detta kräver också nya och snabba tag av myndigheterna för att förnyelsebyggandet skall få sådana förutsättningar att även statsbelånad bebyggelse skall kunna genomföras. Bara i Stockholmsområdet räknar man med att det finns utrymme för att bygga 90 000 bostäder exempelvis i just de här förnyelseområdena. Utskottet och statsrådet berör också den här viktiga frågan.

1974 års markpolitiska beslut har också förändrat en hel del förutsättningar för både sanering och byggande på ett sådant sätt, att det enligt min uppfattning finns anledning att följa utvecklingen uppmärksamt för att undvika att förändringarna blir rakt motsatta målsättningen – nämligen höjda bostadskostnader. Vi moderater har i detta stycke fogat ett särskilt yttrande till utskottsbetänkandet när det gäller vår negativa syn på markvillkoret. Markpolitiken i övrigt kommer snart upp som ärendet i kammaren, vilket gör att jag nu inte närmare går in på den frågan.

Förändringarna inom bostadssektorn kräver naturligtvis rörlighet hos myndigheterna och beslutsfattarna. Dess värre har bostads- och markbyråkratin bara fortsatt att växa, och stelbentheten har blivit alltmer mar-

Torsdagen den
31 mars 1977

*Anslag till bostads-
byggande, m. m.*

kant. Medan det blivit dyrare och svårare att följa den växande bostadsbyråkratien kan man från ansvarigt håll bara hänvisa till pågående eller nästan avslutat utredningsarbete. Det krävs handling på det här området, och jag har därför motionerat om vissa åtgärder mot byggkrånglet.

Vad gäller inriktningen av bostadsproduktionen under 1970-talet har det blivit en annorlunda fördelning av byggandet mellan småhus och flerfamiljshus, vilket flera av de tidigare talarna har varit inne på. För tio år sedan byggde vi småhus bara till en tredjedel, medan andelen nu har fördubblats. Det är bra, om det skall ses som en ambition att försöka nå efterfrågan på småhus. Problemet är bara att det som socialdemokrater ibland kallar småhusraseri inte för svenska folket i allmänhet inneburit mer än högst marginella förändringar i boendet. Detta beror främst på att omfattningen på byggandet nästan stagnerat, vilket i sin tur betytt att antalet småhus i nyproduktionen inte är mycket större än vad det var förr. För tio år sedan byggde vi 30 000 småhus och i dag byggs det 40 000. Det är snarast för litet med tanke på den väldiga efterfrågan på småhus som råder i hela landet – våra köer i kommunerna och bankerna visar detta.

Icke minst viktigt är det att titta på fördelningen mellan småhus och flerfamiljshus i det totala bostadsbeståndet. Vid ett sådant studium framgår det att småhusen år 1965 utgjorde 45 % av hela beståndet, och resten var således flerfamiljshus. I slutet av 1976 hade denna siffra sjunkit till 43 %. Svenska folkets möjligheter att bo i småhus – som ungefär 80 % vill – har således minskat sedan 1965, trots de senaste årens höga småhusandel i byggandet. Man har också räknat ut när vi exempelvis skall kunna uppnå det förhållandet att 50 % av alla bostäder är småhus. Förutsatt att vi håller samma takt som nu i byggandet skulle det inträffa någon gång på 1990-talet. Jag har med de här uppgifterna velat korrigera den ensidiga bild av bostadsbyggandet som de som är emot byggande av egna hem i stor skala ofta visar upp; det har de gjort även i den tidigare debatten i dag.

För att man verkligen skall kunna erbjuda konsumenterna valfrihet på bostadsmarknaden krävs en jämn produktion, som kan tillhandahålla olika bostadstyper med olika standard. Vidare måste inriktningen vara att markbostäderna skall dominera byggandet. Storlekarna på bostäderna måste variera så att en familjs behov av en viss storlek på bostad inte skall behöva avgöra valet mellan småhus och lägenhet. Det betyder att man måste styra byggandet mot fler större lägenheter – till skillnad mot vad som har hänt under senare år – och även fler mindre markbostäder. Alla oavsett ålder skall kunna se att det finns bostäder som svarar mot just deras önskemål.

Som jag sade tidigare är konsumenternas krav på kvalitet, inte minst när det gäller bostadsmiljön, påtagligare i dag. Och det borde synas bättre i bostadsplaneringen och -produktionen. Förmodligen är det just kravet på en bättre bostadsmiljö som medfört en ökad efterfrågan på småhus

och markbostäder. Det är således klart att regeringsförklaringen från i höstas väl följer de önskemål som finns på bostadsmarknaden. Satsning på bättre bostadsmiljö, ökat inflytande för bostadskonsumenter och större variation när det gäller upplåtelseformer är krav som täcks väl av regeringsförklaringen. Det senare kravet är inte minst viktigt att driva för att – precis som efterfrågan anger – fler skall kunna äga sina bostäder, direkt eller indirekt.

Herr talman! Jag vill i det här sammanhanget understryka att eftersom det finns alla skäl för att se positivt på en stor andel markbostäder och småhus med äganderätt i nyproduktionen vore det naturligtvis helt bakvänt om man skulle försämlra de ekonomiska möjligheterna för vanliga inkomsttagare att bo just i småhus. Inför fastighetstaxeringen 1975 ändrades villabeskattningen med hänsyn till de – huvudsakligen beroende på inflationen – högre värden som taxeringen då gav. Socialdemokraterna ville ha en högre skatt, men lotten och de borgerliga ordnade en lägre. År 1980 genomförs en ny fastighetstaxering, och därför har vi moderater motionerat om förberedelser i skattehänseende inför den taxeringen, så att vi undviker den förvirring och osäkerhet som år 1975 uppstod bland småhusägarna. I god tid skall man kunna tala om vilka skatteregler som skall gälla. Att före de förändringar som då måste göras försöka höja småhusskatten är ur många synpunkter felaktigt. Som jag nämnt kan det inte vara klokt att möta den stora efterfrågan på småhus, inte minst från unga barnfamiljer, med skattehöjningar. Att införa skattehöjningar vore också orättvist mot dem som på senare år äntligen har fått möjlighet att köpa sitt småhus.

Svårigheterna att genom bostadsskatteändringar komma åt effekten av hög inflation, höga marginalskatter och ibland höga fastighetspriser på grund av stor efterfrågan är betydande. Skulle man dessutom enbart genom bostadsskattehöjningar försöka skapa en full rättvisa för alla bostadskonsumenter blir problemen oöverstigligen. När vi utformar skatteregler för boendet måste vi utgå från normalfallen, som är småhusköp av familjer som gärna gör stora ekonomiska uppoffringar, i synnerhet de första åren, för att få en bra bostad med god barnmiljö. De tänker inte på några spekulationsvinster utan skaffar sig en bostad som de vill ha för en lång tid och kan trivas i.

Det finns, herr talman, inga skäl att nu tro sig kunna lösa några avgörande bostadspolitiska problem genom skatthöjningar för småhusägare. I det sammanhanget vill jag nämna att det är bra att utskottet uttalar behovet av en översyn av de regler som en del kommuner litet brådstörtat snickrat ihop för att motverka spekulationsvinster vid fastighetsförsäljning. Något så när rimliga och lika villkor måste gälla för dem som tvingas sälja sin bostad för att kanske byta kommun. Jag vill också påstå att det moderata förslaget att försöka finna lösningar på problemen med det kreditbehov som finns när det gäller ombyggnad av gamla småhus förmodligen skulle minska prishöjningarna. Om inte bara nyproduktionen var ett ekonomiskt vettigt alternativ för köpare utan

Torsdagen den
31 mars 1977

---

*Anslag till bostads-
byggande, m. m.*

också äldre småhus med bra lån och rimlig insats, skulle man motverka förslumning och öka valfriheten.

Satsning på nya bostadsformer, nya bostadslösningar och variationer i hustyper och bostadsstorlekar i en mänsklig miljö måste bli 1980-talets bostadspolitik. Det bostadspolitiska reformarbetet måste därför fortsätta. Bostadsefterfrågan skall få styra regelsystem och planfrågor. Alla medborgare oavsett ålder måste få sina önskemål tillgodosedda. Det är dessutom dags att göra radikala nedskärningar av bostadsbyråkratin, att ta fram en ny bygglag och att sätta ökad tilltro till människornas önskemål.

Herr LINDKVIST (s):

Herr talman! Först några ord om lagen om tillstånd till förvärv av hyresfastighet. Civilutskottet har i betänkandet 20 ställt sig bakom kravet i den socialdemokratiska motionen att möjliggöra en utökning av lagområdet. Det får ankomma på regeringens kansli att svara för de ytterligare utredningar som behövs. Men utskottets uppfattning att något bör göras – och det utan dröjsmål – kan ingen ta miste på. Jag beklagar bara att beslutet har fått den utformning som framgår av betänkandet. Det hade varit rakare att öppna en möjlighet för berörda kommuner att söka sig in i lagsystemet. Nu påstår de skrifflärde att regeringsformen hindrar en sådan enkel och begriplig lösning.

Omvägen över kanslihuset är intressant därigenom att vi nu får ett mått på regeringens intresse för de här frågorna. I civilutskottet har skett en omsvängning på relativt kort tid, nämligen från 1975 – då vi från socialdemokratiskt håll fick ingå en kompromiss som ledde till att lagkomplexet kom att omfatta de tre storstadsområdena – till dagens enhällighet. Så sent som den 7 december 1976, jag syftar då på interpellationsdebatten här i riksdagen, var det ganska oklart var regeringens företrädare egentligen stod. Redan då vädjade jag till statsrådet Friggebo att allvarligt överväga en utvidgning av lagområdet. Anledningen till detta var enkel. Den bestod i vetskapen om att fastighetshajarna sökte sig till nya orter utanför lagområdet.

På den punkten hade vi inte samma bedömning. Statsrådet Friggebo hade då inga sådana informationer. Vi fick i stället veta att hon själv hade gjort upprepade resor i landet, att hon hade goda kontakter med hyresgäströrelsen samt att justitiedepartementet hade kontakt med samtliga kommuner. Inget oroande hade nått hyresgästerna i kanslihuset. Jag envisas med att kalla den nuvarande regeringen för hyresgäster i kanslihuset.

Jag har, herr talman, sedan funderat över vad denna bristande kontakt mellan regeringen och händelseutvecklingen på fastighetsmarknaden egentligen byggt på. Var det en rädsla för att se verkligheten som den var? Eller var det okunnighet i största allmänhet? Bara några dagar efter interpellationsdebatten presenterade tidningen *Vår Bostad* en förteckning över nya platser som invaderats av kända fastighetsspekulanter. Där fanns Eskilstuna, Uppsala, Örnköldsvik och Ludvika. Uppsala har hemsökts

vid olika tillfällen. I Jakobsberg utanför Stockholm och därmed också utanför lagens nuvarande tillämpningsområde var en rad fastigheter med i ett spekulationsköp som hyresgäströrelsen fick klara ut. I detta sammanhang nämns kommuner i båda Norrland och Skåne som fastighets-hajarna fattat intresse för.

Nå – nu är vi en bit på väg. Det har gått nära fyra månader sedan statsrådet Friggebo lovade att "överväga frågan om åtgärder mot försumlige lagfartssökande". Det är bra om vi får ett besked om vilka åtgärder regeringen har satt in. I en rapport från riksrevisionsverket nämns bl. a. att antalet försenade lagfarter är stort – ca 21 %. Det kostar samhället ränteförluster och förluster som sammanhänger med att stämpelskatten har en ekonomisk betydelse. Vad har åtgjorts sedan vi trätte om detta i december 1976?

Regeringen skulle vidare göra en kartläggning av bankernas utlåningsstrategi vid fastighetsaffärer som görs i ren spekulering. Det är ju bankerna som medverkar med långivningen. Jag vill självklart inte skära alla över en kam. Men flera banker figurerar i åtskilliga köp som långivare till personer som i sammanhanget inte är rumsrena. Det är svårt – ja, näst intill omöjligt – för en vanlig medborgare att tränga in i bankernas egen värld. Numera har samhället styrelserepresentanter i bankstyrelserna. Och ändå kan vissa banker ogenerat medverka i sådana lånetransaktioner. Det är med förlov sagt egendomligt att samhällsrepresentanterna utövar sin insyn så slapt och viljelöst. Jag har i några bostadsdebatter hört hård kritik riktas mot bankernas kreditgivning. Den kritiken är verkligen inte obefogad.

Jag lyssnade till herr Claesons inlägg, där han yrkade bifall till sin motion nr 917 med förslag om att lagen skulle utökas till att avse de 25 största kommunerna. Jag tror att det är en dåligt övervägd idé. En sådan lagändring skulle betyda att Solna och Sundbyberg skulle gå ur systemet. Svedala utanför Malmö och Mölndal utanför Göteborg skulle också gå ur systemet. Det kan inte vara herr Claesons mening att något sådant skall ske. Förslaget är helt enkelt inte tillräckligt genomtänkt.

Så några ord om bostadsbyggandet. Det har minskat kraftigt under senare år. Den utvecklingen var väntad. Från åren 1965–1974 med rekordstor byggnation – då vi genomförde programmet om en miljon nya lägenheter – är vi nu nere i 60 000 färdigställda lägenheter under 1976. Igångsättningen ser ut att bli ungefär på denna nivå också innevarande år. Samtidigt vet vi att ca tre fjärdedelar av nyproduktionen är småhus. För dem som motverkar segregationen kan det vara bra att veta skillnaden i storlek mellan lägenheter i småhus och flerfamiljshus. De större lägenheterna finns i småhusen. Den genomsnittliga ytan är där ca 123 m². I flerfamiljshusen är genomsnittsytan 70 m².

Man skall blanda hustyper och besittningsformer i samma bostadsområde, sägs det i bostadspropositionen. Det är en bra grundtanke – inte bara för att motverka segregationen utan också för att åstadkomma mer sammanhållna bostadsområden. Först då kan vi skapa underlag för

Torsdagen den
31 mars 1977

*Anslag till bostads-
byggande, m. m.*

en funktionell service. Jag anser det så viktigt att komma till rätta med segregationen att alla goda krafter måste medverka i den uppgiften.

Jag tar upp denna fråga eftersom tidpunkten nu är inne att bestämma både inriktning och omfattning av morgondagens bostadsproduktion. Det står helt klart att bostadsbyggandet måste öka. Vi måste sega oss upp ytterligare några tiotusental lägenheter varje år. För i förlängningen av dagens bostadsmarknad skymtar vi allt klarare en växande bostadsbrist. Nyrekryteringen av arbetskraft försvåras. Det är viktigt att komma ihåg att byggarbetarkåren har minskat kraftigt. När sedan byggandet dras upp igen saknas det yrkesfolk. Så kan det helt enkelt inte få fortsätta.

Samhället har länge gjort småhuset till en modesak. Det har i folkmedvetandet trängt tillbaka lägenheten i flerfamiljshuset. Det är massmedia och vissa politiker som gjort insatsen att inbilla folk att småhuset har alla fördelar och lägenheterna i flerfamiljshuset alla nackdelar. Man får ibland nästan intrycket att det är abnormt att bo i hyreshus eller bostadsrättslägenhet. Jag skulle ha förstått kampanjen bättre om den hade kombinerats med allvarliga försök att blanda inte bara bebyggelsen utan också de sociala grupperna i samhället. Men det kostar att flytta in i ett eget småhus. Det har blivit bättre sedan den socialdemokratiska regeringen lade fram förslaget om fördelaktigare finansieringsformer och ett ökat bostadsbidrag. Under 1976 har exempelvis antalet småhus med bostadsrätt inom bostadskooperationen ökat.

Lägenheterna i välplanerade flerfamiljshusområden måste nu få en större chans även om det måste ske på småhusens bekostnad. Jag menar att ett utökat ekonomiskt stöd från statens och kommunernas sida måste till för främjandet av ett i alla avseenden förbättrat och attraktivt flerfamiljshusbyggande: större lägenheter, bättre utrymmen för aktiviteter, ökade sociala investeringar för fritids- och föreningsverksamheten. Och håller man ihop bostadsområdena – detta oavsett hustyp – är det lättare att forma den nödvändiga servicen, barndaghem, kommunikationer etc. Om man sprätter ut småhusen i stora, vidsträckta områden, där småhus finns så långt ögat kan nå, åstadkommer man verkligen ingen uppbygglig syn. Så får vi inte fortsätta! Gör vi det fjärrar vi också vissa bostadsgrupper från de andra i samhället.

Jag sade att småhusen nu måste stå tillbaka när det gäller resursanvändningen för flerfamiljshusen, med de krav som ställs också på dessa bostäder. När jag under gårdagen läste Dagens Nyheter och uppgiften om att statsrådet Friggebo nu skulle göra en insats i svensk politik, tyckte jag att hon var inne på det rätta spåret. Det skulle bli dyrare att bo i småhus – av mig översatt till egenägda småhus.

Jag utgick nämligen ifrån att hyreshusen och bostadsrättens småhus inte berördes. Med en viss iver slog jag så under gårdagen upp Svenska Dagbladet, som i årtal har engagerat sig för villaägarna i form av våldsamma attacker mot det socialdemokratiska partiet. Denna tidning erbjuder i normalfallet inga glädjeämnen för den som hör hemma i svensk arbetarrörelse. Och vad fann jag väl där av statsrådet Friggebos utlovade

utjämning av boendekostnaderna? Naturligtvis ingenting. Först i dag tar tidningen upp frågan och då med det lugnande beskedet att villaägarna inte skall vara oroliga. Det var inte så illa menat. Lugnet är återställt. Allt återgår till det som varit förut under den nya regeringen. Det har Svenska Dagbladet och Birgit Friggebo klarat av. Så står vi där – alla vi andra som trodde att regeringen nu äntligen hade enats om en konkret åtgärd. Och nu är allt som vanligt igen.

Det lönar sig att satsa på bättre bostäder i flerfamiljshus. På senare tid har nya lägenhetstyper, bättre planlösningar och ett från början mera integrerat socialt tänkande kommit att prägla produktionen av lägenheter i flerfamiljshusen. Har man lirkat sig förbi de oftast stela lånereglerna så märks förnyelsen tydligt.

I dag inviger Svenska Bostäder det s. k. Kistaområdet i Norra Järva i Stockholm med ett nytt centrum och med en bebyggelse av olika hus-typer och i olika upplåtelseformer.

I det företag som jag verkar i – HSB – presenterades för en tid sedan en broschyr i en kommun intill Stockhom med s. k. terrasslägenheter. Man efterlyste intresset för en sådan boendeform. Svaret blev enormt. Nära en tredjedel av kommunens hushåll ställde upp. Förnyelsens vind måste stimuleras. Det gäller också kommunerna.

Ett djärvt grepp – men hedrande för kommunen – är det som tagits i Landskrona. Alldeles intill Öresund – i ett område som tidigare av hävd varit ett villareservat – uppförs nu bostadsrättslägenheter. I stället för två familjer kommer framöver ett 90-tal hushållsmedlemmar att bo i det vackra området.

Om vi skall bryta en trend som med rätta ifrågasätts, så måste alla ställa upp – bostadsföretag, riksdag, kommunerna, kreditinstituten och konsumenterna – för att driva utvecklingen i riktning mot ett boende med plats för alla grupper i samhället. Den satsningen bör vi göra av många skäl. Först när boendet i flerfamiljshusen ges samma förutsättningar som i de nyare egenägda småhusen och villorna kan vi tala om likvärdighet i boende. Först då blir lägenheten i flerfamiljshuset ett alternativ till småhuset. Först då får vi grepp över segregationen, och först då kan vi nå fram till likvärdiga boendekostnader mellan olika typer av bostäder.

Fru LANTZ (vpk):

Herr talman! Finns det några praktiska möjligheter för vanliga hyresgäster att ha något inflytande över sin bostadssituation, över kostnader, hyror, bostadsutrustning och miljö – både den inre och den yttre? Det är en fråga som det är befogat att ställa.

Så länge som bostaden inte behandlas som en social rättighet utan som en handelsvara, och så länge privat vinstjakt, ägande och spekulation tillåts förekomma på bostadsmarknaden – så länge omöjliggörs också ett riktigt boinflytande för hyresgästerna.

För att säkra en boendedemokrati måste alltså sådana åtgärder vidtas

Torsdagen den
31 mars 1977

*Anslag till bostads-
byggande, m. m.*

som gör slut på alla vinst- och spekulationsintressen på hela bostadsmarknaden. De privata hyreshusen måste överföras i kommunal eller kooperativ ägo. Andra förvaltningsformer måste prövas så att de boende får bestämmanderätten över sin bostad.

Bostadsrättsprincipen tycks f. n. vara den förvaltningsform som i kombination med kommunalt eller kooperativt ägande av bostaden ger det bästa inflytandet för hyresgästerna. Bostadsministern har vid upprepade tillfällen propagerat för just bostadsrättsprincipen. Men fru Friggebo sätter ägandet som villkor för boinflytande. Och det måste vara en helt felaktig och en helt orimlig ståndpunkt.

Det finns ingen anledning att värna om kopplingen mellan ägande och boende. Ägandet både kan och bör vara en samhällsangelägenhet, eftersom bostaden är en social rättighet. Boende och förvaltning däremot är en koppling som man måste värna om. Inom förvaltningsprocessen finns nämligen alla de frågor som har betydelse för de boende. Där ligger drifts- och underhållsarbetet och utformningen av den inre och den yttre miljön.

Regeringen skall komma med förslag till åtgärder som skall göra det lättare för hyresgäster att bilda bostadsrättsföreningar och överta ägandet, säger fru Friggebo i dag i Svenska Dagbladet. Jag menar att det är ett sätt att utestänga många människor som bor med vanlig hyresrätt – och det gör trots allt de allra flesta människorna – från boinflytande därför att många av dem aldrig kommer att ha råd att förvärva en insatslägenhet. Det är också ett sätt att dra in ytterligare en del av bostadsbeståndet i spekulationskarusellen.

För att säkra ett direkt boinflytande måste alltså för det första nya förvaltningsformer prövas för flerfamiljshusen där hyresgästerna får ett ökat ansvar för förvaltningen. En sådan förändring skulle förmodligen också kunna bryta eller i vart fall minska privatiseringen och den isolering som finns i många bostadsområden och stimulera till kollektivt boende. För det andra – och det är väldigt viktigt – måste alla flerfamiljshus överföras i samhällelig ägo så att spekuleringen försvinner.

Många av de bostadsområden som byggdes på 1960-talet och i början på 1970-talet har en dålig fysisk och social miljö. Det behövs stora insatser för att avhjälpa dessa brister. Det föreslås i årets budgetproposition att 35 milj. kr. skall utgå till förbättringar av bostadsmiljöer. Det är alldeles för litet pengar om man verkligen skall kunna åstadkomma några förbättringar. Dessutom är det knutet ett villkor till bidraget, nämligen att kommunerna måste satsa lika mycket pengar som bidraget utgår med. Det får till följd att de kommuner som allra bäst behöver förbättra miljöerna i sina bostadsområden inte har råd att söka bidrag härför. Därför menar vänsterpartiet kommunisterna att bidragsdelen bör höjas till minst 75 % och att anslaget därför måste höjas till 60 milj. kr. Utskottet avstyrker vänsterpartiet kommunisternas krav genom att hänvisa till att det finns möjlighet att låna pengar. Men det är faktiskt skillnad på lån och bidrag. Ett lån skall alltid betalas igen, och det drabbar också svårast

de kommuner som har det kärvast ekonomiskt.

Många bostadsområden är starkt segregerade när det gäller både ålderssammansättning och befolkningssammansättning. Ett sätt att stoppa denna segregation är att införa en obligatorisk kommunal bostadsförmedling genom vilken alla nyproducerade och lediga lägenheter anvisas.

En annan positiv effekt av en obligatorisk kommunal bostadsförmedling skulle vara att man kommer till rätta med den svartabörshandel och den spekulationshandel med lägenheter som ökat i omfattning under senare år och som gjort det allt svårare för vanliga inkomsttagare att konkurrera om lediga bostäder. Den obligatoriska kommunala bostadsförmedlingen bör gälla i storstadsområden och i större kommuner där det råder brist på bostadslägenheter.

Det är allmänt bekant att hyrorna under senare år har fortsatt att stiga i allt snabbare takt trots statliga räntesubventioner av ganska betydande omfattning. Under 1976 steg i genomsnitt hyran med 14 %. Allt fler hushåll måste få bostadsbidrag för att klara de stigande boendekostnaderna. Bostadsbidrag kommer aldrig att kunna lösa problemet med höga hyror, i vilken form de än utgår. Med nuvarande bostadspolitik hamnar ju också dessa bidrag hos dem som spekulerar i människors behov av bostad. Det är ju så att bostadsbidragen utgör i realiteten en garanti för byggkapitalets, markkapitalets och bankkapitalets profiter, och bostadsbidragen gör det också lättare för dessa kapitalägare att ta ut de orimligt höga hyrorna. Men bostadsbidragen är helt nödvändiga för många familjer, för barnfamiljer, för låginkomsttagare, för handikappade och pensionärer, för att nämna några, så länge ingen grundläggande förändring av bostadspolitiken sker.

Vpk har under flera år fört fram krav om att staten bör ekonomiskt ta över kommunernas ansvar för bostadstilläggen. Dessutom har vi föreslagit att kommunerna skall vara skyldiga att ompröva tilläggen när hyreshöjningar sker under bidragsåret. Det är självklart att bostadstillägget skall baseras på de faktiska hyreskostnaderna. Dessutom borde åldersgränsen för att få eget bostadsbidrag sänkas till 17 år. Från den 1 januari i år sänks åldersgränsen från 20 till 18 år och det är i och för sig en bra förändring. Men fortfarande kvarstår orättvisan för de ungdomar som skaffat egen bostad men ännu inte fyllt 18 år. För de ungdomar som bor kvar hemma får inte föräldrarna bidrag längre än t. o. m. barnets sextonde år. Det är alltså ett glapp däremellan och därför föreslår vpk att man sänker gränsen till 17 år.

Herr talman! Varken stadsplaneringen eller bostadsbyggandet har följt med i samhällsutvecklingen. Tvärtom är både boendemiljöerna och boendetyperna utformade för att passa ett livsmönster som de flesta familjer har lämnat. Det faktum att allt fler kvinnor väljer att förvärvsarbete – nästan 70 % av kvinnorna förvärvsarbetade under 1976, och ökningen är störst bland kvinnor med småbarn – borde slå igenom i bostadsplaneringen. Men fortfarande utformas lägenheter och bostadsmiljöer efter ett familjemönster där kvinnan är hemarbetande och mannen bortarbetande.

Torsdagen den
31 mars 1977

*Anslag till bostads-
byggande, m. m.*

I 40 år har debatten om ökad boendeservice pågått och fortfarande gäller Alva Myrdals påpekande om det absurda i att 20 kvinnor står bredvid varandra i 20 små kök och lagar sin mat, medan 20 små barn sitter och leds i var sitt rum. Mycket små resurser har satsats på att vidareutveckla flerfamiljshusen för att göra det kollektiva boendet attraktivt, trots att det rimliga vore att satsa just på mer kollektiva boendeformer.

Vänsterpartiet kommunisterna har föreslagit att bostadsstyrelsen skall få 25 miljoner för att stimulera till ett ökat kollektivhusbyggande och även utreda formerna för detta. Men också gamla och redan färdiga områden måste kompletteras med mer kollektiv och social service.

Herr talman! Det behöver väl inte påpekas att frågan om kollektivhus också är en jämställdhetsfråga. I kollektivhus och servicehus har förvärvsarbetande kvinnor bättre förutsättningar att bli jämlika med männen när det gäller ansvaret för hem och familj. Trots att det rimliga vore att utveckla flerfamiljshusboendet och kollektivhusboendet med tanke på det förändrade familjemönstret så har utvecklingen gått tvärtemot, och bostadsbyggandet har i stället inriktats på småhus med alla deras nackdelar från både samhälls- och kvinnosynpunkt.

Andelen småhus av nyproduktionen var 1976 inte mindre än 74 %. Den kommer troligen att stiga, om inga radikala åtgärder vidtas för att få en annan inriktning av produktionen. De ekonomiska och samhällsliga effekterna av en ökad andel småhus borde utredas. Frågan måste ställas om samhället har råd att i tätorterna satsa på en boendeform, som innebär ett i många avseenden stort slöseri med de allmänna tillgångarna.

Stockholms läns landstings regionalplanekontor har gjort en s. k. kunskapsöversikt, som belyser olikheterna mellan småhus och flerfamiljshus i skilda avseenden. Av den översikten framgår att det åtgår mer energi för att värma upp ett småhus än en flerfamiljsslägenhet av samma yta. En familj som bor i småhus förbrukar drygt 50 % mer energi än vad en familj i ett flerfamiljshus gör.

I ett villaområde upptar trafikanläggningarna mer än dubbelt så stor yta som i ett område med trevånings lamellhus. Invånarna i hårdexploaterade områden får genom taxcutjämnningen bidra till att täcka kostnaderna för trafiken i glesare områden. Om man bor i småhus, måste man nästan alltid ha bil, ofta två bilar, och en bilist förbrukar 3,5 gånger så mycket energi som en kollektivtrafikant. Småhusen kräver också 3–5 gånger så mycket mark som en flerfamiljsslägenhet med samma yta.

Jag tror, herr talman, att det är skattepolitiken som tillsammans med utvecklingen på bostadsmarknaden har bidragit till att driva fram småhusvägen. Villaägarna drar fördel av de absurt förmånliga ekonomiska villkoren. En villaägare kan på fem år tjäna mellan 50 000 och 100 000 kr. tack vare inflationen bara genom att bo. Det är inte precis någon dålig förtjänst. Dessutom kan en villaägare genom ränteavdragen årligen tjäna mellan 4 000 och 10 000 kr. i minskad skatt. Ju högre inkomst och ju dyrare bostad man har, desto större blir denna typ av subvention.

Torsdagen den
31 mars 1977

*Anslag till bostads-
byggande, m. m.*

Bara det är ganska absurt. Avdragsrätten gör att det blir upp till 40 % billigare att äga än att hyra sin bostad.

Även kommunerna subventionerar på sitt sätt småhusbyggandet, eftersom de flesta kommuner inte tar ut de verkliga anläggningskostnaderna. Många kommuner subventionerar varje småhus med ungefär 20 000 kr. Det finns exempel på att subventioneringen uppgått till 40 000 kr.

Det talas, herr talman, från borgerligt håll mycket om att det måste få råda valfrihet på bostadsmarknaden. Fru Friggebo säger i dag i en intervju i Svenska Dagbladet att "det skall råda kostnadsneutralitet i boendet". Hur skall fru Friggebo och regeringen åstadkomma detta? Det förutsätter ju en helt annan skattepolitik och en helt annan bostadspolitik. Vidare säger fru Friggebo att "det skall bli mindre skillnader mellan hyrt och ägt". Det skall således fortfarande få finnas skillnader och då till villaägarnas fördel, eller hur? Och hur stor skall denna skillnad vara?

Det råder ingen valfrihet på bostadsmarknaden, och det kommer inte att bli någon heller så länge vi har en regering som värnar om kapitalbildning, privata profiter och ägande på bostadsområdet. Om man skall tala om valfrihet så skulle det i så fall vara den rikets frihet att välja en ur alla aspekter dyr bostad utan att behöva betala för den. Å andra sidan har den fattige frihet att välja det som blir över och samtidigt betala för den rikes dyra villa. För *någon* måste betala kalaset, och det får de människor som bor i flerfamiljshusområdet göra via sin skattsedel.

Det finns också ett samband mellan familjernas ekonomiska resurser och val av boendeform. Allmänt gäller att nettoinkomsten är högre hos dem som bor i småhus än hos dem som bor i flerfamiljshus. Enligt Institutet för social forskning är det också socialgrupp I som har ökat sitt småhusboende mest. Ett kraftigt minskat småhusboende kan konstateras för arbetslösa, invalidiserade och pensionerade arbetare.

Fru Friggebo gjorde ett utspel om att det skulle bli dyrare att bo i småhus. Jag skulle vilja veta hur den fördyringen skall tas ut och vilka åtgärder fru Friggebo tänker vidta för att utjämna skillnaderna mellan olika typer av boende.

Herr talman! Från kvinnosynpunkt motverkar småhusboendet jämlikhetssträvandena. Det är dock mer lokaliseringen av småhusbebyggelsen än själva boendeformen som försvårar kvinnans strävan till social och ekonomisk frigörelse.

Utskottet har behandlat vpk-motionerna mycket knapphändigt. De avstyrks i de flesta fall med motiveringen att frågan utreds eller att någon åtgärd inte är påkallad för att komma till rätta med de orimliga förhållanden som råder på bostadsmarknaden och i bostadspolitiken. Jag vill hävda att de förslag som vi ställer i motionerna är krav som omedelbart måste tillgodoses, om man skall få en rimlig bostadspolitik och en rimlig bostadsmarknad.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till motionerna 305, 422 och 931.

Torsdagen den
31 mars 1977

*Anslag till bostads-
byggande, m. m.*

Herr talmannen tillkännagav att anslag utfärdats om sammanträdets fortsättande kl. 19.30.

Herr STRÖMBERG i Botkyrka (fp):

Herr talman! Det övergripande målet för bostadspolitiken är att betrakta bostaden som en social rättighet och en nyttighet som skall erbjudas alla medborgare och då i form av tillräckligt stora och välutrustade lägenheter. Om detta har det rätt ganska stor enighet. Däremot har vi ofta haft skilda meningar om den väg vi skall gå för att nå det här målet.

Budgetpropositionen visar klart att det övergripande målet för den sociala bostadspolitiken ligger fast. Samtidigt är propositionen ett viktigt steg på vägen att uppnå ökad likställdhet i boendet.

Låt mig peka på tre förslag i propositionen.

Det första är förslaget om att räntebidrag skall kunna utgå också för tomträttsgälden när det är fråga om nybyggda småhus som bebos av låntagare. Det förslaget innebär att tomträtten jämföras med äganderätten i fråga om årliga kapitalkostnader.

Det andra är att enskilt ägda flerfamiljshus nu får lånegränsen höjd till 92 %. Detta är en viktig förändring, inte i pengar räknat – det rör sig om blygsamma belopp – men därför att den skapar större förutsättningar för en konkurrens både i byggande och, framför allt, i förvaltande.

Mot detta förslag har tidigare här i dag riktats kritik. Jag återkommer till det senare.

Den tredje och kanske viktigaste reformen är den möjlighet som öppnas för pensionärer att få statskommunalt bostadsbidrag när detta är gynnsammare än det kommunala bostadstillägget. Denna reform, som berör omkring 125 000 folkpensionärer, kostar mycket pengar, 100–110 milj. kr., av vilka staten skjuter till huvuddelen. Men reformen är angelägen. Insatt i ett större sammanhang är förbättring för folkpensionärerna en del i regeringens reformarbete på det viktiga sociala området.

Också detta förslag har i dag blivit utsatt för kritik. Jag betraktar det dock som en dellösning och ett första steg för att ytterligare förbättra pensionärernas situation. Det är ett angeläget och viktigt steg som man här har kunnat ta.

För bara några år sedan handlade bostadsdebatterna här i riksdagen om hur många bostäder vi skulle bygga. Mot bakgrunden av långa bostadsköer var antalet lägenheter som kunde produceras en viktig fråga. Kvaliteten på bostaden diskuterades inte.

I dag har debatten svängt. Nu kritiserar ingen kommunerna för att bostadsbyggandet är lågt, utan kritiken skjuter in sig på dåliga boendemiljöer. Och visst finns det fog för den kritiken, men samtidigt måste vi komma ihåg att bostadsstandarden har förbättrats mycket kraftigt och att detta gäller både ökningen av bostadsytan och förbättringen av kvaliteten. Vi har fått denna viktiga sociala förbättring trots att bostadskostnaderna inte ökats snabbare, utan snarare långsammare än genomsnittet

av övriga varor och tjänster.

Under de allra senaste åren har antalet färdigställda lägenheter minskat. Under 1976 var vi nere i ca 60 000, men i år kommer vi att hamna på en extremt låg nivå. Boendeutredningen har angivit att vi under de närmaste åren borde bygga ca 70 000 lägenheter per år. Om vi hamnar under den nivån något år kan detta i och för sig inte anses särskilt oroande. Det finns ju fortfarande ett stort antal tomma lägenheter, främst i storstadsområdena. Men på något längre sikt inger utvecklingen oro. Skulle efterfrågan på bostäder snabbt öka, kan vi åter komma i ett besvärligt läge.

Än värre är emellertid en annan situation. Kommunernas planberedskap är ofta dålig. Ingen kan väl anklaga kommunerna om de i ett läge med tomma bostäder anser sig böra ägna sig åt mera angelägna uppgifter än att ta fram nya planer för bostadsområden. Ofta har man dessutom måst kalkylera med strid om stadsplanernas utformning och dessutom en ganska stor osäkerhet om hur den framtida planeringen skall ske och vilka bostadspolitiska tankegångar som blir förhärskande.

Men nu är faktiskt läget bekymmersamt. Det går ganska fort att bygga hus, men i regel tar det mycket längre tid att få fram planer. Bostadsdepartementet skall inte styra kommunerna, men det är angeläget att man mellan de berörda tar upp en allvarlig diskussion om det framtida byggandets omfattning och utseende. Om vi om några år riskerar att komma i en situation med brist på bostäder skall vi inte behöva använda stadsplaner som är dåligt genomtänkta och illa anpassade till de många krav vi i dag ställer på goda bostadsområden. Det är en viktig kommunal uppgift att i god tid skaffa ett bra planunderlag.

En fråga som under den senaste tiden blivit allt aktuellare är den skilda sammansättningen av befolkningen i fråga om ålder, nationalitet, inkomst m. m. mellan olika kommuner i samma region. Vi brukar ofta tala om segregation i boendet. Särskilt stark är denna skillnad i Storstockholm. Där finns barnfamiljer, invandrare och låginkomsttagare samlade till vissa kommuner. För ett tag sedan blyxtbelystes situationen, när några allmännyttiga företag klart sade ifrån att de inte kunde ta emot fler invandrare. Snabbt fanns det de som var framme och ville ställa de här företagen vid skampålen, anklagade för att sakna socialt ansvar. Intet kunde vara mer felaktigt. Det var just de företag, som nu sagt stopp, som hade visat och visade socialt ansvar. De företagen hade tagit emot invandrare. De företagen sökte uppfylla de mål för invandrapolitiken som vi alla varit ense om – att invandrarna skall om möjligt få leva i samma situation och under samma förhållanden som vi som är födda i Sverige. Men nu kunde varken företagen eller kommunerna längre ge den service som var nödvändig. Då pekade några företag på detta – inte för att hindra invandrarna från att få en bostad utan för att samhället skulle ge invandrarna både en bra bostad och den nödvändiga servicen i fråga om skolor, barnomsorg, kulturellt stöd och social hjälp.

I allmänhet utgår man från att de grupper i samhället som är svagast

Torsdagen den
31 mars 1977

---

*Anslag till bostads-
byggande. m. m.*

eller på något sätt har problem hänvisats till allmännyttiga bostadsföretag, under det att andra hyresvärdar säger nej. Det finns belägg för en sådan uppfattning. Men i Storstockholm är faktiskt läget det att den avgörande skillnaden går mellan olika kommuner, inte mellan olika former av bostadsföretag. Det här är ett problem som för varje år blir allt större. De kommuner som tar emot barnfamiljer, invandrare och låginkomsttagare får ett allt sämre skatteunderlag och allt svårare att sätta in olika former av stöd och hjälp. Så blir situationen allt orättvisare och människors möjligheter alltmer ojämlika, och vi kommer allt längre bort från våra bostadspolitiska mål. Här måste kommunalpolitiker från alla politiska partier tänka om och gemensamt bära ansvaret mellan alla kommuner i samma region.

Socialdemokraterna har tagit upp och diskuterat detta och näraliggande problem i en partimotion. Motionen har i denna del följts upp av en reservation – det är reservationen 3 vid civilutskottets betänkande nr 18, och reservationen gäller kommunal anvisningsrätt. Det här förslaget har ursprungligen kommit från boendeutredningarna.

Redan nu har kommunerna lagliga möjligheter att se till att man får förmedla upplåtelse av hyres- och bostadsrättslägenheter. Dock har tyvärr endast ett fåtal kommuner hittills utnyttjat denna rätt. Bostadsdepartementet håller på och överväger de problemen, och med hänsyn därtill har utskottsmajoriteten i det här läget föredragit att avvakta denna beredning.

Fru Dahl har mycket starkt kritiserat regeringen för att den inte velat lösa de bostadssociala problem som uppkommer genom segregationen – alltså inte velat lösa dem enligt de förslag som finns i de socialdemokratiska partimotioner som väckts. Mot detta kan riktas den invändningen, att problemen har varit kända en ganska lång tid. Jag tog för min del upp dem redan vid förra årets bostadsdebatt här i kammaren, och då hade vi ju en socialdemokratisk regering.

En av de åtgärder som den förra regeringen vidtog var att tillsätta den bostadssociala delegationen, och vi måste väl nu vänta på de lösningar som den kan föreslå för att klara upp problemet. Men detta är alltså ett gammalt problem, som den nuvarande regeringen icke kan ta ansvaret för. Det är ett problem som uppenbarligen är väldigt svårlöst och där lösningarna måste sökas i samarbete mellan de statliga myndigheterna och kommunerna.

Under en följd av år har vi i folkpartiet motionerat om att olika företagsformer bör få konkurrera på mera likvärdiga villkor, både i fråga om att bygga och när det gäller att förvalta. Under de senaste åren har det statliga subventionssystemet lett till att kapitalkostnadsandelen av hyran sjunkit, medan drift- och underhållssidan snabbt vuxit och nu i det närmaste motsvarar 50 % av hyreskostnaderna. I detta läge är det angeläget att pröva olika sätt att få ner kostnaderna. En väg är att skapa ökad konkurrens mellan olika typer av företag. Förslaget att höja lånegränsen för enskilda fastighetsägare till 92 %, är främst motiverat av

viljan att öka konkurrensen i fråga om drift och underhåll. Herr Bergman har starkt kritiserat det här och sagt att detta är en attitydförändring i bostadspolitik. Men det är det inte, för vi har under flera år, gång på gång, motionerat utan att kunna driva igenom våra förslag. Det här kommer inte att innebära att några kommer att skära guld med täljknivar. Det är ju faktiskt så nu, som tidigare framhållits, att inte ens de företag som har 100-procentig belåning kan täcka sina kostnader med de nuvarande hyrorna. Än mindre kan de företag det som har en 92-procentig eller lägre belåning.

En annan väg som prövats för att öka de boendes inflytande är att på olika sätt ge de boende ett ekonomiskt ansvar för väsentliga delar av drift och underhåll. Tanken kan först te sig något vågad, men den har prövats, och resultaten tycks vara positiva. Det här ger ett verkligt medbestämmande för dem som bor med hyresrätt. I detta sammanhang vill jag påminna om ett mångårigt folkpartiförslag att ge hyresgäster möjlighet att överta sina fastigheter och bilda bostadsrättsföreningar. Det förslaget har vi framfört gång på gång i riksdagen, men inte lyckats driva igenom det. Nu prövas detta gamla folkpartikrav i departementet.

Under den allra senaste tiden har vi fått en tilltagande diskussion om de snabbt ökande byggkostnaderna. Herr Bergman analyserade problemet i sitt inledningsanförande. Kostnadsstegringen är betydligt snabbare än på andra områden. Till en viss del kan det finnas förklaringar: lönehöjningar, krav på energisparande, nya byggnormer, bättre handikappanpassning m. m. Men utskottet har ansett att detta inte är hela förklaringen. Det är viktigt att staten på alla sätt pressar ned produktionskostnaderna. Krav på uppräkningskoefficienten måste vägas mot den prispressande betydelse man anser att denna har. Det är angeläget att hålla nere hyresnivån. Här delar jag den uppfattning som herr Bergman gjorde sig till tolk för när han talade om konkurrensen i byggandet.

Bostadsbyggandet har under de senaste åren alltmer inriktats på småhus. Delvis kan det bero på att vi länge ensidigt byggde hyreshus. Valfriheten i boendet innebär visserligen att man skall kunna välja mellan ett småhus eller en lägenhet i ett större hus. Men riktig valfrihet innebär också att man skall kunna välja mellan olika lägenhetsstorlekar i alla boendeformer. Det kan man inte nu. 90 % av lägenheterna i småhus som byggs f. n. är större än tre rum och kök, men 90 % av lägenheterna i flerfamiljshus består av tre rum och kök eller mindre. Den snedvridningen måste rättas till. Det är en angelägen uppgift att i nyproduktionen blanda både olika storlek på lägenheter och olika storlek på hus.

Fru DAHL (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Strömberg i Botkyrka har hållit ett i många stycken utomordentligt anförande, präglad av den sociala känsla som jag vet att han har. Jag kan instämma i väldigt mycket av vad han sade. Vad jag inte kan förstå är att han då inte kan stödja de förslag som vi har lagt fram, så att vi i riksdagen får en chans att rätta till det som regeringen

Torsdagen den
31 mars 1977

*Anslag till bostads-
byggande, m. m.*

på grund av handlingsförklaring eller annat inte orkat göra.

Låt mig först konstatera att herr Strömberg sade, att det förslag avseende pensionärerna som nu läggs fram är en dellösning. Varför skulle det då vara så farligt att begära – som vi gör – att regeringen måste återkomma med en helhetslösning som präglas av social rättvisa?

Vad vidare gäller frågan om anvisningsrätt som ett medel att komma till rätta med segregationen sade herr Strömberg att detta inte är något nytt problem, och det är alldeles rätt. Herr Strömberg sade också att den gamla regeringen kunde ha gjort något åt detta. Det var just för att få medel att göra något åt det som den gamla regeringen gav bostadsutredningarna i uppgift att syssla med frågan. Utredningarna studerade problemet och lade fram förslag. Som herr Strömberg vet utgick remisstiden för de förslagen förra våren, och det var inte fysiskt möjligt att före valet presentera ett utarbetat förslag för riksdagen. Därför fick vi lägga fram förslaget i form av motion i stället för i form av proposition.

Herr Strömberg hänvisade också till bostadssociala delegationen, och det är alldeles riktigt att den tillsattes av den gamla regeringen som ett av många instrument att råda bot på dessa problem. Men vi gjorde den erfarenheten i delegationen att det utan tillgång till det instrument som en kommunal anvisningsrätt innebär icke är möjligt att komma till rätta med de privata fastighetsägarnas brist på socialt ansvar. Vi har alltför länge prövat frivillighetens väg.

Jag tycker att herr Strömberg, som verkar i en av de kommuner där detta problem är mest uppenbart, ändå måste vara medveten om detta. Det måste vara fråga om en förträngning, om han inte har klart för sig att vi dess värre är tvungna att tillgripa tvångsmetoder för att få en bättring till stånd. Jag vill därför, herr talman, inbjuda herr Strömberg och hans partivänner att stödja våra förslag, för jag förstår att ni i själ och hjärta tycker som vi.

Fru LANTZ (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Herr Strömberg i Botkyrka är tydligen medveten om den svåra segregation som finns i vissa bostadsområden, framför allt här i Storstockholmsområdet. I vpk-motionen 305 tas just detta problem upp, och det borde vara naturligt för herr Strömberg att stödja den motionen. Vi pekar där på att kommunerna för att komma till rätta med denna segregation måste få en kommunal bostadsförmedling genom vilken alla nyproducerade och andra lediga lägenheter förmedlas.

Då skulle man få möjlighet att åt människor ge de lägenheter och bostäder som de av medicinska och sociala skäl kan behöva. Man skulle också kunna stoppa segregeringen i boendet och främja en mera allsidig hushållssammansättning, om *alla* hyresvärdar hade skyldighet att ta emot bostadssökande, som anvisas av den kommunala bostadsförmedlingen.

Jag finner det märkligt att man kan förstå denna problematik utan att ändå vilja tillstyrka det förslag som vi har lagt fram.

Vad sedan gäller bostadsrättsföreningsprincipen gör herr Strömberg

samma misstag som regeringen, som kopplar ihop boende och ägande. Men vad man skall koppla ihop, herr Strömberg, är boende och förvaltning. Man får inte göra ägandet till en förutsättning för att få boinflytande, men det är ju så regeringen har för avsikt att göra för att öka boinflytandet, nämligen genom att stimulera hyresgästerna att ta över sina lägenheter. Men en sådan åtgärd kommer att få till följd en ökad spekulation i boendet. En förutsättning för att man skall få boinflytande är förstås att man tvärtom stoppar spekuleringen och för över flerfamiljshusen i kommunal eller kooperativ ägo för att sedan ge möjlighet att prova de förvaltningsmetoder som bostadsrättsföreningsprincipen ger utrymme för. Men det är väldigt farligt att koppla ihop dessa principer, och det är helt fel att koppla ihop ägande och boende.

Någon valmöjlighet råder ju inte på bostadsmarknaden. Med den nuvarande bostadspolitikens utformning har de flesta människor inte råd att vare sig förvärva insats i en bostadsrättsförening eller köpa villa. Därför måste i grunden hela bostadsfinansieringspolitiken förändras, om det skall bli någon valfrihet.

Herr STRÖMBERG i Botkyrka (fp) kort genmäle:

Herr talman! Får jag först bemöta fru Lantz i fråga om inflytandet över bostaden. Inom den allt fördelaktigare belåning som vi under årens lopp successivt har infört för bostadsrätter är ju den egna insatsen nu mycket liten. Det har ju varit ett viktigt steg för att göra det möjligt även för människor med låga inkomster att skaffa sig bostadsrätt.

Jag ser bostadsrätten som utomordentligt viktig och angelägen när det gäller boendet. Det är inte bara fråga om ägandet utan det gäller framför allt att få större möjlighet att vara med och bestämma inte bara om sin bostad utan även om sitt grannskap.

Det bör öppnas möjligheter även för människor som bor med hyresrätt att få större inflytande. Den som noga har läst fru Friggebos tal har kanske uppmärksammat att hon vid ett flertal tillfällen har hänvisat till de försök som pågår där hyresgäster med hyresrätt har fått större inflytande. Fru Friggebo uppmanar till nya försök för att få fram sådana här bra former för inflytande.

Jag vill tacka fru Dahl för komplimangen. Jag bor i en kommun där vi tyvärr har väldigt svåra problem, som vi dagligen möter. Jag är inte helt övertygad om att de förslag som nu har presterats är de absolut bästa när det gäller att lösa problemen. Jag upplever den här frågan som mycket komplicerad och jag vill betona att skiljelinjen inte bara går mellan olika grupper av fastighetsägare, utan den går också i hög grad mellan olika kommuner.

En lag som skulle ge anvisningsrätt åt kommunal bostadsförmedling ter sig för mig som det sista man bör tillgripa. Men det skulle i alla fall inte vara tillräckligt. Man måste på något vis initiera de kommuner, som hittills inte har velat hjälpa till att klara upp de här problemen i storstadsområdena, att ta sitt ansvar och börja bygga på ett mer varierat

Torsdagen den
31 mars 1977

Anslag till bostads-
byggande, m. m.

sätt. Det måste gå att övertala dessa kommuner till frivilliga insatser.

Den uppfattningen har jag stöd för i ett papper som jag i dag fick från arbetsutskottet i Storstockholms bostadsförmedling som vill fästa riksdagens uppmärksamhet vid just dessa problem.

Fru DAHL (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag är väl medveten om att storstadsregionerna, i synnerhet Stockholmsregionen, utöver problemet att de privata fastighetsägarna inte vill ta sitt ansvar, har de regionala problem som herr Strömberg har skildrat. Det är alldeles självklart att i de frågorna, i synnerhet med tanke på att vi har kommunal självbestämmanderätt, måste det till särskilda överenskommelser på frivillig grund mellan kommunerna.

Det innebär emellertid inte att vi inte behöver ta itu med det andra problemet – att på något sätt förmå de privata fastighetsägarna att ta ett socialt ansvar.

För dem som i likhet med mig har rest runt i landet och träffat på dessa problem i kommun efter kommun står det fullständigt klart att de privata fastighetsägarna har satt i system att stänga ute inte bara dem som man brukar kalla gravt avvikande utan alla de människor mot vilka det i vårt samhälle finns sociala fördomar. Jag har träffat många som i sådana situationer t. o. m. stolt har visat för mig att man hellre låter lägenheter stå tomma – eftersom detta på sikt är mer lönsamt – än man hyr ut dem till personer som man inte tycker passar där. Jag är den första att beklaga att man blir tvungen att ta till tvångsåtgärder på det här området, men verkligheten är sådan att vi nu inte har något annat val. Det tror jag nog att herr Strömberg vet också, men folkpartiet har ju frivilligt försatt sig i en situation där det av andra intressen i regeringen, som är starkare än folkpartiet, blivit förhindrat att följa sitt sociala samvete. Därför tvingas folkpartiet också att avstå från att på detta område vidta de åtgärder som både det partiet – det är jag övertygad om – och vi vet måste till.

Fru LANTZ (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Det är sant att man har förändrat belåningen när det gäller bostadsrätter till viss del. Men fortfarande gäller dock att man måste betala höga insatser – kanske upp till 100 000 kr. i insats för en lägenhet. 80 000 kr. är ett ganska vanligt belopp, och i går hörde jag talas om en insats på 70 000 kr. för en tvåa. Det är ju inte småpotatis precis!

Däremot är den försöksverksamhet med nya förvaltningsformer som bedrivs i Hallunda i Botkyrka kommun intressant, eftersom den bedrivs inom de kommunala och allmännyttiga bostadsföretagens ram. Där har man försökt överlåta ansvaret till hyresgästerna för förvaltningen av både den inre och den yttre miljön. Eftersom detta ligger inom det kooperativa och allmännyttiga bostadsföretagets ansvarsområde låter man hyresgäster – i fall de så vill – förvärva bostadsrätter inom HSB till en mycket låg

insats. Det är en helt överkomlig summa – ungefär 1 200 kr. betalas i insats för en trea, och till den insatsen kan man då också låna från HSB. Därmed kommer hela frågan i en annan dager, men för de flesta människor är det ändå fråga om mycket stora summor som de måste betala ut för att kunna få en insatslägenhet.

Jag skulle vilja fråga herr Strömberg, om han kan svara på frågan hur man skall förverkliga boinflytandet för dem som inte har någon möjlighet att få bostadsrätt. Vilka möjligheter har vanliga hyresgäster, som bor med hyresrätt, att få ett inflytande? Det kan hända att herr Strömberg tänker på att Hyresgästföreningen är förhandlingspartner och kan förverkliga ett inflytande indirekt, men då vill jag upplysa herr Strömberg om att det bara är 10–15 % av budgeten som hyresgästerna kan förhandla om därför att 70 % av budgeten består av kapitalkostnader. Det finns alltså bara ett synnerligen litet utrymme för hyresgästerna att den vägen utöva något som helst inflytande.

Sedan kan man också – som en infallsvinkel för herr Strömberg, kanske – tänka på möjligheten att få förbättringar av bostadsmiljön genom bostadsförbättringsbidraget, men som jag sade tidigare är det en struntsumma, 35 milj. kr., som satsas till förbättring av bostadsmiljöer. Det slår också helt fel, eftersom de kommuner som allra mest skulle behöva bidraget inte kan få det, då de inte har råd att ansöka om det på grund av att de måste ställa upp med hälften av bidragsdelen för att över huvud taget få något bidrag. – Det är således mycket dåligt beställt när det gäller inflytandegraden för vanliga hyresgäster.

Herr STRÖMBERG i Botkyrka (fp) kort genmäle:

Herr talman! Nu blandar fru Lantz ihop två olika saker. Fru Lantz talar om de stora insatser på 100 000 kr. eller i det närmaste motsvarande summor som förekommer. Det finns två sätt: dels finns det lägenheterna med s. k. strimlade lån – men det är ju inte dem vi avser när vi talar om bostadsrätt; jag har ingen förståelse för det sättet att bygga i Stockholm och andra storstäder – dels finns det den överlåtelse av bostadsrätter som sker till väldiga överpriser i centrala delar av vissa städer. Det är emellertid inte heller sådana jag tänker på, utan jag tänker mera på det som har skett t. ex. ute i Hallunda, där hyresgäster har erbjudits att överta lägenheterna och gå över till bostadsrätt. När vi tidigare har skrivit de här motionerna har vi utgått ifrån att man skulle öka belåningen för en privatägd fastighet, som i Hallunda, till vad en bostadsrättsförening får. Då skulle det bli mycket små summor i insats.

Det är också många kommuner – det vill jag påminna fru Lantz om – som har hjälpt betalningssvaga grupper med lån på insatslägenheter; sådant förekommer ganska ofta.

Jag tror inte heller på fru Lantz uppgift att 70 % täcks av kapitalkostnaderna; det kan gälla enstaka hus. Jag har suttit som ordförande i ett stort bostadsbolag, och där är ungefär 50 % direkta kapitalkostnader, medan väldigt mycket är låst i andra saker.

Torsdagen den
31 mars 1977

*Anslag till bostads-
byggande, m. m.*

Jag och andra liberaler med mig har ett socialt samvete, och vi uppfattar segregationen som mycket besvärande. Jag har både den fördelen och den belastningen att jag i mitt arbete utanför riksdagen dagligen får brottas med de här problemen och ser de verkliga nackdelarna, och jag skall gärna rösta med fru Dahl den dag jag är helt övertygad om att hennes lösning är absolut rätt och riktig. Nu tror jag inte det. Men på något sätt måste vi hjälpas åt att finna en lösning, för det här är ett gammalt problem som tydligen bara blir allt värre. Vi har ännu inte hittat något sätt att klara det, och jag tror att vi måste ha ett helt batteri olika åtgärder. Kanhända vi då inte kan komma undan tvång, men jag vill inte tillgripa det förrän det är nödvändigt.

Herr talmannen anmälde att fru Dahl och fru Lantz anhållit att till protokollet få antecknat att de inte ägde rätt till ytterligare repliker.

Fru LANDBERG (s):

Herr talman! På grund av de kraftigt ökade byggkostnaderna, som har inneburit s. k. överkostnader på mellan 25 och 50 % när det gäller byggandet av servicehus för äldre och handikappade, har jag i motionen 1976/77:129 tillsammans med några medmotionärer tagit upp frågan om ändring av reglerna för beräkning av låneunderlaget så att servicehus i full utsträckning kan finansieras med statliga bostadslån. I debatten tidigare i dag har herr Bergman tagit upp problematiken i fråga om bygg- och överkostnaderna inom hela bostadssektorn, varför jag ej har anledning att närmare utveckla denna.

Frågan gäller ytterst omsorgen om de äldre och de handikappade. Vi vet att vi i dag har drygt en miljon ålderspensionärer. Om tio år har siffran stigit till en och en halv miljon. Vi vet att med åldern stiger omsorgsbehovet. Dessutom finns betydligt mer än 500 000 handikappade. Därför framstår det som en utomordentligt viktig samhällsuppgift att tillhandahålla goda och ändamålsenliga bostäder åt äldre och handikappade. Under många år har såväl staten som kommunerna gjort betydande insatser för att finna lämpliga lösningar på dessa problem. Det har därvid framkommit att man samtidigt måste arbeta efter flera olika linjer, främst mot bakgrund av att de yttre förutsättningarna liksom även de enskilda människornas behov och önskemål företer stora variationer.

Det har länge stått klart att en god lösning av särskilt de äldres bostadsfråga förutsätter att den enskildes behov av samhällsinsatser i form av vård och omsorg beaktas. En allmänt omfattad ståndpunkt har varit att man så långt möjligt bör lösa bostadsfrågorna åt de äldre på ett sådant sätt att behovet av vård på institutioner begränsas. Detta synsätt kan numera betraktas som allmänt accepterat.

I de fall då de äldre äger eller disponerar ett egnahem har åtgärder för modernisering och upprustning ansetts vara en synnerligen lämplig stödform. Genom en omfattande och generös förbättringslångivning har det skapats förutsättningar för många äldre i vårt land att bo kvar betydligt

längre i sitt egnahem än som annars skulle ha varit möjligt. Erforderlig omsorg och vård har i allt väsentligt kunnat tillhandahållas i öppna former. I de flesta fall har detta betytt ökad trivsel för de äldre och lägre sammanlagda kostnader för det allmänna.

I åtskilliga kommuner eftersträvar man liknande lösningar även i fråga om sådana äldre som inte förfogar över egnahem. En lösning som håller på att prövas på en hel del håll är att bygga s. k. servicehus. Innebörden är att äldre och handikappade skall erhålla bostad i huset, som också skall förses med vissa kollektiva anordningar för att erbjuda de boende service och även enklare former av vård. Denna service bör även omfatta dem som bor i omkringliggande bostadsområde. Hittillsvarande erfarenheter tyder emellertid på att de statliga bestämmelserna för maximering av låneunderlaget gör det svårt, för att inte säga omöjligt, att finansiera dylika projekt med statliga bostadslån.

Den inom socialdepartementet arbetande pensionärsundersökningen har under hand redovisat preliminära uppgifter som visar att i april 1975 fanns 103 sådana serviceanläggningar med sammanlagt närmare 6 500 lägenheter i 61 kommuner. I lägenheterna bodde närmare 6 900 personer. Av dessa var 1 800 personer eller närmare 28 % relativt gravt handikappade. Samtidigt redovisades ca 1 160 ålderdomshem med ca 60 000 platser. Enligt uppgifter från kommunerna fanns det mer eller mindre konkreta planer på att under åren 1975–1985 bygga ytterligare ca 200 serviceanläggningar av denna typ med sammanlagt ca 9 400 lägenheter. Dessa uppgifter och uppgifter om planerat ålderdomshemsbyggande tyder på att platsantalet i dessa boende- och vårdformer i relation till antalet 80-åringar och äldre dock totalt skulle sjunka från 30 % år 1975 till 26 % år 1985.

Ett stopp på byggandet av servicehus för äldre och handikappade skulle innebära sämre valmöjligheter för ifrågavarande grupper och troligen ökade kostnader för samhället totalt genom ökat tryck på andra insatser. Även bostadsstyrelsen har i skrivelse till regeringens bostadsdepartement tagit upp finansieringsproblemen för servicehus för äldre. Bostadsstyrelsen föreslår att den produktionskostnad enligt bästa anbud som länsbostadsnämnden kan godkänna får utgöra låneunderlag för servicehusprojekt som upphandlas i konkurrens. Som förutsättning härför bör gälla att huset uppförs och förvaltas av kommunen eller av annan på kommunens uppdrag och att det med hänsyn till bostädernas uppförande och upplåtelse samt tillgången på gemensamma bostadskompletterande utrymmen kan karakteriseras som servicehus för äldre.

Det har antytts att byggandet av servicehus för äldre och handikappade skulle bidra till segregation. Om servicehus byggs så att de även ger service till de omkringboende kan enligt min och utskottets uppfattning detta i stället leda till att bryta en isolering för dem som bor i den egna bostaden.

Omsorgen om de äldre och handikappade är en av samhällets viktigaste frågor. Med vetskapen att dessa grupper ökar mycket starkt inom den

---

Anslag till bostadsbyggande, m. m.

Torsdagen den
31 mars 1977

---

*Anslag till bostads-
byggande, m. m.*

närmaste fem-tioårsperioden måste alla krafter sättas in för att skapa olika alternativ, eftersom de enskilda människornas behov är så skiftande.

Ett av boendevalternativen är servicehus. Utskottet är enigt om att finansieringsfrågorna måste lösas och har därför tillstyrkt motionen. Initiativet ligger nu hos regeringen att visa sin vilja att lösa finansieringsproblemen så att kommunerna åtminstone kan fullfölja sina planer.

Eftersom statsrådet Friggebo nu är i kammaren vill jag fråga: Vilken syn har statsrådet på de här problemen? Vilka åtgärder tänker statsrådet vidtaga med anledning av utskottets ställningstagande och senare här i dag riksdagens bifall till motionen 129?

Herr FRANZÉN (vpk):

Herr talman! Vänsterpartiet kommunisterna förordar en genomgripande skattereform. Idén i en sådan reform är att angripa orsakerna till de stigande kommunalskatterna. Ett utmärkande drag i den skattepolitiska utvecklingen har varit stigande kommunalskatter, samtidigt som kommunernas ekonomiska situation försvårat genomförandet av angelägna uppgifter. En rad faktorer har medverkat till denna utveckling. Dit hör också statsmakternas egna åtgärder. Sålunda har omläggningen av den statliga beskattningen ökat kommunernas svårigheter.

I den skattepolitiska motionen upprepar vänsterpartiet kommunisterna sedan länge framförda krav på åtgärder för att lätta det ekonomiska trycket på kommuner och landsting. Tillförandet av en progressiv statskommunal enhetsskatt anges som en lösning på längre sikt, men redan nu måste åtgärder vidtas för att motverka de stigande kommunalskatterna. Av den orsaken yrkar vi i vår motion att riksdagen uttalar sig för att den allmänna arbetsgivaravgiften slopas för kommuner och landsting. Vi förordar ett statligt övertagande av kostnaderna för viktiga delar av kommunernas och landstingens verksamhet, t. ex. kostnaderna för bostadstillägg till pensionärerna.

Vi anser det inte försvarbart att inga åtgärder vidtas enbart därför att utredningar pågår, vilket man nu skyller på från utskottets sida. Vissa åtgärder är fullt möjliga att vidta oberoende av pågående utredningar. Vi upprepar krav som vi tidigare framfört, nämligen krav på införande av ett statligt grundbidrag till pensionärernas bostadstillägg. De kommunala bostadstilläggen till folkpensionärerna, KBT, är ännu mer kännbara för kommunerna genom att de i sin helhet betalas av resp. kommun.

Vänsterpartiet kommunisterna har i olika sammanhang föreslagit att ett särskilt grundbidrag på 500 kr. skall betalas av staten för att hålla nere de kraftigt stigande kostnaderna för kommunerna. Utgifter för bostadsbidrag utgör en tung post i kommunernas budget, även om staten svarar för en betydande del därav. Om staten helt övertog kostnaderna för det statskommunala bostadstillägget och svarade för ett grundbidrag till folkpensionärernas bostadstillägg skulle det medföra flera fördelar. Bl. a. skulle man då kunna tillämpa enhetliga regler och få större rättvisa mellan invånarna i olika kommuner. Man skulle vidare avlasta kom-

munerna betydande kostnader för deras del av bostadstilläggen och för administrationen. Sammantaget torde också betydande rationaliseringsvinster kunna göras för både stat och kommun. Vi vidhåller därför våra tidigare förslag. Vår motion har samma innebörd som den socialdemokratiska reservationen 7 vid civilutskottets betänkande nr 18. Det är inte på det sättet att vi bara vill skyflla över pengar till kommunerna utan att ha någon kontroll över dem – alltså att kommunerna skulle kunna göra vad som helst med de 500 kr. i grundbidrag som vi föreslår. Nej, givetvis skall pengarna vara med och stimulera till utbyggt KBT inom kommunerna. Därmed kan jag väl anses ha preciserat ändamålet, så att socialdemokraterna inte behöver tveka på den punkten.

Herr talman! Låt mig sedan göra ett citat av vad som sades så sent som den 7 maj 1976, alltså för mindre än ett år sedan. Det var när civilutskottets betänkande 1975/76:25 behandlades. Då anfördes:

”I reservation nr 1 a tar vi upp det problem som uppstår i de kommuner som har en negativ åldersstruktur och därmed oftast låg skattekraft. Med nuvarande konstruktion av bostadsstödet, enligt vilken det är kommunerna som betalar, orkar inte dessa skattesvaga kommuner med att betala det bostadsstöd som deras pensionärer är i behov av. Och då uppstår en stor orättvisa mellan pensionärer, beroende på i vilken kommun som de bor i – skillnaden kan vara mycket stor. Medan vissa kommuner betalar ut ett bostadsstöd som täcker hela bostadskostnaden finns det också exempel på kommuner, som bara ger någon hundralapp i månaden.

Vi reseranter kräver nu förslag från regeringen om ett generellt statligt bidrag till kommunerna, som skulle dels ge pensionärerna större rättvisa, dels utjämna skillnader mellan kommuner med olika åldersstruktur.”

Herr talman! Vi från vpk har i många år motionerat om ett statligt grundbidrag därför att kommunerna måste avlastas det här betungande ekonomiska ansvaret – ett ansvar som bara tenderar att öka. Men det inlägg som jag citerade var inte gjort av någon kommunist. Det var gjort i reservation av dåvarande riksdagsledamoten fru Olsson i Hölö, vår nuvarande bostadsminister. Den gången ansåg inte centerpartister och folkpartister att man skulle avvakta något utredningsresultat.

Den som stod för motionen, främst i ledet, för att påstå sig vilja vara den som var i stort sett ensam om att ta till vara den stora väljargruppens – pensionärernas – intressen var ingen mindre än den nuvarande statsministern Fälldin. Varför kryper nu herr Fälldin gång på gång baklänges från de krav på förbättringar som man tidigare försökt göra politik av, krav som man ställt för att ställa sig in hos så stora väljargrupper som möjligt? Skall vi få ett nytt ordspråk, ett till i raden av så många andra? Det kan lyda ungefär så här: Ställ stora krav som attraherar viktiga väljargrupper – dagtinga när du har fått deras stöd och makten är din.

Den motion som centern så enträget arbetade för förra året i opposition – och tillsammans med folkpartiet i reservation – är inget värd i dag när man regeringsmakten haver. Det kallar jag för taskspeleri med väljarna.

Torsdagen den
31 mars 1977

*Anslag till bostads-
byggande, m. m.*

Det är också med hänsyn till kommunernas ekonomiska situation och den orättvisa som kommunalskatterna innebär som vi yrkar avslag på regeringens förslag om kommunalt kostnadsansvar för det statskommunala bostadsbidraget till folkpensionärer.

Slutligen, herr talman, vill jag beröra en fråga som behandlades så sent som i december 1976. Det gäller sopåkarnas arbetsmiljö. Utskottet har, tycker jag, en underlig ordning när det gäller att fördela olika bitar av motionerna. Det kan vara rent taktiskt för att slippa få en debatt som man inte gillar. Det kan också vara för att man inte i sak vill diskutera ett visst problem i hela dess vidd. Från vpk:s sida har vi samma uppfattning i dag som vi hade i december. Vi växlar inte uppfattning med årstiderna som centern och folkpartiet tydligen har förmåga till. Vi anser inte att den dåliga arbetsmiljö som sophämtarna får dras med behöver utredas mer än vad som redan gjorts.

Arbetsmiljön i gamla hus för denna arbetargrupp – och även för andra för den delen – är under all kritik. Hade vi haft en progressiv arbetsmiljölag hade sophämtarnas skyddsombud redan i nuläget kunnat stoppa de här jobbet. Nu har vi inte det, och inte kommer den föreslagna lagen att bli det heller. Därför måste dessa frågor tas upp gång efter annan bl. a. i denna kammare för att man skall uppnå förbättringar.

Nu är inte parlamentet den viktigaste delen för en sådan här rörelse. Det är den kamp som arbetarna bedriver i sina fackliga organisationer och genom att vägra sophämtning på grund av riskfyllda och helt otillfredsställande förhållanden som är det viktigaste och betydelsefullaste sättet att arbeta på för att få ändringar till stånd.

Vad vi däremot måste göra i riksdagen, om vi verkligen menar vad vi säger när vi gör gällande att vi skall radikalt förbättra deras situation, är att bifalla vpk-motionens krav om finansieringen. Den innebär att boendekostnaderna inte ökar mer än absolut nödvändigt och att åtgärder för att uppnå en godtagbar avfallshantering skall kunna stödjas med statliga bidrag och bostadslån. Det är vad vi kan börja med i dag, när nu utskottet har vägrat att behandla motionen i dess helhet. Låt oss få se att allt vackert tal också kan överföras till konkret handling!

Herr talman! Jag yrkar bifall till motionerna 415, 422 och 426.

Herr ÅKERFELDT (c):

Herr talman! Det kan förefalla onödigt att upprepa vad flera talare har sagt, nämligen att det länge har rått och råder relativt stor enighet kring strävandena att bereda människor goda bostäder till rimliga kostnader. Det är en uppgift som på senare år kommit att ställa allt större krav på våra samlade resurser. Bygg- och driftkostnader ökar, men trots detta tycks det råda en fortsatt enighet om principen att anpassa våra olika stödformer till det ändrade kostnadsläget. Enigheten tycks också utsträcka sig till vissa detaljförbättringar.

Men vi måste nu inse att det är nödvändigt att anpassa ambitionerna till tillgängliga resurser. Därvidlag tycker jag att utskottet i år har pre-

senterat väl avvägda lösningar, även om vi inte på alla punkter lyckats enas, vilket den här debatten givit vissa exempel på.

En viktig bit av bostadsstödet som har berörts av flera talare är bostadsbidragen. Här innehåller årets budgetproposition dess bättre flera reformer. Även förra årets riksdag gjorde vissa förbättringar. Men vad den gamla regeringen inte maktade med att föreslå då, det kommer i årets proposition. Jag tänker då främst på det s. k. första steget i boendestrukturernas förslag till samordning mellan det statskommunala bostadsbidraget och det kommunala bostadstillägget till pensionärer. Förslaget syftar till att skapa rättvisa mellan pensionärer med extra inkomst eller pensionstillägg och andra pensionärer. Det blir nu möjligt för en pensionär att få ett bostadsbidrag enligt det för pensionären gynnsammaste systemet. Därmed expedierar man riksdagsbeslutet från förra året – ett beslut som dock halva riksdagen vid det tillfället inte ville biträda utan som togs efter lottning. I år däremot kan vi konstatera att socialdemokraterna har vänt i utskottet och nu är villiga att biträda samma förslag. De nuvarande regeringspartierna hälsar naturligtvis det med största tillfredsställelse, men inte minst välkomnas det av landets 100 000 pensionärer, som kommer att beröras av denna reform.

Det andra steget i boendestrukturernas förslag, ett garanterat grundbidrag till KBT – kommunalt bostadstillägg – eller som vpk yrkat ett statligt grundbidrag, tas inte av regeringen i vår, även om vi nog är tämligen eniga om att behovet är tillfredsställande verifierat. Skälen till att förslaget inte läggs fram nu är främst ekonomiska. Ett sådant bidrag enligt boendestrukturernas modell skulle kosta bra mycket över en miljard kronor ovanpå de kostnader som kommuner och stat nu har för dessa bostadstillägg. Ett annat skäl är att det är svårt att överblicka de fördelningspolitiska effekterna kommunerna emellan av en fullt genomförd reform. Frågan torde därför få vänta tills den i höstas tillsatta utredningen om kommunernas ekonomi har arbetat färdigt, vilket enligt direktiven beräknas inträffa senast under senhösten i år. Frågan om grundbidragen nämns särskilt i utredningens direktiv.

Det är värt att notera att i år är socialdemokraternas ambition inte endast att biträda det första reformsteget som de förra året gick emot utan även det andra steget, vilket de i en reservation ger sitt fulla stöd. Det är att märka att här är det fråga om en verklig sinnesförändring, eftersom den förra regeringen inte ens nämnde grundbidraget i sin proposition. Det är naturligtvis i och för sig glädjande att oppositionsrollen i så hög grad har ändrat sinnelaget till det bättre, men nog insmyger sig misstanken att omvändelsen kan ha sin grund i att finansieringsansvaret nu inte upplevs lika påtagligt. Alltnog – till hösten har vi utredningens betänkande om kommunernas ekonomi, och då finns det anledning att återkomma till frågan. Mot bakgrund av tidigare deklamationer, inte minst från vår sida, finns det anledning förmoda att saken får en positiv behandling.

Det är ingalunda så att regeringspartierna nonchalerar denna fråga;

Torsdagen den
31 mars 1977

---

*Anslag till bostads-
byggande, m. m.*

de inser vilken vikt frågan har för att åstadkomma bättre förhållanden för pensionärerna. F. ö. kan jag erinra om att socialdemokraterna när vi förra året diskuterade denna samordning för pensionärerna framförde argumentet att kommunalekonomiska utredningens förslag borde inväntas. Min slutsats blir då att det argumentet bör väga minst lika tungt i år, i all synnerhet som förhållandena i år har ändrats när det gäller resurstillgången – vi har fått satsa mycket mer pengar på sysselsättningsåtgärder det här året. Jag kan nämna att i den tilläggsproposition som regeringen har lagt i dag redovisas det totala anslagsbehovet utöver budgeten till 5,8 miljarder kronor, varav den ojämförligt största delen har gått till sysselsättningsskapande åtgärder. Det innebär alltså att regeringen har prioriterat den sektorn och därför får den här bidragsfrågan stå tillbaka något.

Förra årets riksdag ville öppna en möjlighet för boende som hade delad vårdnad eller umgängesrätt till barn att i fråga om bostadsbidrag få betrakta sådant barn som permanent boende. Beställningen expedieras nu med tillfredsställelse som ett led i strävan att skapa bättre kontakt mellan föräldrar och barn i splittrade familjer. I det här sammanhanget har utskottet låtit sig påverkas av motionen 1282 i så måtto att man föreslår att föräldrar med barn placerade för vård i enskilt hem skall jämföras med föräldrar som har barn placerade på institution. Förra årets riksdag beslutade ju att sådana föräldrar i bidragshänseende skulle behandlas som om barnet bodde hos vederbörande. Vi har tyckt att det nu inte finns anledning att inte jämföra de här vårdformerna. Syften och omständigheter är oftast desamma i de bägge fallen, och det är ovidkommande faktorer som avgör placeringen i det ena eller andra alternativet.

Medan utskottet ändå hade spenderbyxorna på passade man på att gå författarna av motionen 303 till mötes, så att en tidigare stängd möjlighet skulle öppnas för sådana familjer som ändrar sin inkomst – det var oftast fråga om en sänkning – att bli berättigade till bostadsbidrag om de har barn över 16 år som studerar och har ett förlängt barnbidrag eller studiehjälp. Med nuvarande regler har det inte gått för dem att i en sådan uppkommen situation få grunda bostadsbidrag på dessa barn. Nu föreslår alltså utskottet att bidrag skulle kunna utgå i sådana fall. Den här frågan berör inte särskilt många, men kan ha stor betydelse för familjer med drastiskt ändrade inkomstförhållanden t. ex. vid dödsfall eller hemskillnad.

Däremot har utskottet inte varit berett att tillmötesgå kravet i vpk-motionen 422 om en sänkning av åldersgränsen för ensamstående med egen bostad ner till 17 år. Man kan erinra om att riksdagen så sent som förra året sänkte åldersgränsen med hela två år från 20 till 18 år. Vi anser att det inom det här området finns angelägnare reformkrav.

En reservation från socialdemokraterna talar om ett förenklat ansökningsförfarande. Man vill komma till rätta med ansökningsbyråkratin. Jag tror att vi är eniga i sak i den här frågan, regeringsdeklarationen verifierar också detta. Vi vet ju att en arbetsgrupp inom bostadsstyrelsen

Torsdagen den
31 mars 1977

---

*Anslag till bostads-
byggande, m. m.*

ägnar frågan uppmärksamhet, och departementsföredraganden lovar i propositionen att regering och riksdag kommer att få ta ställning till förslag i den här riktningen allteftersom sådana framkommer under arbetets gång i arbetsgruppen. Reservanterna säger i sin reservation nr 8 att man är införstådd med och accepterar arbetets uppläggning, men att man bedömer det möjligt att få fram beslutsunderlag så att beslut om förenklat förfarande kan tillämpas redan fr. o. m. bidragsåret 1978.

Man är alltså enig i sak med utskottsmajoriteten, men utskottsmajoriteten har nöjt sig med redovisningen i propositionen och inväntar förslagen utan egen bedömning. När förslag kommer i frågan tror jag inte att det skall vara någon svårighet att nå fram till en enad lösning.

Bostadsanpassningsbidraget är en annan sak som har tagits upp. Det finns två socialdemokratiska motioner som vill slopa 15 000-kronorsgränsen för bostadsanpassningsbidragen, resp. införa en mer enhetlig praxis för bedömningen av ansökningar om bidraget. Man anser att likartade fall får alltför olika bedömning i olika län. Gränsen 15 000 skall uppfattas som en gräns över vilken en särskild prövning av behovets tyngd görs, även om de föreslagna sätten att lösa problemen är de mest ändamålsenliga eller om det finns andra sätt som bättre tillgodoser ändamålen. Enligt utskottet fungerar det här tillämpandesystemet bra när det gäller att ge stödet en optimal effekt.

Beträffande frågan om en mer enhetlig praxis länsbostadsnämnderna emellan bör det erinras om att det här många gånger gäller individuella åtgärder som svårligen låter sig fångas i schabloner. Det blir således fråga om avgöranden från fall till fall, och då kan en absolut likformig behandling inte alltid åstadkommas.

Vissa insatser görs emellertid. Bostadsstyrelsen informerar fortlöpande länsbostadsnämnderna om utvecklingen av praxis, varför man kan vänta större likformighet i bedömningarna framöver. Det är inte alls säkert att de av reservanterna föreslagna grundläggande värderingarna från bostadsstyrelsens sida skulle innebära någon förbättring sett mot bakgrunden av att det är skiftande behov som här skall beaktas.

Också andra motioner finns det anledning att stanna vid, motioner som utskottet har avstyrkt. Jag skall i detta sammanhang nämna en centermotion, som är en gammal bekant och har förekommit tidigare, nämligen motionen 429. Den handlar om hur förmögenheten skall inverka när man beräknar den bidragsgrundande inkomsten i samband med bostadsbidrag och studiebidrag.

Motionens yrkande är att med inkomst borde jämföras 10 % av viss förmögenhet i stället för 20 %. Mycket talar för det berättigade i motionens krav, eftersom det finns olika former av förmögenheter. Har någon en förmögenhet i ett arbetande företag eller på annat sätt låst för att vederbörande skall få sin utkomst av den, kan detta vara ett hinder för bidrag som mycket väl skulle vara berättigat om man bara såg till inkomsten.

Riksdagen har emellertid både tidigare och i år uttalat att frågan om

Torsdagen den
31 mars 1977

*Anslag till bostads-
byggande, m. m.*

bostadsbidrag kontra studiebidrag bör ses i ett sammanhang och att samma regler bör gälla. Mot bakgrund av att studiestödet utreds av studiestödsutredningen, som enligt utbildningsministerns direktiv skall se även på detta förhållande, har utskottet inte funnit skäl att på detta stadium tillstyrka motionen. Men det finns anledning att på nytt ta upp saken när motionen återkommer, vilket den säkerligen gör.

Slutligen vill jag säga något om vad som i övrigt har framkommit under debatten. Jag observerade att fru Lantz sin vana trogen gick till storms mot småhusboendet. Vi är dock vana vid sådant från det hållet. Men något besynnerligt i fru Lantz anförande var att hon anklagade regeringens politik för att medföra att det inte råder någon verklig valfrihet. Samtidigt sade hon att det gäller att begränsa tillgången på småhus och i stället prioritera kollektivboendet. Då är att märka att det i dag är småhus som efterfrågas. Skall vi ha en valfrihet för konsumenterna, tyder efterfrågebilden i dag på ett ökat småhusboende snarare än ett ökat kollektivboende. Fru Lantz förslag till åtgärder skulle begränsa valfriheten i stället för att öka dem.

Fru Dahl går till storms mot regeringens förslag i ordalag, som bjärt bryter mot vad herr Bergman anför. Han är betydligt försonligare i sina omdömen på de punkter som han har behandlat. Fru Dahl tar upp frågan om bostadsbidragen och säger att hon är besviken över regeringens handlingsförlamning. Vad regeringen har föreslagit, alltså ett ytterligare tillskott till bostadsbidragssektorn med över 200 milj. kr., är en rätt hög ambition mot bakgrunden av att vi tidigare i år har beslutat om avsevärda förbättringar. Om det skall vara årliga förbättringar, är det inget dåligt tillskott. Det tyder minst av allt på handlingsförlamning.

Om fru Dahl är besviken över det steg som vi har tagit i år och vad vi har i faggorna framöver, så tycker jag att hon har väl stora ambitioner i det fallet. Det är bra med en hög ambitionsnivå, men vi har också skyldighet att rätta oss efter tillgängliga resurser. Jag tycker, som jag inledningsvis sade, att med de resurser som står till förfogande har utskottet lyckats åstadkomma en bra lösning.

Fru DAHL (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Åkerfeldt gjorde avslutningsvis några kommentarer om vårt sätt att uttrycka oss. Till det vill jag bara säga att jag tycker att en av de stora fördelarna med det här huset är att det är fyllt av människor med olika personlighet och temperament; det uppskattar jag väldigt mycket. Låt oss i fortsättningen vara generösa och tillåta varandra vara litet olika, för annars tror jag att det skulle bli olidligt tråkigt här.

Mitt tal om handlingsförlamning anknöt inte närmast till diskussionen om bostadsbidragen – på den punkten talade jag om social orättvisa – utan till diskussionen om boendemiljön och anvisningsrätt för kommunerna.

Låt mig sedan reda ut ett par begrepp, därför att här råder det tyvärr förvirring. Det är skillnad mellan lagfäst grundnivå, som vi talar om,

Torsdagen den
31 mars 1977

*Anslag till bostads-
byggande, m. m.*

och grundbidrag, som vpk talar om i år och som bl. a. centern talade om förra året.

De förslag till grundbidrag som lagts fram har varit förslag till ett statligt bidrag utan motsvarande skyldighet för kommunen. En lagfäst grundnivå innebär att man slår fast att kommunen skall ha en skyldighet gentemot pensionärerna. Till våra förslag har också, herr Åkerfeldt, alltid varit knutet det villkoret att det måste ske en överenskommelse mellan stat och kommun om den framtida fördelningen av kostnaderna för bostadsbidragen till pensionärerna.

Vårt system har inte varit ett system i två steg som herr Åkerfeldt här har talat om, utan förslaget om att pensionärerna skulle få välja det för dem förmånligaste systemet har varit kopplat till kravet på en lagfäst grundnivå.

När vi kritiserar regeringen i år, så är det därför att man inte genomför de här stegen samtidigt utan plockar ut en bit. Därtill prioriterar man den grupp av pensionärer som trots allt är i en bättre situation än de många fler pensionärer som i år lämnas utanför. Som jag sade förut, kommer fru Nilsson i Sunne att beskriva konkret vad det innebär för pensionärerna.

Vi menar att om det skall genomföras en sådan här lösning måste det vara en helhetslösning, en samtidig lösning. Vi har inte vänt från förra året herr Åkerfeldt, utan vi håller fast vid det förslag och den syn vi hade förra året och vad vi då uttalade.

Herr FRANZÉN (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Det är tydligt att även jag behöver reda ut vissa begrepp. Jag förklarade i mitt förra inlägg att det var aldrig fråga om från vpk:s sida att de statliga grundbidragen skall gå till kommunerna så att dessa ohämmat kan lägga pengarna var de vill. Bidragen skall vara till för att stimulera KBT och ingenting annat. Det råder alltså inte någon skiljaktighet i sak mellan vpk:s motion och socialdemokraternas reservation.

Eftersom centerpartiet förra året var benäget att införa det statliga grundbidraget och också reserverade sig för det tillsammans med folkpartiet, vill jag ställa en fråga till herr Åkerfeldt: Ansåg herr Åkerfeldt att ekonomin var bättre förra året? Det måste väl ändå vara så, eftersom han i år skyller på dålig ekonomi, och detta i sin tur måste vara ett underbetyg åt den borgerliga regeringens ekonomiska politik. Den har väl då avslöjat sig, vad jag kan förstå. Den borgerliga regeringen prioriterar hellre försvaret än man ser till att kommunerna har möjlighet att ge pensionärerna dessa bostadstillägg.

Man skulle kunna ställa en fråga till: Om centerpartiet förra året hade fått igenom sin reservation om statliga grundbidrag, skulle man då tagit bort bidragen i år med tanke på ekonomin?

Fru LANTZ (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Jag har ställt den fråga som jag tror att det är på tiden

Torsdagen den
31 mars 1977

*Anslag till bostads-
byggande, m. m.*

att man ställer, nämligen om samhället har råd att i tätorter i så hög grad prioritera småhus. Jag har också ställt frågan: Vilka blir de sociala och ekonomiska följderna av denna inriktning i framtiden?

Det är ju dyrare ur samhällssynpunkt att bygga småhus. Det är dyrare ur energisynpunkt därför att småhus förbrukar mycket mer energi än en genomsnittlig lägenhet förbrukar. Det är också dyrare ur kommunikationssynpunkt och ur marksynpunkt – småhus kräver upp till fem gånger så mycket mark som en flerfamiljslägenhet med samma yta osv.

Nu kan man ställa följande fråga: Skulle du vilja tjäna 100 000 kr. på fem år genom att bo i ett småhus, eller skulle du vilja bo i flerfamiljshus och betala 1 000 kr. i månaden för en trea? Med sådana frågor tror jag man kan få fram en efterfrågan på småhus. Det är otvetydigt så att villaägaren gynnas på väldigt många sätt framför hyresgästerna i flerfamiljshus. Han betalar mindre skatt än andra i samma inkomstlägen. Han kan göra ränteavdrag och årligen tjäna upp till 10 000 kr. i minskad skatt. Han får bostadsbidrag förmånligare än andra, eftersom han får dra av 4 000 kr. från sitt "underskott" – i realiteten av sina boendekostnader – innan detta bidrag beräknas. Han kan tillgodoräkna sig den långsiktiga vinsten på de statliga räntesubventionerna, och han får bidrag från kommunerna, eftersom kommunerna subventionerar varje småhus med 20 000 kr. eller mer. I Stockholm subventionerar kommunen t. ex. varje år tomträttsavgifterna med 40 milj. kr.

Men den allra största förmånen för villaägarna är inflationsvinsten. Man kan få en arbetsfri och praktiskt taget skattefri vinst på upp till 20 000 kr. om året, eller 100 000 kr. på fem år.

Alla dessa förmåner pekar i samma riktning, nämligen att ju dyrare en bostad är ur samhällsekonomisk synvinkel, desto mindre andel av de verkliga kostnaderna bärs av de boende. Det är alldeles självklart, herr Åkerfeldt, att ett sådant system, som vi från vpk:s sida angriper, driver fram en efterfrågan på bostäder som ur samhällsekonomisk synpunkt är kostsam men som för den enskilde är fördelaktig, eftersom han själv slipper betala de verkliga kostnaderna.

Herr ÅKERFELDT (c) kort genmäle:

Herr talman! Vi har hört fru Lantz räkna upp alla nackdelar med småhus. Jag skulle kunna hemfalla åt att räkna upp nackdelarna med det kollektiva boendet, men jag skall inte göra det. Jag vet att det kollektiva boendet också har förtjänster.

Det fina med att ha två former av boende är att det skall vara valfrihet mellan dem, så att alla skall kunna välja fritt. Jag tycker att vi kommit så långt i valfrihet härvidlag att vi kan vara nöjda ett tag men därmed inte slå oss till ro inför kommande reformer. När vi genomförde bostadsreformen 1974 deklarerade emellertid dåvarande bostadsministern att vi hade nått praktiskt taget jämställdhet.

Till de saker som fru Lantz räknar upp hör tomträtten bland alla subventionsposter med 40 miljoner i Stockholm. Är det inte då litet märkligt

att man, mot bakgrund av gällande regler i fråga om tomträtten, från vänsterpartiet kommunisternas sida ivrigt varje år reklamerar för ännu mera tomträtt, vilket måste leda till ännu större subventioner?

Herr Franzén säger att det var inte bättre ekonomi förra året än nu. Det hävdar jag att det var; framför allt hade vi inte samma behov av att prioritera sysselsättningen.

Så ställde herr Franzén den något provokativa frågan hur det hade gått i år, om vi fått igenom förslaget förra året. Ja, det är bara att hänvisa till vad vi lovade i valrörelsen beträffande sociala reformer, i polemik mot dem som hävdade motsatsen: Vi skall inte riva upp några sådana. Och vi har naturligtvis inte rivit upp dessa heller, utan det hade blivit fråga om en omprioritering i det fallet.

Fru Dahl framhårdar i sitt påstående att det är socialdemokratin som håller fast vid pensionärernas bästa i likhet med föregående år. Jag har litet svårt att förstå det. Jag kan förstå fru Dahl så långt som att hon håller fast vid den principiella bindningen mellan de två-reform-steg som boendeutredningen föreslog skulle genomföras på en gång. Vi har däremot inte hållit lika hårt på den kopplingen, utan vi har velat ta det steg som med hänsyn till resurserna var lättast att ta. Och det måste vara lättast att genomföra det som vi nu har föreslagit och som vi har enats om i utskottet, för just den kopplingen kostar totalt ett hundratal miljoner, medan det kostar betydligt över 1 miljard att genomföra nästa steg.

Fru DAHL (s) kort genmäle:

Herr talman! Förra året uttalade vi när det gällde den här reformen för pensionärerna att det behövdes en helhetslösning både för att få med alla och för att skapa solidaritet och jämställdhet inom pensionärskollektivet. Vi ville också få en lösning av kostnadsfördelningsfrågorna och inte minst av frågan om jämställdhet mellan skilda kommuner, som ju är i mycket olika situationer. Vi sade att det var ytterst angeläget att klara situationen för den grupp pensionärer som hade det allra besvärligast och som det var ur social synpunkt mest angeläget att hjälpa. Det var gruppen deltidspensionärer och vissa med änkepension, som tidigare blev mycket ofördelaktigt behandlade. Den socialt angelägna gruppen förde vi alltså fram.

När ni nu vill gå fram med en dellösning för ni fram den grupp som det är billigast att hjälpa och som samtidigt är i ett bättre läge än den mycket stora grupp av pensionärer som ställs utanför den här reformen. Och det, herr talman, tycker jag ändå är ett uttryck för de skilda värderingar som vi trots allt har och som tydligt illustrerar vad det är för tänkande som ligger bakom en borgerlig regerings handlande jämfört med en socialdemokratisk regerings.

Fru LANTZ (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Det finns brister – och det har jag påpekat här i kammaren

Torsdagen den
31 mars 1977

*Anslag till bostads-
byggande, m. m.*

inte bara i dag utan även tidigare – i våra flerfamiljshusområden och i det kollektiva boendet. Anledningen är ju att man inte har satsat på denna boendeform. Det är därför som vi från vpk:s sida har krävt att bidraget till förbättring av boendemiljöerna skall ökas mycket mer än vad som föreslås i budgetpropositionen. Detta är vi ensamma om att kräva. Vi föreslår att det för ändamålet skall utgå 60 miljoner i stället de 35 miljoner som regeringen förordar.

Vi har också föreslagit att bostadsstyrelsen skall få 25 milj. kr. för att stimulera till ett ökat kollektivhusbyggande och för att utreda formerna för detta boende.

Det föreligger, herr Åkerfeldt, enorma orättvisor mellan olika typer av boende. På dessa orättvisor tjänar höginkomsttagare och villaägare. Ju dyrare, desto mer tjänar man till följd av subventionssystemet. Ju dyrare villa man väljer, desto mindre behöver man betala. På de här orättvisorna förlorar de människor som bor i flerfamiljshus, för det är de som får betala för småhusboendet, och de gör det via sin skattsedel. Det är de här orättvisa skillnaderna när det gäller kostnaderna som vi har påpekat och som vi hävdar att man måste ta bort.

Herr ÅKERFELDT (c) kort genmäle:

Herr talman! Fru Lantz återkommer till de "enorma" orättvisor som existerar mellan de här boendeformerna. Jag har litet svårt att förstå att de blivit så enorma under de här åren, eftersom vi 1974 var praktiskt taget eniga om att de utjämnats. Det vore intressant att höra fru Lantz redogöra för hur det skulle gå om man skulle höja kostnaderna för småhusboendet. Jag kan förstå att det ligger en del i resonemanget när det gäller de verkliga höginkomsttagarna, som ju kan ha en viss nytta av ränteavdragen. Vi vet att det av andra skäl är svårt att göra en reform. Men låt oss experimentera med tanken att vi skulle göra det. Hur går det för de många tusen småhusägare som har marginalskatter på omkring 55 %, om man skulle höja kostnaderna för dem? De tjänar minsann inte på sina ränteavdrag i detta fall. De kommer ju att förlora. Skall de ställas på bar backe? Från olika partier talas det ofta om att småhusägarna är deras folk, men jag tolkar det här som att småhusägarna i varje fall inte är vpk:s folk.

Fru Dahl kom fram till att skillnaderna mellan oss gäller prioriteringen av de här två reformerna som i och för sig är rätt viktiga. Jag skulle vilja säga att är inte skillnaden större bör vi nog kunna gå jämsides framåt när det gäller reformer på det här området.

Herr talmannen anmälde att fru Lantz anhållit att till protokollet få antecknat att hon inte ägde rätt till ytterligare replik.

Herr talmannen anmälde att fru Lantz anhållit att till protokollet få antecknat att hon inte ägde rätt till ytterligare replik.

Herr PERSSON i Karlstad (s):

Herr talman! Är bostaden en rättighet eller en handelsvara? Det är titeln på en bok, som kritiskt tar upp en rad frågeställningar inom bostadspolitiken. ABF-Forum 1977 förläggs till Karlstad, och under en av dagarna tas bl. a. bostadsfrågan upp. Rubriken lyder: Som man bygger får man leva. Herr talman! Bakom denna rubrik döljer sig en rad frågeställningar som berör vardagen, boendet och de verkningar som bostadsalternativet kan leda till. Jag skall närmast ta upp frågan från lokal synpunkt.

Småhusbyggandet tenderar att öka i en omfattning som vi aldrig förr skådat, och detta medför trots allt en växande orättvisa och en ökning av segregationen i boendet. Värmlands län är enligt den senaste statistiken det län som har den högsta andelen småhus i landet. Inte mindre än 54 % av länets totala bostadsbestånd utgörs av småhus. Kommunerna slåss sinsemellan om höginkomsttagarna, som färdas långa sträckor för att på allt sätt komma i åtnjutande av de förmåner som "högstbjudande kommun" kan ge. Kriget är i gång mellan kommunerna och byggnadsföretag och smarta försäljare. Detta har ofta till följd att många småhusområden byggs utan rimlig närservice för de boende. Efter en tid märker de nyinflyttade att det inte var så bra som de trodde. Så är karusellen i gång, och man flyttar till en annan kransort, där man får en chans till en bostad. Ofta leder detta till en spekulationsvåg av villabyggande, som kommunens medborgare dyrt får betala. Oavsett om man bor i småhusområde eller flerfamiljshusområde får man en miljö som inte gagnar någon av kommunens medborgare.

Herr talman! Jag satt och lyssnade till herr Strömbergs i Botkyrka inlägg, och jag fann att det i princip var en plädering för bifall till reservationen 3. Men, herr Strömberg, politik är ju inte bara att vilja. Politik är också att i konkret handling visa vad man tänker göra. Jag tänkte något beröra anvisningsrätten för bostäder och hur vi i min hemkommun, i Karlstad, upplever läget i det avseendet.

Situationen är sådan att kommunen i dag förmligen ropar efter instrument för att klara bostaden åt vissa av kommunens invånare. Sociala myndigheter är ense om att vissa grupper av kommuninvånare måste ges förtur. De måste helt enkelt ha rätt till en bostad. En möjlighet till s. k. kvotering synes i vissa fall vara enda utvägen att kunna ordna bostad åt vad vissa människor i dagligt tal kallar "problemfamiljer".

Bostadsminister Friggebo var nyligen i Karlstad och deltog i en debatt om den aktuella situationen. Enligt tidningsreferat sade en av deltagarna i paneldebatten – för övrigt företrädare för de privata bostadsföretagen – följande:

Begär inte att vi i de privata bostadsföretagen skall klara bostäder åt dem som har det svårt i samhället. Vi har ansvar för de hyresgäster som sköter sig på ett exemplariskt sätt.

Trots detta är regeringen nu beredd att ge 45 milj. kr. till företrädare för denna kategori, utan några som helst utfästelser om och krav på socialt ansvar.

Torsdagen den
31 mars 1977

*Anslag till bostads-
byggande, m. m.*

Herr talman! Efter de orden kan det väl inte vara någon som helst tveksamhet om det viktiga i kravet att samhället måste träda in och lagstiftningsvägen ge kommunerna möjlighet att ordna bostad åt människor som i årtal sökt sådan och som kanske nästan inte har tak över huvudet.

Enligt tidningsreferatet ansåg bostadsministern att det nu på allvar måste diskuteras en lagstiftning, och samma företrädare för det privata bostadsföretaget fällde då orden: Kom med lagstiftning så vi vet vad vi skall rätta oss efter!

Eftersom bostadsministern är närvarande i kammaren vill jag ställa följande fråga till henne: På vilket diskussionsstadium befinner sig de konkreta förhandlingarna i dag?

Jag vill i detta sammanhang hänvisa till en trebetygsuppsats i sociologi, som gjorts av ett par högskolestuderande i Karlstad. Jag rekommenderar kammarens ledamöter och inte minst den borgerliga majoritetens företrädare, inklusive regeringsledamöter, att ta del av trebetygsuppsatsen för att på så sätt få ett dokumenterat material som underlag för en lagstiftning.

Herr Åkerfeldt tog upp frågan om KBT-tillägg, och även jag skall något beröra detta spörsmål, som utförligt har beskrivits av Birgitta Dahl.

Jag bor i ett skogslän, Värmland, som drabbats av en befolkningsminskning under perioden 1950–1974 på 12 000 personer, människor som befann sig i produktiv ålder. I vissa kommuner i de västra och norra delarna är ungefär var femte person 65 år eller däröver. Kommuner med låga KBT-belopp återfinns ofta i skogslänen och i de regioner som ofrivilligt drabbats av en mycket stark utflyttning.

Man frågar sig i detta sammanhang vad som är centerns egentliga filosofi. Centern säger sig nämligen ofta vilja vara något av glesbygdernas företrädare och vill utåt sett framstå som ett parti, som värnar om människor i glesbygd. Varför ansluter man sig då inte till de krav som vi för fram i vår motion? Majoritetens förslag är ett steg i rätt riktning men lämnar trots allt många pensionärer i kommuner med låga KBT-belopp utanför. De konkreta kraven i motionerna 231 och 1282 är betydligt bättre. En lagfäst grundnivå är helt i linje med vad Pensionärernas riksorganisation krävt och täcker även de av Elvy Nilsson m. fl. i motionen 231 framförda kraven.

Reservationen 9 tar upp frågan om förbättringslån. Vi socialdemokrater anser att kraven i motionen 304 av herr Olsson i Edane m. fl. är väl grundade. Bostadsstyrelsen har följt en konsekvent linje. Styrelsen menar att en höjning är berättigad och föreslår att gränserna höjs till 21 000 kr. för ensamstående och 26 000 kr. för makar. Departementschefen och den borgerliga majoriteten i utskottet är ense om att en höjning för ensamstående *inte* är berättigad. Vi socialdemokrater kan inte finna någon som helst anledning att särskilja ensamstående och makar, och vi anser i likhet med bostadsstyrelsen att en rättvis och samtidig höjning bör ske i båda fallen.

Herr talman! Jag skulle gärna vilja ha en förklaring från utskottets talesmän hur man kan stå till svars för den orimliga sats som man här har intagit och den orättvisa som det blir för den ensamstående i det aktuella fallet.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationen 9.

Under punkten Bostadsanpassningsbidrag behandlas motionen 921. Där föreslås att kostnadsgränsen på 15 000 kr. slopas. Motionen avstyrks med den motiveringen att det helt enkelt inte finns någon övre gräns på 15 000 kr. och att högre belopp kan utgå i det enskilda fallet. På denna punkt föreligger politisk enighet, och om riksdagen följer utskottet är riksdagens ställningstagande mycket entydigt och klart.

Reservationen 10, slutligen, tar upp frågan om bostadsanpassningsbidrag. Motionen har tillkommit på grund av den olika praxis som uppenbarligen tillämpas ute i landet.

Vi socialdemokrater anser att kritiken är berättigad, och vi har från många håll erhållit uppgifter om ett mycket stort och svävande tillämpningsförfarande bland landets länsbostadsnämnder. Vi följer motionärerna och anser att den kritik vi mött ute i landet är berättigad. Den är så förödande och samstämmig att det är nödvändigt med ett riksdagens uttalande på denna punkt. De borgerliga anser i motsats till oss att motionskravet inte är nödvändigt och att en översyn av regelsystemet inte anses motiverad. På denna punkt är vi socialdemokrater helt eniga, och vi anser att det är ytterst angeläget med en översyn av nuvarande regler, som syftar till att en enhetlig praxis tillämpas, oavsett om man råkar bo i Ystad, Korpilombolo eller annan ort eller region i landet.

Herr talman! Med vad här anförts yrkar jag bifall till samtliga s-reservationer som föreligger i civilutskottets betänkande nr 18.

Herr ÅKERFELDT (c) kort genmäle:

Herr talman! Herr Persson i Karlstad säger beträffande frågan om bostadsanpassningsbidrag att vi har haft en svävande behandling ute i de olika länsbostadsnämnderna. Jag tror emellertid att det som man föreslår i den socialdemokratiska reservationen, nämligen centrala direktiv och rekommendationer från bostadsstyrelsen, inte är lämpligt i detta fall. Här gäller det enskilda individer, var och en med sitt särpräglade handikapp, som kan kräva speciella lösningar. Jag tror att det bara är i ett fåtal fall som man kan ha sådana centrala likare i den här verksamheten.

Med den ordning som nu tillämpas över 15 000-kronorsgränsen kan man göra en individuell bedömning. Det ger möjlighet att exempelvis i de här fallen rådfråga läkare och ortopedier m. fl. beträffande den bästa utformningen. Detta måste bli till den bästa nyttan för den som söker bidraget, nämligen att få miljön i hemmet så utformad att möjligheterna till den bästa hjälpen blir störst. Jag tycker att vi skall fortsätta på den vägen. Vad som här sagts om att distribuera erfarenheterna från en del länsbostadsnämnder ut till övriga länsbostadsnämnder kommer att underlätta arbetet vid bedömningarna.

Torsdagen den
31 mars 1977

*Anslag till bostads-
byggande, m. m.*

Jag vill slutligen tillägga att man vid bidrag under 15 000-kronorsgränsen inte skall ställa några speciellt stränga krav på utformningen. Här kommer i stället den sökandes önskemål att i mycket hög grad bli utslagsgivande.

Herr PERSSON i Karlstad (s) kort genmäle:

Herr talman! När det gäller bostadsanpassningsbidraget föreligger en så massiv och förödande kritik från olika håll ute i landet att vi anser att den motion som här har aktualiserats är berättigad. Självfallet kan man inte i alla förekommande fall utfärda alltför centrala direktiv. Men när kritiken är så förödande har vi från socialdemokratiskt håll ansett att man bör göra en översyn här och att riksdagen bör göra ett uttalande. Det är anledningen till vår reservation. Vi tycker inte att det finns någon anledning att ligga stilla på det här området.

Fru NILSSON i Sunne (s):

Herr talman! Jag bor i en kommun där nästan var tredje invånare är pensionär, där skattekraften är låg och kommunalskatten är hög och där det kommunala bostadstillägget för pensionärer är 2 000 kr. per år eller omräknat 166:50 kr. per månad. Detta är det bidrag som min kommun orkar att hjälpa en pensionär med till hyran, och det utgör ändock en tung post i den kommunala budgeten. Pensionärerna i min kommun är tyvärr inte ensamma i denna situation. Enbart i Värmland har sju kommuner mellan 2 000 kr. och 3 000 kr. i bostadstillägg. Kommuner av glesbygdskaraktär har genomgående låga bostadstillägg, framför allt beroende på att pensionärerna utgör en så stor andel av befolkningen. Detta medför att pensionärerna i dessa kommuner inte kan efterfråga bostäder i det nyare och dyrare bostadsbeståndet utan är helt hänvisade till äldre och omodernare bostäder. Detta är självfallet högst otillfredsställande.

Nu har regeringen i budgetpropositionen föreslagit en förbättring för vissa pensionärsgupper – nämligen för dem som har en liten sidoinkomst jämte folkpensionen och som alltså kan jämföras med låginkomsttagare utan barn. Denna kategori får nu tillgodoräkna sig det s. k. statskommunala bostadsbidraget, men – tyvärr – de folkpensionärer som endast har sin folkpension och sitt pensionstillskott, alltså de som allra bäst skulle behöva en förstärkning, de får inte räkna sig till denna kategori.

Och nu skulle jag vilja be om ett råd av bostadsministern eller av utskottsmajoritetens företrädare. Vad skall jag svara det pensionärsparet hemma i Sunne, som bara har sin folkpension och sitt pensionstillskott, på frågan varför de får mindre bidrag till sin bostadskostnad än deras grannar, som också är pensionärer men som har en mindre sidoinkomst jämte pensionen och som bor vägg i vägg i en exakt lika lägenhet?

Hyran för deras tvårummare är 700 kr. per månad. Det första paret får det kommunala bostadstillägget, som alltså är 2 000 kr. om året eller 166:50 kr. per månad. Alltså betalar de en hyra på 533:50 kr. per månad.

Grannen, som har en inkomst på upp till 29 000 kr. per år, får det s. k. statskommunala bostadsbidraget. Och det innebär att han får en grundhyra på 350 kr. i månaden samt att han betalar 20 % på återstoden, vilket gör 70 kr. – alltså en sammanlagd hyra på 420 kr. per månad.

Tala om för mig hur jag skall förklara för dessa folkpensionärer varför de, som har en mindre inkomst att leva på – alltså enbart folkpensionen och pensionstillskottet – skall få 166:50 kr. i bidrag av samhället till hjälp för sin bostadskostnad, medan det andra pensionärsparet, som har en inkomst vid sidan av pensionen, skall få 280 kr.!

Regeringen har tagit en liten del av vad som föreslogs i boende- och bostadsfinansieringsutredningarna, då den öppnade möjligheterna för folkpensionärer utan barn att få statskommunalt bostadsbidrag då detta ger ett gynnsammare utfall än det kommunala bostadstillägget. Detta är bra. Men regeringen har inte följt utredningarnas förslag om att detta skulle kombineras med ett grundbelopp på 400 kr. per månad. Det är därför som det nu liggande förslaget slår så snett som jag här har relaterat. Detta förhållande måste enligt min mening snarast möjligt rättas till.

I motionen 231 har vi påtalat detta missförhållande och också yrkat på att man gör en översyn av pensionärernas bostadsstöd för att åstadkomma större likformighet kommuner emellan. Det är inte rimligt med det förhållande som i dag råder, att pensionärernas standard skall vara beroende av på vilken sida om en kommungräns de är bosatta, men det blir ännu orimligare med det nu liggande förslaget, då stödet dessutom kan utfalla olika i samma fastighet beroende på om man får kommunalt bostadstillägg eller statskommunalt bostadsbidrag.

De socialdemokratiska ledamöterna av civilutskottet har i reservationen 7 bl. a. uttalat att "ett system bör utformas så att i pensionärernas bostadsbidragssystem byggs in en garanterad grundtrygghet samt att systemet konstrueras så att kommuner med många pensionärer och låg skattekraft kommer att ges möjligheter att erbjuda högre bostadsbidrag än f. n.". Detta är helt i enlighet med intentionerna i vår motion, och jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till reservationen 7.

Reservationen 9 utmynnar i ett yrkande om bifall till motionen 304 av herr Olsson i Edane m. fl., där man kräver att inkomstgränsen för de räntefria och stående förbättringslånen för pensionärer uppräknas även när det gäller ensamstående. Det är fullkomligt oförklarligt att regeringen, och nu också utskottsmajoriteten, stannat för förslaget att höja inkomstgränsen för makar men inte för ensamstående. Bostadsstyrelsen hade ju också, som herr Persson i Karlstad nyss antydde, i sin anslagsframställning yrkat på att inkomstgränserna för alla sökande skulle uppräknas. Jag yrkar därför bifall till reservationen 9.

Herr NILSSON i Norrköping (s):

Herr talman! Det finns i dag oroande tendenser på hyres- och bostadsmarknaden.

Kostnaderna inom bostadsproduktionen har ökat mycket snabbt under

Torsdagen den
31 mars 1977

---

*Anslag till bostads-
byggande, m. m.*

de senaste åren. På mindre än tre år har byggkostnaderna stigit med ca 40 %. Tendensen har varit särskilt påtaglig det senaste halvåret. Följden har blivit att man i dag tvekar att sätta i gång nya bostadsprojekt. Och detta sker samtidigt som vi har bostadsbrist i vissa delar av landet.

De stigande byggkostnaderna – som kanske dock inte är generella för hela landet – har lett till stora hyreshöjningar de senaste åren. Årets hyresförhandlingar kommer att bli mycket besvärliga, och situationen förbättras inte av den borgerliga trepartiregeringens inflationsskapande ekonomiska politik.

Det föreligger i dag en betydande skillnad mellan de faktiska produktionskostnaderna och de lån som erhålls till subventionerad ränta. Mellanskillnaderna måste finansieras till höga kapitalkostnader – korta lån och höga räntor – och hyrorna blir därför höga. Vidtas inga snabba åtgärder går vi mot en ny problemsituation på bostadsmarknaden.

Det är mot den här bakgrunden man skall se motionen 1976/77:421, där det begärs en skyndsam utredning om förändringar i den statliga bostadsfinansieringen för att möta den kraftiga stegringen av produktionskostnaderna.

Herr talman! Jag har ingen anledning att polemisera mot utskottets skrivning. Utskottet avstyrker motionen men framhåller att det förekommer en snabb uppgång i byggkostnaderna och förordar att belåningen knyts till produktionskostnaden. I det sammanhanget hänvisar man till en utredning.

Det är emellertid ofattbart att den borgerliga majoriteten i dagens situation väljer att lägga pengar på förmånligare lån till enskilt ägda hyreshus. Följden av ett sådant beslut blir ökade vinster för privatägare av hyreshus men inga som helst förbättringar för hyresgästerna. Detta gör man alltså i en från samhällsekonomisk synpunkt problematisk situation.

Herr talman! Sammanfattningsvis: Jag ville i motionen peka på att det gäller att snabbt försöka lösa problemen med ökade byggkostnader och alltför stora hyreshöjningar. Vi får hoppas att utskottets skrivning innebär att riksdagen inom en snar framtid får ta ställning till förslag beträffande bostadsfinansieringssystemet.

Herr ÖSTRAND (s):

Herr talman! Lördagen den 19 februari i år kunde man läsa följande i Aftonbladet: "Villaägare tjänade 100 000 kr. på sina hus – utan att ens flytta in. I ett bostadsområde söder om Göteborg har 30 husägare tjänat omkring 100 000 kronor var utan minsta ansträngning.

De sålde sina nya hus utan att ens ha bott i dem.

De kunde tjäna sig grova pengarna tack vare att de stått i den kommunala huskön. De fick köpa husen på förmånliga villkor och sålde dem sedan direkt – med upp till 140 000 kronors vinst."

Herr talman! Mot bakgrund av detta citat är det tillfredsställande att civilutskottet i betänkandet nr 18 har tagit en av mig och Ivar Nordberg

väckt motion, nr 934, till utgångspunkt för ett tillkännagivande om en utredning beträffande spekulationer på villamarknaden. Vi är självfallet glada för att utskottet enhälligt ställt sig bakom betänkandet på den här punkten utan några partitaktiska markeringar. Det är utmärkt att riksdagen på så sätt kräver praktiskt handlande av den nya regeringen. Tidigare har det i stort sett rört sig om allmänna uttalanden till tidningarna från det ansvariga statsrådet.

Vi är särskilt glada för den här behandlingen eftersom motionen ingår i en serie motionsinitiativ från samma håll. I en motion, 1973:234, tog jag och fru Thunvall upp frågan om de oskäligen kapitalvinsterna vid försäljning av vissa statsbelånade småhus. Utskottsmajoriteten (s och vpk) begärde enligt civilutskottets betänkande 1973:19 en utredning, och riksdagen fattade beslut i enlighet härmed, medan de borgerliga gick på linjen att alla problem löser sig om man bygger tillräckligt många småhus. Boendeutredningen fick uppdraget. I en senare motion, 1974:346, kompletterade vi våra förslag, och motionen i dessa delar överlämnades till boendeutredningen enligt civilutskottets förslag i dess betänkande 1974:14.

Boende- och bostadsfinansieringsutredningarna tog upp frågan om köpeskillingsprövning i betänkandet SOU 1974:17 Solidarisk bostadspolitik. Utredningen redovisade läget och kommunernas olika försök att med skilda medel värja sig mot denna utveckling. Utredningens majoritet föreslog den köpeskillingskontroll som sedan genomfördes. Borgerliga reserver, bland vilka till viss förvåning fanns även civilutskottets nuvarande ordförande, hänvisade dock fortfarande till lagen om tillgång och efterfrågan.

Utredningarna konstaterade emellertid att det fanns ett ytterligare utredningsbehov – något som civilutskottet nu knutit an till. Det har ju blivit så att kommunerna på olika sätt tagit fasta på möjligheter som de ansett sig finna för att få ett grepp om denna osunda del av småhusmarknaden. Jag hoppas nu att man inom bostadsdepartementet snabbt sätter i gång med att aktivt kartlägga situationen och dessutom ger kommunerna en översikt av de rättsliga möjligheter de har till olika ingripanden. Utredningen får sedan ge svaret på frågan om vi behöver nya instrument i det här renhållningsarbetet.

Herr talman! Till slut vill jag bara göra ett påpekande. Utredningarna noterade att förhållandena vid snar försäljning av bostadsrätter i vissa fall kan likna förhållandena på småhusmarknaden. Det fanns enligt utredningarnas mening skäl att med uppmärksamhet följa den frågan. Utskottet säger enhälligt i betänkandet nr 19, som vi också behandlar nu, att frågan om en priskontroll av bostadsrätten anknyter till allmänt bostadspolitiska utgångspunkter på ett sådant sätt att utvecklingen på denna marknad bör noga följas. Den satsen är ett påpekande med sådan tyngd att det bör allvarligt beaktas när man nu i departementet drar upp riktlinjerna för utredningsarbetet på villasidan.

Herr talman! Jag har inget särskilt yrkande i denna fråga.

Torsdagen den
31 mars 1977

*Anslag till bostads-
byggande, m. m.*

Herr MATTSSON (c):

Herr talman! Om sanningen skall fram, herr Östrand, är det inte sanning allt som står i Aftonbladet. Det är därför civilutskottet vill ha ett korrektare underlag.

Herr ÖSTRAND (s):

Herr talman! Det är klart, herr Mattsson, att inte allt är sant som står i Aftonbladet. Allt som står i Expressen är inte heller sant. Men vad som är sant är att det pågår en osund spekulation i småhusbyggande. Det är mot den bakgrunden som det är tillfredsställande att nu ett enigt civilutskott – även de borgerliga partierna – har ställt sig bakom kravet på utredning i den här frågan. Det är det som är tillfredsställande, herr Mattsson, och det var det som föranledde mitt inlägg.

Överläggningen var härmed slutad.

Civilutskottets betänkande nr 18

Herr TALMANNEN: Propositioner ställs först beträffande utskottets motivering till den del den berörs i reservationen nr 1. Därefter företas utskottets hemställan och därtill hörande motivering till avgörande momentvis.

Utskottets motivering till den del den berördes i reservationen nr 1 av herr Bergman m. fl.

Propositioner gavs på dels godkännande av utskottets motivering, dels godkännande av den i reservationen nr 1 anförda motiveringen, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Bergman begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren godkänner civilutskottets motivering i betänkandet nr 18 till den del den berörs i reservationen nr 1 av herr Bergman m. fl. röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren godkänt den i reservationen anförda motiveringen.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Bergman begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 143

Nej – 133

Avstår – 1

Mom. 1

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 931 av herr Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan fru Lantz begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller civilutskottets hemställan i betänkandet nr 18 mom. 1 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 931 i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då fru Lantz begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 266
Nej - 10

Mom. 2

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 3 och 7

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 931 av herr Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan fru Lantz begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller civilutskottets hemställan i betänkandet nr 18 mom. 3 och 7 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 931 i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då fru Lantz begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 266
Nej - 10

Mom. 4

Utskottets hemställan bifölls.

Torsdagen den
31 mars 1977

*Anslag till bostads-
byggande, m. m.*

Mom. 5

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 2 av herr Bergman m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Bergman begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller civilutskottets hemställan i betänkandet nr 18 mom. 5 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 2 av herr Bergman m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Bergman begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 143
Nej - 133

Mom. 6

Propositioner gavs på bifall till 1:o utskottets hemställan, 2:o reservationen nr 3 av herr Bergman m. fl. samt 3:o motionen nr 305 av herr Werner m. fl., och förklarades den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då herr Bergman begärde votering upptogs för bestämmande av kontrapositionen ånyo de båda återstående propositionerna, av vilka den under 2:o angivna förklarades ha flertalets mening för sig. Sedan fru Lantz begärt votering beträffande kontrapositionen, upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen angående civilutskottets hemställan i betänkandet nr 18 mom. 6 antar reservationen nr 3 av herr Bergman m. fl. röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit motionen nr 305.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då fru Lantz begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 128
Nej - 10
Avstår - 138

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Torsdagen den
31 mars 1977

---

*Anslag till bostads-
byggande, m. m.*

Den som vill att kammaren bifaller civilutskottets hemställan i betänkandet nr 18 mom. 6 röstar ja, den det ej vill röstar nej. Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 3 av herr Bergman m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Bergman begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 143
Nej - 132

Mom. 8

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 1293 av herr Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan fru Lantz begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller civilutskottets hemställan i betänkandet nr 18 mom. 8 röstar ja, den det ej vill röstar nej. Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 1293 i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Claeson begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 264
Nej - 9
Avstår - 1

Mom. 9-11

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 12

Herr TALMANNEN: Propositioner ställs först beträffande utskottets hemställan och därefter i fråga om motiveringen.

H e m s t ä l l a n

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels hemställan i motionen nr 1293 av herr Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Claeson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Nr 101

Torsdagen den
31 mars 1977

*Anslag till bostads-
byggande, m. m.*

Den som vill att kammaren bifaller civilutskottets hemställan i betänkandet nr 18 mom. 12 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit hemställan i motionen nr 1293 i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Claeson begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 266
Nej - 9

Motiveringen

Propositioner gavs på godkännande av dels utskottets motivering, dels den i reservationen nr 4 av herr Bergman m. fl. anförda motiveringen, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Bergman begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren godkänner civilutskottets motivering i betänkandet nr 18 mom. 12 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren godkänt den i reservationen nr 4 av herr Bergman m. fl. anförda motiveringen.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Bergman begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 143
Nej - 131

Mom. 13

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 5 av herr Bergman m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Bergman begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller civilutskottets hemställan i betänkandet nr 18 mom. 13 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 5 av herr Bergman m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Bergman begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 143
Nej - 131

Mom. 14-16

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 17

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 415 av herr Claeson m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Franzén begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller civilutskottets hemställan i betänkandet nr 18 mom. 17 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 415 i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Franzén begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 265
Nej - 10

Mom. 18-21

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 22

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 6 av herr Bergman m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Bergman begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller civilutskottets hemställan i betänkandet nr 18 mom. 22 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 6 av herr Bergman m. fl.

Nr 101

Torsdagen den
31 mars 1977

*Anslag till bostads-
byggande, m. m.*

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Bergman begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 143
Nej - 132

Mom. 23-30

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 31 och 32

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 426 av herr Werner m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Franzén begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller civilutskottets hemställan i betänkandet nr 18 mom. 31 och 32 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 426.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Franzén begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 266
Nej - 9

Mom. 33

Propositioner gavs på bifall till 1:o utskottets hemställan, 2:o reservationen nr 7 av herr Bergman m. fl. samt 3:o utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till motionen nr 422 av herr Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då herr Bergman begärde votering upptogs för bestämmande av kontrapositionen ånyo de båda återstående propositionerna, av vilka den under 2:o angivna förklarades ha flertalets mening för sig. Sedan herr Franzén begärt votering beträffande kontrapositionen, upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen angående civilutskottets hemställan i betänkandet nr 18 mom. 33 antar reservationen nr 7 av herr Bergman m. fl. röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till motionen nr 422 i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Franzén begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 127
Nej - 9
Avstår - 138

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den som vill att kammaren bifaller civilutskottets hemställan i betänkandet nr 18 mom. 33 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 7 av herr Bergman m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Bergman begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 142
Nej - 131
Avstår - 1

Mom. 34

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 422 av herr Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan fru Lantz begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller civilutskottets hemställan i betänkandet nr 18 mom. 34 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 422 i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då fru Lantz begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 263
Nej - 11

Mom. 35-39

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Nr 101

Torsdagen den
31 mars 1977

*Anslag till bostads-
byggande, m. m.*

Mom. 40

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 422 av herr Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan fru Lantz begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller civilutskottets hemställan i betänkandet nr 18 mom. 40 röstar ja.

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 422 i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då fru Lantz begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	-	265
Nej	-	9
Avstår	-	1

Mom. 41

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 422 av herr Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan fru Lantz begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller civilutskottets hemställan i betänkandet nr 18 mom. 41 röstar ja.

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 422 i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då fru Lantz begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	-	266
Nej	-	9

Mom. 42

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 8 av herr Bergman m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Bergman begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller civilutskottets hemställan i betänkandet nr 18 mom. 42 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 8 av herr Bergman m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Bergman begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 143
Nej - 132

Mom. 43

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 931 av herr Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan fru Lantz begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller civilutskottets hemställan i betänkandet nr 18 mom. 43 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 931 i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då fru Lantz begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 265
Nej - 9

Mom. 44

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 45

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 1293 av herr Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Claeson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller civilutskottets hemställan i betänkandet nr 18 mom. 45 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 1293 i motsvarande del.

Nr 101

Torsdagen den
31 mars 1977

*Anslag till bostads-
byggande, m. m.*

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Claeson begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 266
Nej - 9

Mom. 46

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 47

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 9 av herr Bergman m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Bergman begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller civilutskottets hemställan i betänkandet nr 18 mom. 47 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 9 av herr Bergman m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Bergman begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 142
Nej - 131

Mom. 48

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 49

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 10 av herr Bergman m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Bergman begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller civilutskottets hemställan i betänkandet nr 18 mom. 49 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 10 av herr Bergman m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Bergman begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 143
Nej - 131

Mom. 50

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 425 av herr Werner m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Claeson begärde votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller civilutskottets hemställan i betänkandet nr 18 mom. 50 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 425.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Claeson begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 263
Nej - 12

Mom. 51-56

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 57

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 931 av herr Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan fru Lantz begärde votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller civilutskottets hemställan i betänkandet nr 18 mom. 57 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 931 i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då fru Lantz begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 262
Nej - 9
Avstår - 3

Nr 101

Torsdagen den
31 mars 1977

---

*Anslag till bostads-
byggande, m. m.*

Nr 101

Torsdagen den
31 mars 1977

*Anslag till bostads-
byggande, m. m.*

Mom. 58-60

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Civilutskottets betänkande nr 19

Mom. 1

Herr TALMANNEN: Utskottets hemställan företas till avgörande på sådant sätt att propositioner ställs särskilt i fråga om vart och ett av de motionsyrkanden som behandlas i detta moment.

Motionen nr 168 av herr Werner m. fl.

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels denna motion, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Claeson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller civilutskottets hemställan i betänkandet nr 19 mom. 1 såvitt avser motionen nr 168 röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionen.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Claeson begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 263
Nej - 10

Motionen nr 423 av herr Werner m. fl.

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels denna motion, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Claeson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller civilutskottets hemställan i betänkandet nr 19 mom. 1 såvitt avser motionen nr 423 röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionen.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Claeson begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 264
Nej - 9
Avstår - 1

Torsdagen den
31 mars 1977

---

*Anslag till bostads-
byggande, m. m.**Mom. 2*

Positioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 549 av herr Claeson m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Claeson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller civilutskottets hemställan i betänkandet nr 19 mom. 2 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 549.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Claeson begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 264

Nej - 10

Mom. 3

Positioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 916 av herr Claeson m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Claeson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller civilutskottets hemställan i betänkandet nr 19 mom. 3 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 916.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Claeson begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 266

Nej - 9

Civilutskottets betänkande nr 20

Positioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till motionen nr 917 av herr Claeson m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Claeson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller civilutskottets hemställan i betänkandet nr 20 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till motionen nr 917.

Nr 101

Torsdagen den
31 mars 1977

*Anslag till bostads-
byggande, m. m.*

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Claeson begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 266
Nej - 9

På förslag av herr talmannen beslöt kammaren att uppskjuta behandlingen av på föredragningslistan återstående ärenden till kl. 19.30.

§ 12 Anmäldes och bordlades

Propositioner

1976/77:113 om körkortslag

1976/77:115 om åtgärder för att underlätta företagens uppgiftslämnande
m. m.

1976/77:116 om ändrade ersättningsregler inom sjukförsäkringen, m. m.

1976/77:121 om ändring i 16 kap. brottsbalken, m. m.

1976/77:123 med förslag till konsumentkreditlag m. m.

1976/77:124 om godkännande av den europeiska konventionen den 27
januari 1977 om bekämpande av terrorism, m. m.

1976/77:125 med förslag om tilläggsbudget III till statsbudgeten för bud-
getåret 1976/77

1976/77:126 om ändring i kapitaltäckningsreglerna för bankinstituten

1976/77:127 om upphävande av statlig myndighets skyldighet att anlita
Post- och Kreditbanken, PK-banken

1976/77:128 med förslag till lag om erkännande och verkställighet av
nordiska domar på privaträttens område

1976/77:129 med förslag till lag om kommunal energiplanering, m. m.

1976/77:130 med förslag till riktlinjer för modernisering av det statliga
budgetsystemet

1976/77:131 om fortsatt valutareglering m. m.

1976/77:132 om ändring i utlänningslagen (1954:193)

1976/77:133 om ändring i stadgan (1970:88) om enskilda vårdhem m. m.

1976/77:134 om ändring i läkemedelsförordningen (1962:701)

§ 13 Anmäldes och bordlades

Motioner

1976/77:1538 av herr *Andersson* i Södertälje *m. fl.* med anledning av pro-
positionen 1976/77:109 om aktiekapitalets storlek

1976/77:1539 av herr *Ollén* med anledning av propositionen 1976/77:110
om ändring i lagen (1971:112) om förbud mot oskäligen avtalsvillkor,
m. m.

§ 14 Anmälan av interpellationer

Nr 101

Torsdagen den
31 mars 1977

Anmäldes och bordlades följande interpellationer som ingivits till kammarkansliet

---

*Anmälan av
interpellationer*

den 30 mars

1976/77:128 av herr *Johansson* i Skärstad (c) till herr justitieministern om bilburen högtalarreklam:

Åren 1976 och 1977 har talesmän för Lutherhjälpens i skrivelse till en polismästare i god tid hemställt om tillstånd att köra omkring i samhället någon dag i april med högtalarutrustad bil och göra reklam för och uppmana till insamling av medel till organisationens hjälpverksamhet. Denna hemställan har båda gångerna avslagits av polismästaren med hänvisning till olägenheterna ur miljö- och trafiksäkerhetssynpunkt. Där emot ansåg polismästaren att det var möjligt att ge tillstånd för sådan högtalarreklam vid valmöte eller förstamajdemonstration.

Polismästarens avslag har överklagats i skrivelse till regeringen, som dock lämnat skrivelsen utan åtgärd.

Man kan fråga sig om miljö- och trafiksäkerhetsriskerna verkligen är större i april än den 1 maj. Med detta förfarande kan man få intrycket att miljö- och trafiksäkerhetsriskerna är större med en ideell organisation som arrangör än med ett politiskt parti. Är detta en bedömning som delas av regeringen, eller har hela ärendet bara behandlats som en skrivbordsfråga och handlagts enligt ren rutin?

För att få klarhet i om en ideell organisation verkligen behöver finna sig i en polisiär befattningshavares subjektiva bedömning i sådana här fall och för att få klarhet i om regeringen vid överklagande av dylika ärenden behandlar dem rutinmässigt och anser att varje slag av utredning är överflödigt vill jag fråga herr justitieministern:

1. Anser justitieministern att riskerna i samband med bilburen högtalarreklam är större när sådan reklam genomförs av en ideell organisation än när den genomförs av en politisk organisation?

2. Anser justitieministern att det är ett riktigt förfarande, att en polisiär befattningshavare med åberopande av miljö- och trafiksäkerhetsrisker avslår en hemställan om bilburen högtalarreklam för en hjälporganisation insamling till hjälpbehövande men kan tänka sig att ge tillstånd till organisationer med annat syfte?

3. Kommer justitieministern att medverka till att en förnyad ansökan om bilburen högtalarreklam i samband med ideell organisations hjälparbete ett kommande år beviljas?

1976/77:129 av fröken *Hörlén* (fp) till fru statsrådet Mogård om behovet av god allmänbildning i gymnasieskolan:

Torsdagen den
31 mars 1977

---

*Anmälan av
interpellationer*

I direktiven till 1961 års gymnasieutredning framhöll dåvarande ecklesiastikministern Edenman starkt behovet av att utredningen i inledningsskedet gav sig i kast med uppgiften att analysera vad han skulle vilja kalla "den gymnasiala utbildningens egenvärde och dess samhällsnytta". Ecklesiastikministern fortsatte: "Med det första begreppet åsyftar jag det mått av allmänbildning, som varje slag av gymnasial utbildning bör ge den studerande." Och vidare: "I varje utbildnings egenvärde ligger också det resultat som, oavsett utbildningens specifika inriktning, en aktiv studiefostran medför för mognadsprocessen, exempelvis i form av förmåga till säker och kritisk bedömning och till konstruktivt tänkande."

I begreppet "utbildningens egenvärde" lade alltså ecklesiastikminister Edenman in såväl allmänbildning som personlighetsutveckling och menade, enligt min åsikt fullt riktigt, att en analys av denna utbildningens egenvärde är lika väsentlig som en analys av utbildningens samhällsnytta.

I propositionen som följde 1964 talade samma statsråd om gymnasieskolans uppgift och menade att den var tvåfaldig. Dess *specifika uppgift* är att tjäna som grund för fortsatt utbildning vid universitet och högskolor samt för omedelbar yrkesutövning. "Gymnasiet har därtill", säger han, "en *personlighetsutvecklande uppgift*, som är generell för alla skolformer för ungdom och vars betydelse underströks genom fixering i skollagen." Den paragraf i skollagen som åsyftas är givetvis målparagrafen, där det heter: "Den genom samhällets försorg bedrivna undervisningen av barn och ungdom har till syfte att meddela eleverna kunskaper och öva deras färdigheter samt i samarbete med hemmen främja deras utveckling till harmoniska människor och till dugliga och ansvarskännande samhällsmedlemmar." Riksdagen anslöt sig sedan till och underströk starkt departementschefens uttalande om gymnasiets personlighetsutvecklande uppgift.

Besluten om den nuvarande skolan har alldeles tydligt präglats av strävan att tillgodose elevernas behov av såväl allmänbildning som förberedelse för yrkeslivet, vare sig detta tar vid omedelbart efter avslutad skolgång eller senare efter ytterligare vidareutbildning. Jag tar för givet att så också måste bli fallet i fråga om de beslut som skall fattas en gång när 1976 års gymnasieutredning blivit färdig med sitt arbete. Det är emellertid inte säkert att det som alla anser vara självklart alltid blir klart utsagt.

Granskar man de direktiv som är givna för den nu sittande gymnasieutredningen finner man att de är mycket utförliga vad gäller direkt eller indirekt yrkesförberedande utbildning. "Ett huvudmål för kommittén bör vara att finna en sådan organisation för gymnasieskolans utbildning", heter det. "att det inom alla studievägar finns både yrkesförberedande och studieförberedande inslag, varigenom alla som genomgått gymnasieskoleutbildning skall vara förberedda både för att gå ut i förvärvslivet och för att fortsätta med studier." Även de tilläggsdirektiv som givits under innevarande år betonar vikten av att det inom alla studievägar finns både yrkesförberedande och studieförberedande inslag.

Detta finner jag helt i sin ordning. Samhället skall givetvis se till att alla dess medborgare blir så väl förberedda som möjligt för sin kommande arbetsinsats. Vad jag emellertid efterlyser är en starkare betoning av målsättningen att utbildningen i gymnasieskolan skall vara allmänbildande och personlighetsutvecklande, med andra ord en inriktning mot det som i direktiven till 1961 års gymnasieutredning talades om som "det mått av allmänbildning, som varje slag av gymnasial utbildning bör ge den studerande".

Det är naturligtvis viktigt, att eleverna blir väl rustade för sin kommande yrkesutövning, men det är också viktigt att den enskilda människan får så goda förutsättningar som möjligt att allsidigt utvecklas till en harmonisk personlighet. Gymnasieåren är mycket betydelsefulla för personlighetsutvecklingen. Det är därför av väsentlig betydelse, att ungdomarna just under dessa år får stoff att arbeta med som hjälper dem att utvecklas som människor, oavsett vilken inriktning i yrkeshänseende de på längre eller kortare sikt valt för sina studier. Många mänskligt-existentiella frågor reser sig tidigt, frågor om döden, om livets mening och mål, frågan om skuld osv. Sådana frågor kräver svar, som gymnasisten ofta har svårt att på egen hand ge. Ämnen som t. ex. litteraturhistoria, psykologi, religionskunskap kan bidra till att eleverna lättare förstår sig själva och bättre kan lösa sina personliga problem.

Ofta räcker språket inte till för att uttrycka känslor och stämningar. Ett barn söker spontant att i form och färg och ton ge uttryck för sin skapande fantasi. Estetiska ämnen som teckning och musik på gymnasienivå kan bidra till att flera människor också som vuxna i form av någon skapande verksamhet kan balansera en yrkesutövning som inte är helt tillfredsställande för personlighetslivet.

Jag anser det vara angeläget att den gymnasieutredning som nu är tillsatt medvetet arbetar för att framtidens gymnasieskola skall kunna ge alla sina elever en god allmänbildning som grund för en allsidig och harmonisk personlighetsutveckling.

Med stöd av det anförda vill jag till fru statsrådet Mogård ställa följande fråga:

I vilken utsträckning anser statsrådet att utredningen om den gymnasiala utbildningen i sitt arbete bör se som en målsättning att tillgodose behovet av allmänbildning som grund för en allsidig personlighetsutveckling hos eleverna?

den 31 mars

1976/77:130 av herr Jonasson (c) till herr arbetsmarknadsministern om hänsyn till det lokala sysselsättningsläget vid prövning av upphandlingsfrågor:

Sysselsättningssituationen är på många håll besvärlig – inte minst gäller detta norra Värmland. En viktig del av den lokala sysselsättningen hålls

Torsdagen den
31 mars 1977

*Meddelande om
frågor*

uppe med anläggningsarbete inom vägsektorn. Relativt många människor är sysselsatta inom denna sektor – ofta som egna företagare med tippbilar, dumprar och entreprenadmaskiner. Det är en nödvändighet för det lokala näringslivet och för sysselsättningen att denna kapacitet kan upprätthållas. Inom Torsby kommun har nu glädjande nog kunnat konstateras att ca 5 milj. kr. avsatts till beredskapsarbeten på vägsidan för att bl. a. stimulera sysselsättningen inom kommunen.

Upphandlingsförordningen tar emellertid inte hänsyn till lokala sysselsättningsproblem och ej heller till den lokala maskin- och fordonskapaciteten. Detta möjliggör inhyrning av stora maskiner som slår ut vad som finns på orten. Formellt är detta självfallet oklanderligt. Den principiellt intressanta frågan kvarstår dock: I vad mån bör man i upphandlings-sammanhang ta hänsyn till det lokala sysselsättningsläget?

Här gäller att väga vissa ökade företagsekonomiska kostnader mot det lokala intresset av sysselsättning och bibehållen kapacitet. Det kan inte vara rimligt att upphandlingsförordningen skall tillämpas så stelt att en viktig kapacitet i det lokala näringslivet slås ut genom ett kortsiktigt företagsekonomiskt tänkande.

Med stöd av det anförda vill jag till herr arbetsmarknadsministern ställa följande fråga:

Vilka initiativ är arbetsmarknadsministern beredd att ta för att den statliga upphandlingen på t. ex. vägsidan skall ske med beaktande av lokala sysselsättningsbehov och ledig kapacitet inom det lokala näringslivet?

§ 15 Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framställdes

den 31 mars

1976/77:358 av herr *Gillström* (s) till fru statsrådet Mogård om samråd på central nivå inför SIA-reformen:

Statens ungdomsråd anordnar under veckorna 12–15 regionala konferenser på 23 orter. Inbjudan som är daterad 1977-01-31 vänder sig till ungdomsorganisationernas distrikts- och kretsorgan samt till kommunernas fritidsnämnder och skolstyrelser.

Enligt riksdagens beslut med anledning av proposition 1975/76:39 Skolans inre arbete förutsätter det utökade kommunala ansvaret för barn- och ungdomsmiljöer en utökad lokal samverkan, vilken omfattar skolstyrelsen, sociala centralnämnden, fritidsnämnden och kulturnämnden.

Föredraganden anför också bl. a. att den kommunala planeringen bör samordnas i god tid innan verksamheten startar och exemplifierar med att föreningslivet, företrädare för skolan, de sociala myndigheterna och

fritids- och kulturlivet inbjuds till information och gemensamma överläggningar.

Vilket samråd på central nivå har skett och vad är orsaken till att inbjudan begränsats till enbart två av de berörda kommunala nämnderna?

1976/77:359 av herr *Svensson* i Malmö (vpk) till fru utrikesministern om de politiska förhållandena i Iran:

I Iran har i dagarna förkunnats 21 dödsdomar mot progressiva religiösa människor. Enligt Amnesty International försmäktar mer än 100 000 politiska fångar i schahenregimens fängelser. Förtrycket i Iran blir för varje dag än mer brutalt. Kidnappningar, fängslanden utan rättegångar, tortyr – inte bara mot de politiska fångarna utan även mot deras släktingar –, terror, mord och avrättningar verkställs dagligen av schahenregimen.

Mot bakgrund av dessa händelser och utrikesministerns påstådda intresse för mänskliga fri- och rättigheter vill jag till fru utrikesministern ställa följande fråga:

Avser regeringen att protestera mot schahenregimens växande terror, eller lägger handelspolitiken hinder i vägen för detta?

1976/77:360 av herr *Westerberg* (m) till herr arbetsmarknadsministern om erfarenheterna av datateknik inom arbetsförmedlingen:

I en strävan att rationalisera arbetet har arbetsförmedlingen i ökad utsträckning utnyttjat ADB-teknik. Varje morgon får den lokala arbetsförmedlingen en dataproducerad tidning innehållande alla för dagen aktuella lediga platser i t. ex. D län.

Utnyttjandet av datateknik har i många fall medfört att den personliga kontakten mellan arbetsförmedlare och arbetssökande äventyrats.

Är statsrådet beredd att redogöra för erfarenheterna av försöken med utnyttjande av datateknik inom arbetsförmedlingen?

I vilka avseenden kommer statsrådet att öka resurserna för den direkta personliga arbetsförmedlingen?

1976/77:361 av herr *Westerberg* (m) till fru statsrådet Friggebo om de allmännyttiga bostadsföretagens ekonomiska problem:

Allmännyttiga kommunala bostadsföretag kämpar inte sällan med svåra ekonomiska problem. I många fall redovisar dessa företag betydande underskott.

Kraven på avsättningar till fond för framtida reparationsbehov har inte alltid kunnat tillgodoses på grund av de ekonomiska svårigheterna.

Är statsrådet beredd att redogöra för regeringens syn på det ekonomiska läget i de allmännyttiga kommunala bostadsföretagen och för om regeringen avser att vidta några speciella åtgärder med anledning av detta?

Nr 101

Torsdagen den
31 mars 1977

Meddelande om frågor

1976/77:362 av herr *Westerberg* (m) till fru statsrådet Friggebo om avgifter till allmännyttiga bostadsföretag för kostnader vid hyresförhandlingar:

Enligt tidningsuppgifter den senaste tiden har somliga kommunala allmännyttiga bostadsföretag börjat ta ut speciella avgifter av hyresgästerna. Dessa avgifter skulle sedan ha lämnats till hyresgästföreningarna för att täcka deras kostnader vid hyresförhandlingarna.

Är statsrådet beredd att redogöra för sin syn på detta förhållande och kommer regeringen att vidta några åtgärder?

1976/77:363 av herr *Jönsson* i Arlöv (s) till fru statsrådet Mogård om ökad investeringsram för skolbyggnader:

Mot bakgrund bl. a. av kostnadsökningen för skolbyggnader, ökningen av antalet elever i grundskolans högstadium och i gymnasieskolan samt stora befolkningsomflyttningar har utbildningsutskottet nyligen enhälligt uttalat att den reguljära investeringsramen för skolbyggnader måste anpassas till det av skolöverstyrelsen redovisade behovet. Riksdagen har bemyndigat regeringen att inför budgetåret 1977/78 öka investeringsramen i enlighet härmed.

Vilka åtgärder avser statsrådet att vidta för att öka investeringsramen för skolbyggnader i enlighet med riksdagens beslut?

1976/77:364 av herr *Olsson* i Järvsö (c) till herr utbildningsministern om ökat statsbidrag till inbyggd yrkesutbildning m. m.:

1975/76 års riksmöte gav som sin mening regeringen till känna att förslag borde föreläggas riksdagen till bestämmelser, som förbättrade statsbidragen till inbyggd yrkesutbildning och lärlingsutbildning, i sådan tid att de nya bestämmelserna kunde träda i kraft under budgetåret 1978/79.

Behovet av ökad utbildning i nämnda former framstår som synnerligen angeläget, dels med hänsyn till bristen på väl yrkesutbildad arbetskraft i vissa yrken, dels på grund av den f. n. stora ungdomsarbetslösheten och behovet av att kunna erbjuda antingen arbete, utbildning eller praktik.

Med anledning härav vill jag fråga utbildningsministern när förslag i detta ärende kommer att framläggas och vilken inriktning det kommer att få.

1976/77:365 av herr *Lidbom* (s) till fru utrikesministern om åtgärder för att bistå spansk oppositionspolitik:

Spanske medborgaren José Rodrigues, som dömts i Sverige för ett brott som han begått i Spanien under Francotiden, beviljades för några år sedan asyl av den dåvarande svenska regeringen. Under resa i Västtyskland har han nu gripits av tyska polisen på begäran av Interpol.

Frågan om hans utlämnande till Spanien är föremål för prövning vid tysk domstol.

Det är risk för att *Rodrigues*, om han utlämnas till Spanien, på nytt döms till ett hårt straff för det brott som han redan avtjänat straff för i Sverige. Hans politiska förflutna inom oppositionen mot den spanska fascistregimen kan få allvarliga konsekvenser för honom.

Mot den bakgrunden vill jag ställa följande fråga till fru utrikesministern:

Vad har utrikesdepartementet hittills gjort och vad avser departementet att göra för att bistå *Rodrigues*?

Nr 101

Torsdagen den
31 mars 1977

---

*Meddelande om
frågor*

1976/77:366 av herr *Johansson* i Trollhättan (s) till herr kommunikationsministern om tidpunkten för påbörjande av Stallbackabron norr om Trollhättan:

I kammarens trafikpolitiska debatt den 23 mars 1977 förklarade trafikutskottets företrädare att Stallbackabron norr om Trollhättan kommer att påbörjas inom en mycket snar framtid. Kan herr statsrådet bekräfta detta och eventuellt närmare ange tidpunkten?

1976/77:367 av herr *Bladh* (s) till herr jordbruksministern om åtgärder för att förhindra utsläpp av processavloppsvatten från stärkelsefabriker:

Från stärkelsefabrikerna sprids processavloppsvattnet under tiden september–december ut i vattendrag eller på kringliggande mark. Det biologiskt syrekrävande avloppsvattnet från stärkelseindustrin motsvarar det orenade avloppsvattnet från en miljonstad. Risken för skador på grundvattnet är påtaglig. Metoder för rening av avloppsvattnet finns nu. Jag vill därför fråga herr jordbruksministern:

Är regeringen beredd vidta sådana åtgärder att stärkelsefabrikerna i fortsättningen dels förhindras sprida ut sitt processavloppsvatten under månaderna september–december, dels tvingas genomföra en långtgående rening av avloppsvattnet?

1976:77:368 av herr *Måbrink* (vpk) till fru utrikesministern om katastrofbistånd åt Vietnam:

I norra delen av Vietnam har på grund av en onormalt kall vinter risskörden slagit fel. Försörjningsläget i Vietnam är redan på grund av kriget prekärt. Den felslagna risskörden förvärrar än mer läget. Vietnameserna kommer att tvingas gå ut på världsmarknaden för att klara försörjningsläget.

Är den svenska regeringen beredd att i detta för vietnameserna svåra läge gå in med katastrofbistånd?

Nr 101

§ 16 Kammaren åtskildes kl. 18.21.

Torsdagen den
31 mars 1977

In fidem
SUNE K. JOHANSSON

/Solveig Gemert